

**OKUL ÖNCESİ VE İLKOKULLARDA
UYGULANAN DEĞER ODAKLI AİLE EĞİTİM
PROGRAMININ ANNE BABALIK BECERİLERİNE,
AİLE İKLİMİNE VE DEĞER ODAKLI YAŞAMA
ETKİSİ**

Adem ARSLAN

Doktora Tezi

Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı

2021

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ VE İLKOKULLARDA UYGULANAN DEĞER ODAKLI AİLE
EĞİTİM PROGRAMININ ANNE BABALIK BECERİLERİNE, AİLE İKLİMİNE VE
DEĞER ODAKLI YAŞAMA ETKİSİ**

(The Effect of Value-Focused Family Education Program Applied In Pre-School And Primary
Schools on Parenting Skills, Family Climate and Value-Focused Living)

DOKTORA TEZİ

Adem ARSLAN

Danışman: Prof. Dr. Abdulhak Halim ULAŞ

Erzurum
Ağustos, 2021

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Adem ARSLAN tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Ve İlkokullarda Uygulanan Değer Odaklı Aile Eğitim Programının Anne Babalık Becerilerine, Aile İklimine Ve Değer Odaklı Yaşama Etkisi” başlıklı çalışması 02/08/2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından TEMEL EĞİTİM Ana Bilim Dalı, SINIF EĞİTİMİ Bilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Emine KOLAÇ <i>Anadolu Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Abdulhak Halim ULAŞ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Ali Fuat ARICI <i>Yıldız Teknik Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Abdulkadir KIRBAŞ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Pelin METE <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../.... tarih ve sayılı
kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum “**Okul Öncesi ve İlkokullarda Uygulanan Değer Odaklı Aile Eğitim Programının Anne Babalık Becerilerine, Aile İklimine Ve Değer Odaklı Yaşama Etkisi**” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

02/08/2021

Aslı ıslak imzalıdır

Adem ARSLAN

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

‘Merak ilmin hocasıdır’ diyerek başladığım doktora eğitimimde bana sürekli yardım eden danışman hocam Prof.Dr. Abdulhak Halim ULAŞ’a, tez izleme jüri hocalarım, Doç Dr. Abdulkadir KIRBAŞ’a, Dr. Öğretim Üyesi Pelin METE’ye, tüm doktora sürecinde hep yanımda olan Öğretim Görevlisi Osman ŞALCI’ya çok teşekkür ederim. Ayrıca kıymetli hocalarım Prof. Dr. Emine KOLAÇ’a, Prof.Dr. Ali Fuat ARICI’ya, Prof. Dr. Akif ARSLAN’a, Prof.Dr. Cahit EPÇECAN’a, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO çalışanlarına, eğitimlere katılan anne ve babalara, öğrencilerime teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte bana dua eden ANNEME, BABAMA, ABLAMA ve AĞABEYİME, çalışmamda bana güç veren EŞİME ve KIZIM ELİF ZÜMRA’MA çok çok teşekkür ediyorum.

Adem ARSLAN

ÖZ

DOKTORA TEZİ

OKUL ÖNCESİ VE İLKOKULLARDA UYGULANAN DEĞER ODAKLI AİLE EĞİTİM PROGRAMININ ANNE BABALIK BECERİLERİNE, AİLE İKLİMİNE VE DEĞER ODAKLI YAŞAMA ETKİSİ

Adem ARSLAN

Ağustos 2021, 128 Sayfa

Amaç: Okul öncesi eğitimde ve ilkokullarda uygulanmak için değer odaklı aile eğitim programı geliştirmek ve geliştirilen değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile iklimine ve değer odaklı yaşama etkisini incelemektir.

Yöntem: Bu çalışmada ön test-son test kontrol gruplu desende, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem uygulanmıştır. Okul öncesi ve ilkokullarda çocuğu öğrenim 23 deney, 24 kontrol grubunu olmak üzere 47 ebeveyn çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen nicel veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Grup içerisinde sürekli değişkenlerin değişimi eşleşmiş grup t-testi ile analiz edilmiştir. Nitel veri analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Değer odaklı aile eğitim programı sonunda ebeveynlerin anne babalık becerileri ve iletişim puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0.124>0.05$). Anne baba memnuniyeti alt boyutunda farklılık görülmüştür ($p=0.022<0.05$). Aile iklimi puanlarında da anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen ($p=0.085>0.05$); ebeveynler ile yapılan görüşmelerde anne babalar aile içi ilişkilerin daha pozitifleştiğini, eşleri ile uyumlarının arttığını, evdeki psikolojik atmosferde iyileşmenin olduğunu ifade etmişlerdir. Değer odaklı aile eğitimi ile ebeveynlerin değer odaklı yaşama düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p=0.001<0.05$).

Sonuçlar: Değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerileri, aile iklimi ve değer odaklı yaşam düzeyi üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ebeveynler yeni öğrenmeler edindiklerini, neşeli ve faydalı oturumların olduğunu, sürecin huzur ve manevi açıdan doyum sağladığını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: değer, aile eğitimi, okul öncesi, ilkokul, anne babalık becerileri, aile iklimi, değer odaklı yaşam

ABSTRACT

DOKTORAL DISSERTATION

THE EFFECT OF VALUE-FOCUSED FAMILY EDUCATION PROGRAM APPLIED IN PRE-SCHOOL AND PRIMARY SCHOOLS ON PARENTING SKILLS, FAMILY CLIMATE AND VALUE-FOCUSED LIVING

Adem ARSLAN

August 2021, 128 Pages

Purpose: To develop a value-oriented family education program to be implemented in pre-school and primary schools and to examine the effect of the developed value-oriented family education program on parenting skills, family climate and value-oriented life.

Method: In the study, a mixed method, in which both qualitative and quantitative methods are used, was applied in a pretest-posttest control group. The study group consists of 47 parents whose children are educated in pre-school and primary schools. The quantitative obtained in the research were analyzed using the SPSS program. The t-test was used to compare quantitative continuous between two independent groups. The variation of continuous variables within the group was analyzed with the paired group t-test. Content analysis was used in qualitative analysis.

Findings: At the end of the value-oriented family education program, no significant difference was found in parenting skills and communication scores of the parents ($p=0.124>0.05$). There was a difference in the sub-dimension of parental satisfaction ($p=0.022<0.05$). Although there was no significant difference in family climate scores ($p=0.085>0.05$); in the interviews with the parents, the parents stated that the relations within the family became more positive, their harmony with their spouses increased, and there was an improvement in the psychological atmosphere at home. Through the value-oriented family education program, there was a significant difference in the value-oriented living levels of the parents ($p=0.001<0.05$).

Results: It can be said that the value-oriented family education program is effective on parenting skills, family climate and value-oriented life level.

Key Words: Value, family education, preschool, primary school, parenting skills, family climate, value-oriented life

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
DOKTORAL DISSERTATION	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	6
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	7
Varsayımlar	7
Terim ve Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	8
Aile.....	8
Ailenin Tanımı ve Önemi	8
Aile Çeşitleri	9
Ailenin Özellikleri.....	9
Aile İklimi	10
Anne Baba Tutumları.....	11
Anne Babalık Becerileri.....	13
Aile Eğitiminin Tanımı ve Önemi	14
Aile Eğitiminin Amaçları.....	15
Okul Öncesi Dönemde Aile Eğitimi	18
İlkokulda Aile Eğitimi.....	19
Aile Eğitimi Uygulama Çeşitleri.....	19
Aile Eğitim Programları.....	21
Yurt İçinde Uygulanan Aile Eğitim Programları	22

Yurt Dışında Uygulanan Aile Eğitim Programları.....	23
Aile Eğitim Programlarının Hazırlanması, Planlanması ve Uygulanması.....	24
Aile Eğitiminin Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar.....	25
Değerler.....	26
Değerlerin Önemi ve Özellikleri.....	27
Değerlerin Sınıflandırılması.....	28
Değerler Eğitimi.....	29
Değerler Eğitimi Yöntemleri.....	30
Ailede Değerler	31
Okul Öncesi Dönemde Değerler	32
İlkokulda Değerler	33
İlgili Araştırmalar.....	34
Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	34
Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	40
Yöntem	40
Araştırma Yöntemi.....	40
Çalışma Grubu	40
Veri Toplama Araçları	42
Kişisel Bilgi Formu	43
Anne Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği	43
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	44
Süreç/Uygulama.....	45
Veri Analizi.....	48
Araştırmacı Rolü	50
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	51
BULGULAR	51
BEŞİNCİ BÖLÜM	75
Tartışma ve Sonuç	75
Öneriler.....	81
KAYNAKÇA	83
EK-1. Etik Kurul Kararı.....	99
EK-2. MEB İzin	100
EK-3. Kişisel Bilgi Formu	101
EK-4. Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu.....	102

EK-6. Anne Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği.....	104
EK-7. Aile İklimi Ölçeği.....	106
EK-8. Değerler Odaklı Yaşam Ölçeği (DOYÖ)- Kişisel Önem Değerlendirmesi Bölüm 1.....	107
EK-9. Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu Görüşme Soruları.....	109
EK-10. Ölçek İzinleri	110
EK-11. Değer Odaklı Aile Eğitim Programı Örnek Oturumlar	111
ÖZ GEÇMİŞ.....	125

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Basıklık ve Çarpıklık Değerleri</i>	49
Tablo 2. <i>Ailelerin Eğitim İhtiyacına Yönelik Frekans Tablosu</i>	51
Tablo 3. <i>Eğitim Etkinliklerinin Sıklığına İlişkin Frekans Tablosu</i>	52
Tablo 4. <i>Ebeveynlerin Çocuklarında Görmek İsteddiği İlk ve İkinci Değerin Ne Olduğuna İlişkin Frekans Tablosu</i>	52
Tablo 5. <i>Yaş ile Grup Arasındaki İlişki</i>	53
Tablo 6. <i>Eşin Yaşı ile Grup Arasındaki İlişki</i>	53
Tablo 7. <i>Öğrenim Durumu ile Grup Arasındaki İlişki</i>	54
Tablo 8. <i>Eşin Öğrenim Durumu ile Grup Arasındaki İlişki</i>	54
Tablo 9. <i>Meslek ile Grup Arasındaki İlişki</i>	55
Tablo 10. <i>Eşin Mesleği ile Grup Arasındaki İlişki</i>	55
Tablo 11. <i>Aile Gelir Durumu ile Grup Arasındaki İlişki</i>	55
Tablo 12. <i>Aile Yapısı ile Grup Arasındaki İlişki</i>	56
Tablo 13. <i>Çocuk Sayısı ile Grup Arasındaki İlişki</i>	56
Tablo 14. <i>İletişim Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	57
Tablo 15. <i>Zaman Kullanımı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	57
Tablo 16. <i>Anne Baba Memnuniyeti Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	58
Tablo 17. <i>Güven Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	59
Tablo 18. <i>Bilgi İhtiyacı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	60
Tablo 19. <i>Anne Babalık Becerileri ve İletişim Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	61
Tablo 20. <i>Aile İçi İlişkisellik Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	62
Tablo 21. <i>Kuşaklar Arası Otorite Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	63
Tablo 22. <i>Bilişsel Uyum Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	64
Tablo 23. <i>Aile İklimi Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	65
Tablo 24. <i>Değerlere Önem Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	66
Tablo 25. <i>Değerlerle Tutarlılık Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	67
Tablo 26. <i>Değer Odaklı Yaşam Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması</i>	68
Tablo 27. <i>Aile Eğitim Oturumlarının Size Sağladığı Yararlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Tablo</i>	69
Tablo 28. <i>Aile Eğitim Oturumlarının Anne Babalık Becerilerine ve İletişiminize Etkisi Nasıl Oldu? Sorusuna İlişkin Tablo</i>	70

Tablo 29. <i>Aile Eğitim Oturumlarının Aile İklimine Etkisi Nasıl Oldu? Sorusuna İlişkin</i>	
<i>Tablo</i>	71
Tablo 30. <i>Aile Eğitim Oturumlarının Değer Odaklı Yaşamanıza Etkisi Nasıl Oldu? Sorusuna</i>	
<i>İlişkin Tablo</i>	72
Tablo 31. <i>Aile Eğitim Oturumları Esnasında Yaşadığınız Duygu ve Düşünceleriniz Nelerdir?</i>	
<i>Sorusuna İlişkin Tablo</i>	73
Tablo 32. <i>Aile Eğitim Oturumları Sonunda Kendinizde ve Ailenizde Ne Gibi Farklılıklar</i>	
<i>Oldu? Sorusuna İlişkin Tablo</i>	74

ŞEKİLLER DİZİNİ

<i>Şekil 1. Cinsiyete Göre En Önemli Boşanma Nedenleri, 2016</i>	<i>4</i>
<i>Şekil 2. İletişim Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>57</i>
<i>Şekil 3. Zaman Kullanımı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>58</i>
<i>Şekil 4. Anne Baba Memnuniyeti Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu.....</i>	<i>59</i>
<i>Şekil 5. Güven Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu.....</i>	<i>60</i>
<i>Şekil 6. Bilgi İhtiyacı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>61</i>
<i>Şekil 7. Anne Babalık Becerileri ve İletişim Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu.....</i>	<i>62</i>
<i>Şekil 8. Aile İçi İlişkisellik Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>63</i>
<i>Şekil 9. Kuşaklar Arası Otorite Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>64</i>
<i>Şekil 10. Bilişsel Uyum Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu.....</i>	<i>65</i>
<i>Şekil 11. Aile İklimi Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>66</i>
<i>Şekil 12. Değerlere Önem Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu</i>	<i>67</i>
<i>Şekil 13. Değerlerle Tutarlılık Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu.....</i>	<i>68</i>
<i>Şekil 14. Değer Odaklı Yaşam Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu ...</i>	<i>69</i>

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Aİ	: Aile İklimi
DOAEP	: Değer Odaklı Aile Eğitim Programı
DOYÖ	: Değer Odaklı Yaşam Ölçeği
TTBK	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Eğitim "bireylerin davranışlarını farklılaştırma süreci" ve yetişmiş neslin yetişmekte olan nesle değer aktarımıdır (Özkan, 2016). Çocuklar ilk eğitimlerini, ilk sosyal etkileşimlerini ve kültürüne ait davranışları ailede öğrenirler. Aile doğumdan itibaren çocuğun hayatına şekil verme gücüne sahip olması yönüyle en etkili kurumdur (Özbey, 2010).

Yaşamın erken yılları, kişilik, zeka ve sosyal davranışların şekillenmesi açısından son derece önemli görülmektedir (Bloom, 1964; Piaget, 1951; Akt, Yavuzer, 2003). Erken çocukluk döneminde anne baba-çocuk ilişkilerinin sağlıklı olması, yaşam boyunca pozitif gelişim için gereklidir. Tersine, anne babaları ile olumsuz ilişkileri bulunan çocukların genellikle akademik başarıları düşük, sosyal ilişkileri olumsuz ve suçluluk duyma gibi farklı sorunları bulunmaktadır (Doh vd., 2016). Okul öncesi ve ilkokula devam eden öğrencilerin aileleri ve öğretmenleri arasında daha yakın bağlar bulunmaktadır (Epstein, 1995). Ailenin okul sürecindeki görevine bir bayrak yarışı olarak bakarsak; ilk olarak bayrak ailededir, sonra bu bayrağı aile okul öncesi öğretmenine vermekte daha sonra ise sırayla bu bayrak diğer öğretmenlere verilmektedir. Ancak bu yarışta aile bayrağı verse de sorumluluklarını vermiş olmaz hatta bu yarışta hiç durmaz. Bu benzetmedeki gibi aileler programlı olarak çocuğa katkıda bulunmalı ve sorumluluklarını hiç unutmamalıdır (Çakmak, 2010).

Anne babalar, çocuklarının hayattaki en önemli öğretmenleridir. Ayrıca çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimi ilk olarak önce ailede başlamaktadır. Ebeveynler, olumlu davranışlar kazanmasında ve okul başarısında çocuk için hayati rol oynamaktadır (Chow vd., 2004).

Aile kurumunun yasalarla saptanan görevleri ile birlikte gelenek ve göreneklerle belirlenen birçok görevi bulunmaktadır (Yörükoğlu, 2002). Aile formal ya da formal olmayan şekillerle çocuğu etkilemektedir. Çocukta sağlıklı kişiliğin gelişimi ve çocuğun çevreye uyum sağlamasında anne-baba-çocuk ilişkisi önemlidir (Çağdaş & Seçer, 2004). Ailenin çocuğun gelişiminde çocuk için yapabileceği en etkili yardımlar şunlardır: Çocuğa güven duygusu aşılamak, sosyal kabul için çocuğa gerekli ortamı hazırlamak, kabul edilebilir uygun davranış biçimlerini içeren örnek model oluşturmak, rehberlik etmek, çocuğun karşılaştığı sorunlara

özüm getirmek, toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olmak, ilgi ve yeteneklerine uygun bir şekilde gelişmesi için çocuğu desteklemektir (Yavuzer, 1999).

Bütün dünyada küreselleşmeyle birlikte toplumların gelenek ve görenekleri kaybolmaya başlamıştır. Bu değerlerin devamlılığının sağlanması ve korunması için, nesiller arası ilişkilerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerleri korumak, hepimizin sorumluluğudur (Şen & Haktanır, 2007). Toplumsal değerlerin hızla gelişmesinin bir sonucu olarak, aileler çocuklarını bu değerler ile nasıl eğitecekleri ve onlara yönelik nasıl davranacakları konusunda karmaşıa yaşamaktadır. Bu karmaşanın giderilmesinde ebeveynlerin gerek anne baba olmadan önce gerek anne baba olduktan sonra ihtiyaç hissettikleri her dönemde, çocuklarının eğitimi ve gelişimi konularında bilgi sahibi olmaları hem devletin hem de sivil toplum kuruluşlarının yerine getirmesi gereken bir sorumluluktur. Çünkü, değışmeyen tek şey, ailenin çocuğun hayatının merkezinde olması ve çocuğun hayatına olumlu ya da olumsuz yön vermesidir (Şahin & Özbey, 2007).

Çocuk, geleneksel aile yapısı içinde güçlü toplumsal ilişkiler içerisinde doğal bir süreçte sosyalleşmekte ve eğitilmekteydi. Anne babalar, sıklıkla aile büyüklerinin desteklerini ve nasihatlerini alıyorlardı. Aile eğitime yakın döneme kadar bu ölçüde ihtiyaç hissedilmemesinde bu gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülebilir. Ancak modernleşme ile Türk toplumunda ve ailede ortaya çıkan değışmelerle birlikte Batı'daki örnek uygulamalar, Türkiye'de de aile eğitimlerinin başlamasına ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir (Şahin & Kalburan, 2009).

Birçok ülkede anne baba eğitime yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu eğitimlere genel olarak 'Aile Yaşam Eğitimi'denilmektedir. Bu bağlamda ailelerin ihtiyaç duydukları konular belirlenerek, uygun programlar geliştirilip anne babalara uygulanmaktadır (Güran,1991). Aile eğitimi faaliyetlerinin hem okul öncesi eğitimde hem de ilkökul döneminde yer alması ve bu çalışmaların sistematik olarak okul personeli ile işbirliği içinde yürütülmesi gerekmektedir (Özyürek vd., 2015).

Aile eğitiminin farklı biçimde tanımları vardır ancak tanımlardaki ortak nokta genellikle ebeveynlere ihtiyaç duyduğu farklı konularda bilgi ve farkındalık edinimi için düzenlenmiş programlar olmalarıdır (Güzel, 2006). Aile eğitimlerinin amacı, anne babaların çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilinçlendirilmesi, çocuğa yönelik anne babaların olumlu tutum geliştirmesi ve çocuk eğitiminde yapılan yanlışların düzeltilmesi şeklinde kabul edilmiştir (Şahin & Kalburan, 2009).

Anne-baba eğitimi, ebeveynlere destek ve bilgi veren, anne-babalık becerilerini artırmayı amaçlayan bir süreci ifade etmektedir. Aynı zamanda anne-babaların aktif olarak

katıldığı dinamik bir öğrenme süreci de denilebilir. Bu süreç ebeveynlerin ilgi ve ihtiyaçlarını esas alarak gelişmektedir. Sadece çocukları ile sorun yaşayanlar değil, tüm anne babalar desteklenmelidir (Gestwicki, 2004). Ebeveyn eğitimi aynı zamanda önleyici çalışma olma özelliği ile literatürde yer almaktadır (Gordon, 2002).

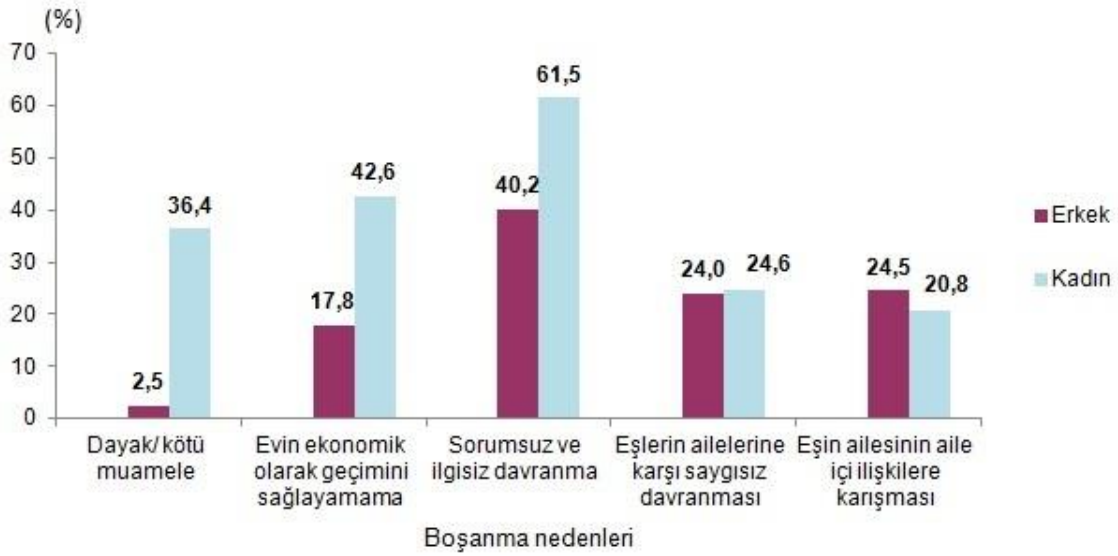
Aile eğitim programları, ebeveynlerin çocuklarının gelişim ve eğitimine katılımlarını sağlamaya yönelik, çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirebilmesi için geliştirilmiş ve organize edilmiş etkinliklerdir (Tezel-Şahin & Özyürek 2010). Busfield'e (2004) göre ebeveyn eğitimi, aile ilişkilerinde pozitif sonuçlar için en iyi yordayıcıdır. Bunun için aile eğitimi, ebeveynliğe geçişte çok fazla yardımcı olabilir. Anne-baba olmayı öğrenmek, ailenin eğitimi ve aileye destekle kolaylaştırılabilecek bir süreçtir (Jacobson & Engelbrecht, 2000).

Anne-baba eğitim içeriğinin ebeveynlerin ihtiyacını ve beklentilerini karşılamaya yönelik olması, ebeveynlerin eğitime katılmalarını ve devamını sağlamaktadır (Ünal, 2018). Eğitim programı, öğrenen için okul içinde ve dışında planlanan etkinlikler ile öğrenme yaşantıları düzeneği hazırlamaktır (Demirel, 2013). Ailenin eğitiminin sürekliliği, programların iyi planlanmasına ve ailenin tüm ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde düzenlenmesine bağlıdır (Gürşimşek, Kefi & Girgin, 2007). Ailelerin eğitim sürecine katılımını engelleyen nedenler (Argon & Kıyıcı, 2012); ailelerin ekonomik durumlarının kötü olması, eğitim ve kültürel seviyelerinin düşük olması, ailenin yaşadığı çevre, çalışan anne babaların iş yoğunluğu, yorgunluk, ailedeki çocuk sayısının çok olması ve aile içi problemler olarak görülmüştür.

Aile eğitiminin önemi son yıllarda dünyada daha çok anlaşılmış, böylelikle aile eğitimi ile ilgili çalışmalara önem verilmeye başlanmıştır. Türkiye'de de son yıllarda sosyal politikalar aile merkezli yürütülmektedir (Gürcan, 2011). Farklı kuruluşlarca çocuk gelişimi ve eğitimi, anne babanın çocuk yetiştirme konusunda bilinçlendirilmesi, çocuğa yönelik olumlu tutum geliştirmesi ve çocuğun olumsuz davranışlarının giderilmesi gibi ailelerin ihtiyacı olan konularda anne babalar için planlı ve sistemli şekilde eğitim programları yapılmaktadır (Şahin & Kalburan, 2009).

Türkiye İstatistik Kurumu [TUIK], 2016 verilerine göre (Şekil 1), ailede eşler en çok ev ile ilgili işler konusunda sorun yaşamaktadır. Bunu aile ile birlikte vakit geçirememeye takip etmektedir. En fazla boşanma nedeni ise % 50.9 ile ilgisiz ve sorumsuz davranma, %30.2 ile ekonomik nedenler ve eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması yer almaktadır.

Şekil 1. Cinsiyete Göre En Önemli Boşanma Nedenleri, 2016

Ailenin ayakta kalmasını sağlamak, toplumun birlik ve bütünlüğü için en büyük yatırımdır. Bu yatırımın en somut örneği aile eğitim programlarıdır. 2012 yılında Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye genelinde Aile Eğitim Programları'nın değerlendirilmesi için bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, aile eğitim programları, katılımcılar üzerinde olumlu etkiler bırakmıştır. Katılımcıların %93'ü sınıftaki yüz yüze eğitimleri, %85'i uygulamalı ev ziyaretlerini çok faydalı bulduklarını, %90'ı aile eğitimi ile ilgili bilgilerinin arttığını, %76'sı ise eğitim sonunda çocuk bakımı ve eğitimi daha iyi yaptıklarını ifade etmişlerdir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

Günümüz dünyasında aile kurumuyla ilgili problemlerin arttığı ve toplumun bir yarısı olarak parçalanmış ailelerin sıklıkla görüldüğü gözlemlenmektedir. Her geçen gün aile içi şiddet, ihmal ve istismar ve boşanma gibi olağan görülmemeyen olaylar duyulmaktadır. Bu problemlerin ana nedeni eğitimsizliktir. Anne babaların değer anlayışını geliştirici ve manevi olarak aile kurumunu güçlendirici aile programlarının olması, bu kanayan yaranın sarılmasına bir parça da olsa katkı sağlayabilir. Toplumun değer odaklı aile eğitimine ihtiyaç duyduğunu gösteren birçok neden sayılabilir. Bunlar, değer eğitimi hedefleyen programların olmayışı ya da az önem verilmesi, aile yapısının değişmesi, hayat boyu öğrenmenin farkına varılması, modernleşmenin aileyi olumsuz etkilemesi, aile bireylerinin rollerinin değişmesi, kadının çalışma hayatında yer alması, boşanmalardaki hızlı artış, anne babaların değer bilgi ihtiyacı olarak sıralanabilir. Dolayısıyla değer odaklı aile eğitim programının oluşturulması, uygulanması ve bilimin ışığında değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir (Yıldız, 2015)

Çocuk yetiştirmek zamanla daha karmaşık bir hal almaktadır. Bununla birlikte gelişen kitle iletişim araçları, ilerleyen teknoloji ve değişen koşullar ile birçok bilgi ailelere çok rahat

aktarılmaktadır. Ancak bilgi sahibi olmak yeterli değildir. Bilgiyi işlemek, uygulamaya geçmek önemlidir. Aileler edindikleri bilgileri nasıl kullanabilecekleri ya da uygulayabilecekleri konusunda rehberliğe gereksinim duymaktadırlar (Demir, 2011). Çocuk eğitimi ile ilgili yeterli bilgisi olmayan ebeveynler, çocuklarını deneme yanılma yoluyla ya da anne babalarından gördükleri şekilde eğitmeye çalışırlar (Samancı, 2016). Günümüzde aile kurumunun sorunlar yaşadığı düşünüldüğünde; anne babalara yönelik değer eğitimi amaçlayan aile eğitimlerinin aile kurumunun güçlenmesine ve ailede huzurun hâkim olmasına olumlu katkıları olacağı düşünülebilir. Buna karşın, değer eğitimi amaçlayan aile eğitimlerinin olmaması aile eğitimleri adına önemli bir eksiklik (Yıldız, 2015). Yapılan araştırmalarda ebeveynlerin değer bilgilerinde eksiklikleri olduğu, yanlış yaklaşımları benimseyebilecekleri belirlenmiş ancak çocukları için değer eğitimi almaya da istekli oldukları ve ihtiyaç duydukları görülmüştür.

Doğum öncesinden ilkökul eğitiminin başladığı yıllara kadar süren, gelişimin çok hızlı olduğu erken çocukluk döneminde çocuk, ailesinin yanında, arkadaş, akran, okul ve toplumun diğer bireyleri ile karşılaşmaktadır. Çocuk, bu tür ortamlarda beceri ve alışkanlıklarını kazanabilmektedir. Dolayısıyla, çocuğun istendik şekilde eğitilebilmesinde ailelerin de doğru bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Erken çocukluk eğitime ailelerin katılmalarını sağlayarak, okuldaki eğitimi doğru şekilde destekleyebilmeleri ve çocuğun eğitiminde yetkin olmaları mümkündür. Çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında bilgilenen ve doğru uygulamalar ile desteklenen aile bireyleri, hem okulda hem de çocukla beraber bulundukları her ortamda çocuğun gelişimi için olumlu katkı sunabilmektedir (MEB, 2013).

Yapılan çalışmalarda çocukların değerleri kazanmasında çocuğun gelişimsel özellikleri, yaşantıları, çocuğun içinde bulunduğu ortam ve bu ortamdaki her türlü öge ve hazırlanan program önemlidir (Sapsağlam & Ömeroğlu, 2016). Bir programın hazırlanmasında programın ihtiyacının görülmesi ve bu ihtiyacın en iyi şekilde karşılanmasında gerçek ihtiyacın neler olduğunun belirlenmesi gerekir (Demirel, 1999). Bu nedenle araştırmanın ilk aşamasında aile eğitim programının hedeflerinin belirlenmesi için ihtiyaç analizi yapılmıştır. İhtiyaç analizinde medya, gazete, kitap, yayın, ebeveyn ve uzman görüşleri çalışmaya yön vermiştir. İhtiyaç analizinden sonra eğitim programının genel amaçları belirlenmiştir. Aile eğitim ihtiyaçları ile kök değerler bütünleştirilip bunlar araştırma sürecinde sürekli revize edilmiştir. Sonra ilgili literatür çerçevesinde içerik oluşturulmuş, etkinlikler, yöntem ve teknikler belirlenmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için 3 uzman akademisyen, 3 okul öncesi öğretmeni, 3 sınıf öğretmeni ve 3 aileden oluşan gruba aile eğitim programı incelenmiş, dönütler sonucunda tekrar gözden geçirilerek programa son hâli

verilmiştir. Ailenin desteklenmesinde ve geliştirilmesinde, ailelerin eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak kök değerlerin dâhil edildiği ebeveynlere yönelik planlı, sistemli bir eğitim formatının hazırlanmasının ihtiyaç olduğu ve düzenlenecek değer odaklı aile eğitim programının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Okul öncesi eğitimde ve ilkokullarda uygulanmak için değer odaklı aile eğitim programı geliştirmek ve geliştirilen değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile iklimine ve değer odaklı yaşama etkisini incelemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda;

1. Değer odaklı aile eğitim programında ailelerin eğitim ihtiyaçları nelerdir?
2. Değer odaklı aile eğitim programı için ebeveynlerin çocuklarının kazanmalarını istediği kök değerler nelerdir?
3. Değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine etkisi nedir?
4. Değer odaklı aile eğitim programının aile iklimine etkisi nedir?
5. Değer odaklı aile eğitim programının değer odaklı yaşama etkisi nedir?
6. Değer odaklı aile eğitim programına ilişkin ebeveynlerin görüşleri nelerdir?

alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Dünyada anne babanın çocuk üzerindeki büyük etkisi her geçen gün daha çok anlaşılmaktadır. Anne babalar “Ailede nasıl daha mutlu olurum ve çocuğumu nasıl daha nitelikli yetiştirebilirim?” sorusuna cevap aramaktadır. Bu nedenle anne babaların; çocukla doğru iletişim, aile içi rollerin farkına varma, anne babalık becerileri, uygun anne baba tutumu, çocuk gelişiminin özellikleri ve eğitimi gibi alanlarda bilgi sahibi olmaları ve bildiklerini uygulamaları önem taşımaktadır. Bu bilgi ve becerilerde ebeveynlere “aile eğitimleri” ile ulaştırılabilir. Bu eğitimler ile anne babalar, çocuklarının eğitimlerine daha anlamlı bir katkı sağlayacaklardır.

Okul öncesinde değerlere yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, daha çok çocuklar ve öğretmenler üzerinde değerler eğitiminin etkisini belirlemek için çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Dereli-İman, 2014; Nesli Türk, 2013; Samur, 2011; Erkuş, 2012; Gülay-Ogelman & Sarıkaya, 2014; Pekdoğan & Korkmaz, 2016). Değerler ile ilgili çocuklarla doğrudan yapılan çalışmaların sayısının çok olduğu ancak ebeveynlerle olan çalışmaların daha sınırlı olduğu görülmüştür (Kapkın, Çalışkan & Sağlam, 2017). Bu

çalışmanın çocuğun değerlerle yetişmesinde birinci rol oynayan ebeveynlerle yapılması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Toplumsal hayattaki değişiklikler, ailelerin yaşam koşullarının farklılaşması ve geleneksel aile yapısından çıkıp çekirdek aileye dönüşmek gibi nedenler sonucunda anne babalığın daha stresli bir hâl aldığı düşünülmektedir. Böylelikle anne babaların sorumlulukları artmış ve aile büyüklerinden aldıkları destek azalmıştır. Annenin iş hayatında yer alması ve babanın gün içinde çocuğun yanında çok bulunamaması, ebeveynlerin desteklenme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu sosyal değişimler düşünüldüğünde aile eğitim programları artık bir ihtiyaç halini almıştır.

Aile eğitim çalışmaları ile aile kurumu desteklenecek, boşanmaların önüne geçilmiş olacak, hem de mutlu aile mutlu çocuk anlayışıyla geleceğe daha güzel bakmamıza neden olacaktır. Böylelikle toplumsal huzur artacaktır.

Ayrıca bu çalışma, okul öncesi ve sınıf öğretmenlerine aile eğitim çalışmalarında ebeveynlere anne babalık becerilerinin kazandırmak, aile kurumunu güçlendirmek, aile iklimine katkı sunmak ve ailenin değerler ile daha mutlu yaşamasını sağlamak adına rehber olacak nitelik taşımaktadır.

Çalışma sonunda katılımcılarla yapılan nitel görüşmeler, anne babanın eğitim ihtiyacının daha açık görülmesinde, programın eksik yönlerinin giderilmesinde ve geliştirilmesinde katkı sunacaktır. Dolayısıyla yapılacak diğer aile eğitim çalışmaları için araştırmacılara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Çalışma grubu Gümüşhane İl Merkezi ile sınırlıdır.
2. Çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna ya da ilkokula giden anne babalar ile sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ile sınırlıdır.
4. Değer odaklı aile eğitim programının uygulandığı deney grubunu oluşturan anne babalardan bazılarının eşlerinin programa katılamamış olması araştırmanın diğer bir sınırlılığıdır.

Varsayımlar

Aile eğitim ihtiyaç belirleme formunun ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlediği varsayılmaktadır. Eğitim oturumlarına gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır. Süreç içinde deney ve kontrol gruplarının kontrol edilemeyen değişkenlerden aynı oranda etkilendiği

varsayılmıştır. Araştırmada katılımcıların, araştırma boyunca kullanılan ölçek ve formları gerçekçi bir şekilde ve samimiyetle doldurdıkları varsayımıyla hareket edilmiştir.

Terim ve Tanımlar

Değer: “*Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilişsel değerlerini kapsayan öğelerin bütünü*”(TDK, 2018).

Aile: Aynı çatıda yaşayan anne-baba ve çocuklardan oluşan, toplumsal, ekonomik ve manevi bir birlikteliğe denir (Doğan, 2009).

Aile Eğitimi: Aile ilişkileri, çocuklarının yetiştirilmesi, anne babaya düşen sorumlulukların yerine getirilmesinde gerekli bilgi, beceri ve tutumların sistemli bir şekilde geliştirilmesidir (Çağdaş, 2008).

Aile İklimi: Ailenin içinde bulunduğu psikolojik atmosfere denir (van Steijn, D. J. vd. 2015).

Değer Odaklı Yaşam: Bireylerin “değer odaklı yaşamlarını değerlendirme” amacı taşıyan geniş bir kavram. (Hayes vd.,1999).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde aile, ailenin tanımı ve önemi, aile çeşitleri, ailenin özellikleri, aile iklimi, anne baba tutumları, anne babalık becerileri, aile eğitiminin tanımı ve önemi, aile eğitiminin amaçları, aile katılımı, okul öncesi dönemde aile eğitimi, ilkokulda aile eğitimi, aile eğitiminin uygulama çeşitleri, aile eğitim programları, aile eğitim programlarının hazırlanması, planlanması, uygulaması ve değerlendirilmesi, aile eğitiminde dikkat edilecek noktalar, değerler, değerlerin önemi ve özellikleri, değerlerini sınıflandırılması, değerler eğitimi, değerler eğitimi yöntemleri, ailede değerler, okul öncesinde değerler, ilkokulda değerler ve ilgili araştırma konularına değinilecektir.

Aile

Ailenin Tanımı ve Önemi

Aile, aynı çatı altında yaşayan anne-baba ve çocuklardan oluşan, toplumsal, ekonomik ve manevi bir birlikteliğe denir (Doğan, 2009). Aile, biyolojik ya da psikolojik olarak içinde bulunan bireylerin birbirlerine bağlı olduğu, aynı zamanda ortak yaşamı, sorumluluğu, paylaşmayı, duygusal ve ekonomik birlikteliği kapsayan toplumsal bir kurumdur (Gladding, 2017; Lamanna & Riedmann, 2006).

Aile, her çağda ve toplumda hayati önem taşıyan, toplumun çekirdeğini oluşturan en temel evrensel ve sosyal kurumu olma özelliğinin yanında, neslin devamı, yeni nesillere kültürel kimliğin taşınması, tarih ve toplum bilincinin aktarılması, ahlaki ve dinî değerlerin kazandırılması, çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi, sevgi, saygı, hoşgörüye dayanan tutumların ve değerlerin yerleştirilmesi gibi temel fonksiyonları üstlenen bir kurumdur (Doğan, 2006).

Aileden gelen kalıtsal özelliklerle dünyaya gelen her birey, içinde olduğu toplumun değer yargılarını ve davranış kalıplarını ilk olarak ailesinden öğrenir. Bu bakımdan aile, toplumu inşa eden en önemli kurumdur (Oktay, 2007). Ailenin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı gereği korunma ve barınma, sevmeye ve sevilme, bağımlı ve bağımsız olabilme, güven, cinsel ilişki, üreme, sevgiyi paylaşma, ait olma, statü elde etme, kendini gerçekleştirme, çocukların bakım ve eğitimi, kültürel töre ve ideallerin ya da elde edilen mal ve bilgilerin gelecek nesillere aktarımı gibi pek çok işlevi bulunmaktadır (Gür & Kurt, 2011).

Aile Çeşitleri

Ülkemizde yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler ve kadının çalışma hayatında daha fazla olması ile birlikte aile yapısı da değişim göstermiştir. Dolayısıyla ailelerin görev ve sorumlulukları da günlük sorunlara paralel olarak değişim göstermiştir (ASAGEM, 2008). Aile çeşitleri ile ilgili sınıflamalar incelendiğinde ailenin yaşam tarzına, ekonomik ve yerleşim yerleri gibi farklı sınıflandırmalar görülmektedir. En temel sınıflama şu şekilde yapılabilir (Canel, 2007; Doğan, 2009; Erkan, 2010; Özgüven, 2001):

Geniş Aile: Aynı çatı altında birden fazla kuşağın birlikte yaşadığı aile çeşididir. Az gelişmiş ülkelerde ya da kırsal bölgelerde hiyerarşik düzenin cinsiyet, yaş ve erkeğe göre sıralandığı aile türüdür.

Çekirdek Aile: Bu aile modeli anne baba ve çocuklardan oluşur. Çekirdek aile yapılan araştırmalara göre sanılanın tersine sanayileşme ve ekonomi devriminin sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tek Ebeveynli Aile: Boşanmış, dul veya hiç evlilik gerçekleştirmemiş tek ebeveyninden oluşan ya da biyolojik olarak veya evlat edinme ile sahip olunan bir çocuktan oluşan aile yapısıdır.

Yeniden Evlenme İle Kurulan Aile: Anne babalardan en az birinin birden fazla evlilik yaptığı, önceki evliliğinden çocuklarında olabileceği aile türüdür.

Çocuksuz Aileler: Geç yaş evliliği, kısırlık veya çiftin çocuk sahipliği istememe gibi sebeplerle çocuk sahibi olamadığı aile çeşididir.

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA) 2011 yılı verilerine göre Türkiye’de nüfusun %70’i çekirdek aile, %12.3’ü geniş aile, % 4.6’sı tek ebeveynli ailelerden oluşmaktadır. Kalan nüfus ise tek yaşayanlar, akrabalık bağı olup da aynı hanede yaşayanlar ve akrabalık bağı olmadan birlikte yaşayanlardan oluşmaktadır.

Ailenin Özellikleri

Aile evrensel olma özelliğinin yanı sıra kutsal, mahrem ve dokunulmazdır. Kendi iç işlerinde her aile bağımsız bir kapalı kutu olma özelliği taşımaktadır (Oktik, 2010). Aile diğer sosyal oluşlardan birçok yönüyle kendine özgü birtakım özellikleri olan bir sosyal örgüttür. Toplumsal normlardan fazlasıyla etkilenen aile yapısında birtakım değişiklikler görülmekle birlikte ailenin kendine ait özelliklerinde devamlılık söz konusudur (Çomaklı, 2006). Aile kurumunun özellikleri şunlardır (Özgüven, 2000):

- Aile evrensel bir niteliktedir.
- Aile duygusal bir temele dayanmaktadır.
- Ailenin bireyleri şekillendirme özelliği vardır.
- Ailenin büyüklüğü sınırlıdır.
- Aile toplumun çekirdeğini oluşturmaktadır.
- Aile üyelerinin bazı rolleri ve sorumlulukları bulunmaktadır.
- Aile yasal ve sosyal kurallara dayanmaktadır.
- Ailenin toplumsal kurumlarla etkileşimi vardır.
- Aile özel bir yapıdadır.

Gladding (2002) ise sağlıklı ailelerin genel özelliklerini; aile üyelerinin birbirine ve aileye bağlılığı, birbirlerine minnettarlık duyması, beraber zaman geçirmek için istek duymaları, ailedeki etkili iletişim örüntüleri bulunması, maneviyata yönelimin yüksek olması, kriz zamanlarında pozitif davranabilme kabiliyeti, aile bireylerinin birbirlerine cesaret verebilmeleri ve desteklemeleri, aile bireylerinin rol beklentilerine yönelik uygun davranabilmeleri olarak ifade etmiştir.

Aile İklimi

Ailenin içinde bulunduğu psikolojik atmosfer aile iklimi olarak isimlendirilmektedir. Aile iklimi, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin kalitesi, aile içindeki organizasyon ve sosyal etkileşimler ve aile değerlerinin ve becerilerinin nesiller arası aktarımı gibi kavramları kapsar. (van Steijn, Oerlemans, van Aken, Buitelaar & Rommelse, 2015). Ailenin işleyişini ve işleyişteki niteliğini büyük ölçüde aile iklimi belirler (Björnberg & Nicholson, 2007). Aile ikliminin bileşenleri; aile içi ilişkisellik, kuşaklararası otorite ve bilişsel uyumdan oluşmaktadır. Olumlu aile iklimi; çocukların yetişmesini destekleyen güven, özerklik, pozitif eylemlerin pekiştirilmesi, açık kuralların bulunması, övgünün varlığı gibi aile sosyalleşme uygulamalarının sonucunda ortaya çıkar (Cantero-Garcia & Alonso-Tapia, 2017). Olumlu bir aile ikliminin davranışsal sorunlara karşı koruyucu bir faktör olduğunu ve bu iklimin davranış üzerinde olduğu kadar aile üyelerinin sosyal, fiziksel, duygusal ve entelektüel gelişimi üzerinde de önemli bir etkiye sahip olduğunu gösteren ampirik kanıtlar vardır (Sanders, Kirby, Tellegen & Day, 2014).

Aile iklimi ile ilgili dikkat edilmesi gereken bir diğer kavram ise aile uyumu olup, aile için bir "yapıştırıcı" görevi görerek, zorluk ve kriz anlarında bir arada kalmasını sağlar. Uyum, duygusal uyum ve bilişsel uyum olarak iki alt kategoriye ayrılır. Duygusal uyum aile

bireylerinin birbirlerine duyduğu sevgi, sıcaklık, özlemi, aynı zamanda aileyi en güçlü duygusal bağ kurma kaynağı ve dayanağı olarak görme gibi durumları içerir. Bilişsel uyum ise, aile bireylerine ait değerlerin, tutum, inanç ve bakış açılarının örtüşmesidir (Björnberg & Nicholson, 2007).

Aile iklimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; aile ikliminin aile ilişkilerini kavramsallaştırmada etkili olduğu ve bireylerin kimliklerinin oluşumunda aile ortamının etkili olduğu (Matheis & Adams, 2004), aile ikliminin ailede yaşayanların duygusal zekalarıyla ilişkisinin bulunduğu (Chandran & Nair, 2015) görülmüştür.

Anne Baba Tutumları

Çocukların çoğu bir ailede doğmakta ve büyümektedir. Aile içindeki tutumlar çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Sevgi, tutarlı tutum ve uygun uyarı ile disiplin verilmesi, çocuğun gelişimini olumlu etkilerken, her türlü ihmal ve istismar çocuğun gelişim potansiyeline ulaşmasında engel teşkil etmektedir (Özmert, 2006). Çocukların, insani ilişkilerde başarılı, kendine güveni olan ve kendini ifade edebilen başarılı bireyler olarak gelişmeleri, onları en iyi bilen ve en yoğun ilişkilerde olan ebeveynlerin aile ortamındaki anne baba tutumlarına bağlıdır (Çomaklı, 2006). Ebeveyn ve çocuk ilişkisi anne babanın tutumlarına bağlıdır (Yavuzer, 2003).

Çocuk yetiştirme tutumları topluma ve kültüre göre farklılıklar gösterdiği gibi, aynı toplumda yaşayan aileler arasında dahi farklılıklar gösterebilir. Hatta çocuğa karşı davranış kalıpları bir ebeveyninden diğer ebeveyne göre de farklılık gösterebilir. Bu farklı yetiştirme biçimlerinin ortak ya da ağır tarafları düşünülerek tutumlar sınıflandırılabilir (Şendil, 2003; Demiriz & Öğretir, 2007). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları genel olarak incelendiğinde; baskıcı, fazla koruyucu, aşırı izin verici, ilgisiz, dengesiz ve demokratik tutum olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Horwitz, 2005; Von Der Lippe, 1999; Mansager & Volk, 2004; Demir, 2007; Şanlı, 2007).

Otoriter Tutum.

Ebeveynlerin aşırı kurallarının gücü üzerine kuruludur. Anne babanın belirlediği kurallara herhangi bir esneklik olmaksızın çocuk uygulamak zorundadır. Baskıcı anne babalar, değişime ve farklı yaklaşımlara direnç gösterirler. Çocuklar kurallara uyulma koşulu ile kabul görürler. Kurallara uyulmamasında ise ebeveynler dışlama ve reddetme tehditlerine başvururlar (Pitterson, 2010).

Otoriter tutum, çocukların isteklerini dikkate almadan, onlarla anlaşmadan, pazarlık yapmadan ya da tartışmadan, ebeveynlerce belirlenen kurallar ve emirlerin katı bir biçimde uygulanmasıdır (Çağdaş & Seçer, 2011).

Fazla Koruyucu Tutum.

Fazla koruyucu anne babalar, çocuklarına ölçsüzce özveride bulunmaktadır. Çocuğun kendisinin yapabileceği işleri dahi anne üstlenmektedir. Çocuğu büyüse de anne kendi eliyle beslemekte ve uyutmaktadır. Çocuğun başına her an kötü bir durum gelebilir kaygısı ile hareket etmektedir. Çocuğun terleyeceği ve üşüyeceği zannıyla özgürce oyun oynaması için izin verilmemektedir. Düşebilir ve canı yanabilir kaygısıyla çocuk sokakta oynatılmaz. Bu tür davranışlar ile çocuğa sevgisinin gösterildiği ve ona yardım edildiği düşünülür. Ancak bu durum ebeveynin kendi yalnızlığını ve mutsuz olmasını karşılamaktadır (Türkbay, Akın & Söhmen, 2007). Çocuklar, sonraki yaşantılarında bağımlı kişiliğe sahip, kendine yetemeyen, sosyal gelişimi zedelenmiş, fazla sinirli, psiko-sosyal olarak yetişmemiş bireyler olabilmeleri söz konusudur (Yavuzer, 2001).

Aşırı İzin Verici Tutum.

Çocuk merkezci aile olan bu tutumda kontrol düşük, kabul ve ilgi yüksektir. Ebeveynlerin çocuğa yönelik davranışları çok ilgili ve duyarlıdır. Aile ve toplumda uyulması gereken kurallar çocuğa öğretilmez. Çocuğun bazı temel kurallara uymaması halinde dahi yaptırım uygulanmaz (Potts & Mandleco, 2002).

İlgisiz Tutum.

Ebeveynler çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarında habersizdir. Çocuğa sevgi verilmediği gibi kontrol de uygulanmaz. İstenilen davranışları yerleştirmek için herhangi bir pekiştirme yapılmaz. Anne babayı çocuk rahatsız etmediği sürece sorun yoktur. Çocuk rahatsız ettiğinde ise düşmanca tavır takınılır (Nyatanga, 2005).

Dengesiz Tutum.

Aile içi ilişkilerin denge boyutunda güçlük çeken çocuk yetiştirme boyutudur. Anne babanın verdiği kararlarda tutarlı olmadığı görülür. Anne babanın ne zaman, nerede ve nasıl davranacağı kestirilemez. Aynı zamanda bu durum anne babalar tarafından problem olarak görülmez (Eastin, Greenberg & Hofschire, 2006).

Demokratik Tutum.

Demokratik tutum, en sağlıklı olan anne baba tutumudur. Anne baba, çocuk ile ilişkisinde güven verici, destekleyici ve hoşgörülü bir yaklaşım içerisindedir (Çağdaş & Seçer, 2011). Bu tutumda anne baba çocuğuna insan olarak saygı gösterir ve değer verir. Her çocuğun kendine has ve biricik olduğunu kabul etmektedir. Çocuğun kendini ifade edebilmesine, yeteneklerini açığa çıkarmasına ve kendini gerçekleştirmesine izin vermekte ve bunun için gerekeni yapma gayreti içerisindedir (Potts & Mandleco, 2002; Hart, Newell & Olsen, 2003).

Anne Babalık Becerileri

İnsanların hayatlarında mutluluk ve ümit veren olayların başında anne baba olmak gelmektedir. Anne-baba olduğunda insanların yeni bir rolü olmakta ve bu rolünde yeni sorumlulukları bulunmaktadır (Taner, 2014). Bireyler çocukları olduklarında, kendilerine yeni sorumluluklar getiren anababalık rolüne geçiş yaparlar. ‘Anababalık’, meydana getirmek-doğurmak (*to bring forth*) kelimesi ile geliştirmek (*develop*) anlamı taşıyan ‘*parere*’ kelimesinden bir araya gelmektedir (Hoghughli vd., 1997). Anababalığın sözlük anlamında ise çocuk yetiştirme kavramı karşımıza çıkmaktadır (Kirch, 2008).

Başarılı, sağlıklı ve mutlu çocuklar yetiştirebilmek için nelerin gerekli olduğu, iyi anne babalığın tanımının ne olduğu, nasıl anne-babalık yapılması gerektiği 1960’lı yıllardan beri araştırılmış ve iyi anne-babalığı belirleyen 30 yıldan daha uzun bir gelişimsel takibi içeren boylamsal çalışmalar ve faktör analizleri sonucunda 2 temel boyutun olduğu görülmüştür: sevgi/duyarlılık ve kontrol/talep. Bu iki temel sevgi ve kontrol boyutları anne-babalık becerileri olarak isimlendirilecektir. Sevgi boyutu; çocuğun ihtiyaçlarına ve duygularına karşı duyarlılıktır. Alt boyutları ise sıcak ilgi, çocuğu kabul etmek, çocukla ilgilenme ve çocuğu hayatına dahil etme, karşılıklıdır. Kontrol boyutu ise; çocuğa istendik davranışları kazandırabilme, çocuğu çekip çevirebilme, çocuğun davranışlarını yönetebilme ya da istenmedik davranışlarını engelleyebilme olarak özetlenebilir. Amaç çocuğu örselemeden eğitici bir hedefle çocuğa istendik davranışlar kazandırmaktır (Baumrind, 1996).

Olumlu anne babalık, çocuğun en uygun bir şekilde gelişiminin desteklenmesini hedefleyen bir çocuk yetiştirme yaklaşımıdır. Sıcak ve ilgili ilişki kurmayı içeren olumlu anababalık için, güvenli, ilgi çekici ve olumlu ortam, etkili disiplin, gerçekçi beklentiler ve anne baba öz bakımı temel ilkelerdir. Çocuğun duygusal ve davranışsal gelişimine olumlu anababalığın etkisinin olduğu görülmektedir (Sanders & Mazzucchelli, 2018).

Çocuğu sevip kabul edebilmek ve çocuğa zarar vermeyen uygun yöntemlerle çocuğun davranışlarını kontrol edebilmek için anne babalık becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Anne-babalık becerilerini geliştirmek için yapılan eğitimlerin başarılı olduğunu ve çocuklardaki problem davranışlarda %57'ye varan azalma ile sonuçlandığını gösteren birçok çalışma mevcuttur (Greeno, 2016). Anne babalık becerilerini geliştirmek için yapılan yaygın eğitimin sadece yıkıcı davranış sorunları için değil, aynı zamanda çocukların, ailenin ve genel olarak toplumun sağlığını korumak için önemi ortaya çıkmaktadır. Anne-babalık becerilerini geliştirmek için yapılan eğitimlerin çok uzun olduğunda devamsızlık artabileceği için en fazla 8 seans, içeriğin yetişmemesi ihtimali için en az 4 seans olması önerilmiştir (Tully & Hunt, 2016). Anne babalık becerileri, doğuştan gelen değil, daha sonra öğrenilen becerilerdir. Dolayısıyla hem bireysel gelişimin sorumluluğu hem de ebeveyn olmanın gerekliliği bu becerileri kazanarak aile içi ilişkilerin kalitesine değer katmaktır.

Anne babaların ya da çocuk bakımından sorumlu kişilerin aşağıdaki anne babalık becerilerini üstlenmesi beklenmektedir (Cavkaytar, 2010):

- Çocuğu sevmek ve çocuğa değer vermek
- Çocuğu olduğu haliyle kabul etmek fakat çocuğun başarılı olabilmesi için çaba göstermesini sağlamak
- Çocuktan gelen işaretlere ve ipuçlarına tepkide bulunmak
- Çocuğun güçlü değerler edinmesini sağlamak
- Çocuğa olumlu bir şekilde yapıcı bir disiplin uygulamak
- Çocuğun gelenek ve göreneklerine uygun yaşamasını sağlamak
- Çocuğun eğitimine dahil olma
- Çocuğun yanında olmak

Aile Eğitiminin Tanımı ve Önemi

Anne baba eğitimi; aile ilişkileri, çocuklarının yetiştirilmesi, anne babaya düşen sorumlulukların yerine getirilmesinde gerekli bilgi, beceri ve tutumların sistemli bir şekilde geliştirilmesidir (Çağdaş, 2008). Ana-baba eğitimi, “ebeveynlere çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve ruhsal açıdan gelişimlerinin her aşamasında ihtiyacı olan yetenek ve anlayışı edinmelerine yardım eden bir eğitimidir (Çomaklı, 2006). Ayrıca aile eğitimi, iletişim kopukluklarının yoğun bir şekilde yaşandığı günümüz dünyasında ebeveynlerin yeni bir anlaşma dilini buldukları bir eğitim alanıdır (Sayar & Bağlan, 2010).

Anne babalar çocuğun en önemli etkileşim ortağı, eğitim sürecinin vazgeçilmez bir parçasıdır (Meadan & Keen, 2016). Anne babaların, çocuklarını yetiştirirken ihtiyacı olan

bilgi ve becerileri kazanmaları, çocukları daha iyi yetiştirmelerine katkı sağlamaktadır. Ebeveynlerin bir program dahilinde eğitilmeleri veya en azından eğitim yaşantılarına katılarak çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili etkileşimde bulunmalarının sağlanması önerilmektedir (Tezel Şahin & Ünver, 2005).

Anne baba eğitimleri çocuklar üzerinde davranış değiştirme tekniklerinin uygulanmasıyla 1960'lı yıllarda başlamıştır (Barlow & Stewart-Brown, 2000). Sonraki yıllarda farklı yaklaşımlar kullanılarak çeşitlendirilmiştir. Bu uygulamalar bilgi verici seminerler, anne babalara yönelik danışma oturumları, terapiler veya program şeklinde hazırlanan aile eğitimleridir (Scott & Gardner, 2008).

Çocukların yetiştirilmesi, anne babanın yükümlülüklerini yerine getirilebilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülebilmesi için anne baba eğitim programı gereklidir. Çocuk eğitiminde aile ortamı en iyi ortamdır (Aydın, 2008). Günümüzde anne baba eğitim çalışmalarının gerekliliği ve önemi tartışılmamakta, artık farklı değişkenler üzerine aile eğitim programları hazırlanmakta ve yaygınlaştırılmaktadır (Şahin & Özbey, 2007; Tümkeya & Gülaçtı, 2009). Türkiye'de aile eğitimine yönelik çalışmalar birçok kurum ve kuruluş tarafından yürütülmektedir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde açılan 0-18 Yaş Aile Eğitim Programı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan Aile Eğitim Programı (AEP) en yaygın olanlarıdır. Bununla birlikte Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) yoğun çalışmalar içindedir. Ayrıca Türkiye'de Anne-Baba Okulu, Anne-Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP), Aile Çocuk Eğitimi Programı, Baba Destek Programı (BADEP) gibi aile eğitim çalışmaları da bulunmaktadır (Çağdaş & Seçer, 2004).

UNICEF Türkiye Ofisi, ailenin eğitimini üç alanda inceleyerek kritik önem taşıdığını belirtmiştir. Bu alanlar; çocukluğun ilk dönemlerinde bakım ve destek sağlanması, ebeveynlerle ergenler arasındaki sorunların çözümü için kapasite geliştirilmesi ve ailedeki bütün çocuklar için kaliteli temel eğitimin gerekliliğinin vurgulanmasıdır (UNICEF, 2010).

Aile Eğitiminin Amaçları

Anne baba eğitiminin amacı; çocuklarının eğitimi ve gelişimi için ebeveynlik becerilerini artırmak, ebeveynlere öz güven aşılacak, eğitim sürecine ebeveyni ortak etmektir. Bununla birlikte özellikle babaları için içine katarak çocuğun eğitim sorumluluğunu ailedeki her bireye hatırlatmak bu eğitimlerin amaçlarındandır (Çağdaş & Seçer, 2004; Şahin & Özbey, 2009).

Aile eğitiminin amaçları, anne baba ve çocuk ilişkisinde olumlu tutum ve davranış geliştirmek, anne babaları çocuk gelişimi konusunda bilinçlendirmek, çocukla ilgili olası problemleri önlemek, çocuğun evde öğrenebileceği deneyimler hakkında ebeveynlere bilgi vermek, ebeveynlere kendi hakları ile ilgili bilgi vermektir (Erkan, 2010).

Aile eğitim programlarının ortak amaçları olarak anne-baba-çocuk ilişkisinin geliştirilmesi, etkili ve şiddet içermeyen uygulamaların öğretilmesi, olumsuz disiplinin azaltılması, anababa stresi, kaygısı ve depresyonun azaltılması, anababa yetkinliğinin artırılması ve çocuğa uygulanan şiddetin azaltılması olarak belirtmişlerdir (Haslam, Mejia, Sanders & De Vries, 2016). Farklı yaşlarda çocuk sahibi anne babalara dünyanın her yerinde uygulanan anne baba eğitim programları; çocukların duygusal ve davranış problemleri, özgüveni, anne baba psikolojisi ve öz yeterliliği, anababalık becerileri, aile işlevi, evlilik içi tartışmalar, ana-baba-çocuk etkileşimi, çocuğun kötüye kullanımı, kötü madde kullanımı, çocuk gelişimi ve yetersizliği üzerinde olumlu etkilere sahiptir (BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 2009).

Aile eğitiminde öncelikli amaç, çocuklarına ihtiyaç duydukları becerileri günlük yaşamda öğretim yapabilmelerine ilişkin ustalaşmalarını sağlayabilmektir yoksa ebeveynlerin çocukları için bir öğretmen olmaları değildir (Varol, 2006; Yıldırım, 2012).

Aile eğitiminin çocuk, ebeveyn ve topluma yönelik amaçları şu şekildedir;

Çocuğa yönelik aile eğitiminin amaçları;

- Çocuğun aile içindeki öğrenme ortamına katkı sağlamak,
- Çocuğun okul başarısını aileyi eğitime katarak arttırmak,
- Çocuğun tüm gelişimine destekte bulunmak,
- Çocuktaki olumlu değişikliklerin sürekliliğini sağlamak,
- Çocuğa uyarıcı bakımından zengin çevre sunmaktır.

Ebeveyne yönelik aile eğitiminin amaçları;

- Anne babaları doğum öncesi ve doğum sonrası olmak üzere çocukların gelişimi ve eğitimi hakkında bilgilendirmek,
- Anne babaları çocuk yetiştirme tutumları hakkında bilgilendirerek onların yanlış tutumlarını değiştirmek,
- Anne babalara çocukların olumsuz davranışlarını değiştirme yollarını öğretmek,
- Anne babaların öğrendikleri bilgileri davranışa dönüştürmelerinde yardımcı olmak,
- Anne babalara çocuk sağlığı, beslenmesi ve cinsel eğitim gibi konularda yardımcı olmak,

- Aileleri çocuk ve aile hakları ile ilgili bilinçlendirmek,
- Aile bireylerine iletişim, empati ve problem çözme becerileri kazandırmak,
- Ailenin çocuk için hayati bir rolü konusunda bilinçlendirmek,
- Aileye çocuğun evde öğrenebileceği deneyimler hakkında bilgi vermek,
- Anne babanın kendilerine iyi anne baba olma rolünde güvenini arttırmaktır.

Topluma yönelik aile eğitiminin amaçları

- Anne babaların eğitimi ile toplumdaki diğer bireylere ulaşarak geniş kitlelere eğitimin etkisini ulaştırmaktır (Üstünoğlu 1991, Erkan 2010, Catron & Allen 2003).

Aile eğitim programlarının avantajlarını Myers (1996); ebeveynlere kazandırdıkları, ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki sorumluluğunu artırması, çocuğun gelişim alanlarının desteklenmesi, anne babalara güç vermesi, anne babaları verimli hale getirmek, bir merkez kurmaya göre daha ucuz olması şeklinde açıklamaktadır.

Aile Katılımı.

Aile katılımı, ebeveynlerin çocuklarının gelişimine ve eğitimine katkı sağlamaları için düzenlenen bir dizi faaliyettir. Evde okulda verilen eğitimin ve okulda evde verilen eğitimin desteklenmesi, sürekliliğinin sağlanması ve böylelikle istenen davranış değişikliklerine hem okulda hem de evde güvenli ve kontrollü bir şekilde ulaşılması temel amaçtır (Tezel-Şahin & Ünver, 2005). Hem okulun hem de ebeveynlerin amacı çocuklar için daha iyi bir eğitim ortamı yaratmak olduğu için; okul ve aileler arasındaki iş birliği, çevrenin imkanlarından faydalanarak okulun daha iyi ve daha zengin bir eğitim ortamına dönüşmesine büyük katkı sağlayacaktır (Oktay, 2004). Okul öncesi eğitimde şu yollarla aile katılımı sağlanabilir (Tezel-Şahin & Özyürek 2010):

- İlk Görüşme
- Tanışma Toplantısı
- Ebeveyn/Veli Toplantısı
- Bireysel Görüşmeler
- Telefon Görüşmeleri
- Duyuru Panoları
- Eğitim Panosu
- Haber Mektupları
- Afişler, Broşürler, Kitapçıklar
- Toplu Dosyalar

- Haber Mektupları
- Video -Teyp Kayıtları
- Sınıf içi Etkinliklere Katılım
- Konferanslar
- Ev Ziyaretleri
- Özel Günlerde Anne Babaları Okula Davet Etme
- Dilek Kutusu

Okul Öncesi Dönemde Aile Eğitimi

Okul öncesi dönem çocuğun, yaşadığı toplumun değerlerine ve kültürel özelliklerine uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı hayati bir dönemdir (Bilir & Bal, 1989). Okul öncesi eğitim ile çocukların öz bakım, motor, zihinsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim alanları güçlendirilir. Bununla birlikte ilköğretime hazır bulunuşluklarına katkı sağlayacak bilgi ve beceri kazanmaları için çalışmalar yapılır (MEB, 2013). Okul öncesi eğitim; doğum ile başlayıp zorunlu eğitime kadar çocukların bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve yetenekleri dikkate alınarak yapılan eğitime denir (İnan, 2011). Bu eğitim, anne baba ve eğitimcilerin, çocukların gelişimlerini sağlıklı bir şekilde desteklerken, çocukların yaratıcılığının ortaya çıkarılmasını ve kendilerine güven duymalarını; bununla birlikte kişiliğinin temellerinin sağlam bir şekilde atılmasını sağlayan eğitim sistemi olarak da ifade edilebilir (Zembat, 1998).

Çocuğun doğuştan getirdiği iyi yönlerini ortaya çıkaran, kişiliğinin doğru gelişmesine çalışan, bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumayı, iyi ahlakla donatmayı sağlamayı amaçlayan değerler eğitimi evde başlar (Aydın, 2012). Fakat günümüzde annenin çalışması, parçalanmış ailelerin çoğalması, aile ile çocuğun iletişiminin azalması gibi faktörler ailenin çocuğa kendi değerlerini aktarmasını zorlaştırmaktadır (Alpöge, 2011). Bu nedenle özellikle günümüzde okul öncesi dönemde değerler eğitimi daha da çok önem kazanmıştır. Nitelikli okul öncesi eğitim programında akademik beceriler ile beraber değerlere de yeterince yer verilmelidir. Yaşam boyu devam eden değerlere ilişkin bilgiler erken dönemde kazanılır, çünkü temel değerler bu dönemde oluşur (Balat & Dağal, 2011).

Okul öncesi dönemde şefkat, sevgi, saygı ve hoşgörü ile harmanlanan duygu bütünüyle yetişmek, farklı öğrenme ortamları ve zengin uyarıcılarla karşılaşmak, tutarlı ve kararlı yetişkin tutumlarıyla hayatı öğrenmeyi çalışmak, sağlıklı bir birey olarak çocuğun gelişmesinde olmazsa olmaz koşullardır (Oktay, 2007). Okul öncesi dönemde çocuklar doğru ve yanlış tam olarak ayırt edemezler. Bu sebeple değerler çocuklara ayakta durmasını yan yana koyabilmeyi öğretmek gibi somutlaştırılarak öğretilmelidir (Balat & Dağal, 2011).

Okul öncesi dönemde aile eğitimleri bireysel görüşmeler, konferanslar, toplantılar, makaleler, broşürler, el kitapları, dergileri, eğitim panoları yolu ile yapılabilmektedir (MEB, 2006).

İlkokulda Aile Eğitimi

İlkokula başlamak çocuk için yaşamdaki en önemli ve büyük değişimlerden biridir. Çocuğun başarı döngüsünü yönetebilmesinde sosyal ve zihinsel olarak iyi bir başlangıç yapması önem arz etmektedir (Burrell & Bubb, 2000, Akt., Fabian & Dunlop, 2006).

Çocuk büyüdükçe yaşantısında ailenin yanı sıra okul etkin bir şekilde yer almaktadır. Dolayısıyla okul ve aile ortamında çocuk için ortak amaç ve yaklaşımların benimsenmesi gereklidir. Ortak amaç ve yaklaşımların birlikte belirlenmesinde, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde aile eğitimi ve katılımı gereklidir. Öğrenimin her düzeyi için pek çok araştırma ile aile eğitimi ve katılımının önemi ortaya konulmuştur. Ancak bu şekilde çocuğun gelişim ve eğitiminde başarılı yaşantılar ortaya çıkacaktır (MEB, 2013).

Çocuklar okul öncesi eğitimden ilkokula geçtiklerinde de, ailelerinin eğitim ihtiyaçları devam etmektedir. Aile eğitimi ve katılımı konusundaki çalışmalara bakıldığında, okul öncesi ve ilkokul dönemi aile eğitimi ve katılımı çalışmalarının birlikte ele alındığı Konaş ve Güneş'in (2012) çalışması dışında bir başka çalışmaya rastlanmamıştır. Ebeveynlere etkili iletişim becerilerini öğretmek, onların çocuklarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olmaktadır (Gable, 2003).

Ülkemizde yapılan aile eğitimi ile ilgili çalışmaların çoğunluğunun okul öncesi dönem ile ilgili olduğu temel eğitimle ilgili çok az sayıda aile eğitim çalışması yapıldığı görülmüştür.

Aile Eğitimi Uygulama Çeşitleri

Aile eğitimi uygulamaları, katılımcı sayısına ve koşullarına, uygulamanın yapılacağı ortama, anne babaların ihtiyaçlarına uygun olarak eve, kuruma ya da her ikisi birlikte olmak üzere farklı yollarla yürütülebilmektedir (Aktaş, 2015). Aile eğitimi uygulamaları son yıllarda bilgisayar ve internetin yaygınlaşmasıyla birlikte geleneksel ortamların yanında sanal platformlara da taşınmıştır (Ardıç, 2015).

Ev Merkezli Uygulamalar.

Ailelere evlerinde rehberlik, bilgi ve pratik yaşam becerileri sağlamayı amaçlayan aile eğitimi modelidir (Tezel-Şahin & İnal, 2007). Ailelerin eğitimciler tarafından evlerinde ziyaret edildiği uygulamalardır. Anne babaları bir program içinde bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını ifade eder. Ailelere evde verilen eğitim, eğitimci ve anne babanın

daha etkili bir iletişim kurmasını, birbirlerini daha iyi tanımalarını ve eğitim ihtiyaçlarının daha kolay belirlenmesine katkı sağlayacaktır. Anne babaların ihtiyaçlarına yönelik nitelikli bir program olması ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek sıklıkta düzenlenmesi programın kalitesini ve niteliğini belirlemektedir (Demircioğlu, 2012; Şahin & Özyürek, 2010; Tümkiye & Gülaçtı, 2009).

Ev merkezli anne baba eğitim programlarında ev ziyaretleri belirli aralıklarla gerçekleştirilerek ebeveynlere uygulamalı olarak çocuk bakımı, gelişimi ve eğitimi gibi konularda bilgiler verilmektedir (Temel, 1998).

Kurum Merkezli Uygulamalar.

Sivil toplum kuruluşları veya kamu kurumları öncülüğünde bir kurumda bir araya gelen aileler birbirleriyle iletişim ve etkileşim kurmaktadır. Kurum merkezli aile eğitimi, önceden belirlenen programlar yoluyla veya hedef kitlenin gereksinimlerine yönelik düzenlenen çalışmalardır. Anne babalar kendi ebeveynlik deneyimlerini paylaşabilme ve diğer ebeveynlerin deneyimlerini görme fırsatı bulması yönüyle diğer programlardan farklılık göstermektedir (Demircioğlu, 2012). Ebeveyn ve eğitimci etkileşimine dayanmaktadır. Kurumda haftanın belirli günleri grup toplantıları şeklinde anne babaların bilgilendirilmesi yoluyla yürütülmektedir. Anne babalara toplantıların olmadığı günlerde de, eğitsel materyallerle ev ortamında çocukları ile çalışmaları sağlanmaktadır. Bu uygulamada haftanın bazı günleri çocuklar ile eğitim kurumlarına gelmeleri de sağlanabilir. Anne baba eğitimini sürdürürken, çocuklar öğretmen rehberliğinde başka sınıfta etkinliklere katılabilmektedir (Çağdaş & Seçer 2006).

Kurum merkezli aile eğitimlerinde, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları bünyesinde, paket program uygulamaları ile ailenin ihtiyaçları dikkate alınarak haftada bir veya iki oturum uygulanmaktadır. Okul öncesi kurumları, ilk ve ortaöğretim kurumları, halk eğitim merkezleri, rehberlik ve araştırma merkezleri, sosyal hizmetler il müdürlükleri, il sağlık müdürlükleri, üniversiteler bu kurumlar arasında bulunmaktadır (MEB & UNICEF, 2006).

Ev ve Kurum Merkezli Uygulamalar.

Çocukların okulda elde ettikleri becerilerin, ev ve yakın çevrede sürdürülmesini ve ya genellenmesini ya da kurumda üzerinde fazla durulmayan becerilerin kazandırılmasını hedefleyen eve dayalı ve kuruma dayalı aile eğitim programlarının bir bileşimidir (Varol, 2005).

Uzaktan Eğitim ile Yapılan Uygulamalar.

Uzaktan eğitim yoluyla aile eğitimi, anne babalara kendi hızlarında öğrenme fırsatı sunmaktadır. Çeşitli nedenlerle kurumlara gelemeyen anne babaların bireysel olarak kendilerini geliştirmelerine imkan sağlamaktadır. Kurum merkezli eğitime oranla daha ekonomik, daha esnek ve uygulanabilirdir. Uzaktan eğitim ile yapılan bu uygulamalarda telekonferanslar, video mesajlar, mektuplar, bilgi notları, el kitapçıkları, online eğitim portalları tercih edilen başlıca eğitim araçlarıdır (Demircioğlu, 2012).

Uzaktan eğitim yöntemleri; mektupla eğitim, evde çalışma eğitimi, dış çalışma eğitimi, uzaktan öğretim ve öğretme, uzaktan öğrenim ve öğretmedir (Erşan, 2007). Okul öncesi eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan çocuklar ve ailelerine yazılı metinler, broşürler, kitapçıklar, bilgisayar, video kayıtları, televizyon ve radyo bağlantıları yoluyla ulaşılması amaçlanmaktadır (Aral, 2001).

Aile Eğitim Programları

Türkiye’ de ilk olarak aile eğitim çalışmaları 1962-1963 yıllarında Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel’in ebeveynlere yönelik başlattığı sohbet toplantılarıyla başlamıştır (Başal, 2010). Yine ülkemizde İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından 1989’da sistemli ve programlı bir şekilde Anne-Baba Okulu modeli uygulanmıştır. Anne babalara çocuk gelişimi ve eğitimi, çocukla iletişim ve cinsel eğitim gibi birçok konuda eğitimler verilmiştir (Çağdaş, 2008).

Anne babaların çocuğun gelişimiyle ilgili bilgi sahibi olma, ana babalık becerilerini geliştirme ve ailelerin yaşadığı problemlerle pozitif yollarla üstesinden gelebilmeleri ile ilgili öğrenme faaliyetlerini geliştirmeye odaklanmış programlara aile eğitim programları denir. (Bolat, 2011).

Aile eğitim programları, çocuğunu yetiştirmek ile ilgili kaygı duyan ebeveynlerin bu konuda bilgi ve becerilerini arttıracaklarını, daha etkin ebeveynler olmalarına ve çocuklarını daha iyi tanımalarına katkı sağlamaktadır (Temel, 2001). Anne baba eğitim programlarının temel prensipleri şöyledir: ebeveynlik ile ilgili kazanılan becerilerin deneyime dönüşmesi, öğrenilen yöntemlerin çocuğuyla olan iletişimde uygulaması, olumlu davranış, tutum ve ilişkiler geliştirebilecek yöntemlerin öğretilmesi, aile bireyleri arasında olan problemlerin ele alınmasıdır. Ayrıca eğitimin asıl amacının ortaya çıkabilecek risk faktörlerini en aza indirmeye yönelik olmasıdır (Morawska & Sanders, 2006).

Anne babalık hakkında çok fazla araştırma ve kitap bulunmasına rağmen ebeveynlerin bu araştırmaları inceleyerek ve kitapları okuyarak ebeveynliğe yönelik tutumlarını

değiştiremedikleri görülmüştür. Anne babaların tutumlarını değiştirebilmeleri, etkili anne babalık becerilerini kazanabilmeleri için hangi davranışı ne zaman, nerede ve niçin yapması gerektiğini gösteren yapılandırılmış programlara ihtiyaç vardır (Gordon, 1996). Literatürde olan anne baba eğitimleri incelendiğinde, ebeveyn eğitim programına dahil olan anne ve babaların %60'ında pozitif değişimler gözlenmiştir (Tylor & Biglon, 1998). Anne baba eğitimine katılan ebeveynlerin çocuklarının %50'sinin problem davranışlarında azalma olduğu görülmüştür (Johnston, 1996).

Yurt İçinde Uygulanan Aile Eğitim Programları

Yurt içinde uygulanan anne baba eğitim programları ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluk kazanmalarına yardımcı olmak, çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında aileyi bilinçlendirmek, çocukların okula uyumlarına destek olmak gibi amaçlara hizmet etmektedir (Şahin & Özbey, 2007). Yurt içinde farklı anne baba eğitim programları uygulanmaktadır. Bu programlardan bazıları şunlardır:

Aile Eğitim Programı (AEP): 2009 yılında “Aile Eğitim İhtiyaç Analizi Projesi” ile başlamış olup, AEP müfredatının oluşturulması aşamasında atölye çalışmaları ile konuyla ilgili kişi, kurum ve kuruluşlardan görüşler alınmıştır. Proje sonunda, aile içi iletişim, sağlık, iktisat, hukuk, medya konularından oluşan 5 alanda 23 modül ile Aile Eğitim Programı (AEP) geliştirilmiştir.

0-18 Yaş Aile Eğitimi Programı: Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve uygulanan ‘0-18 Yaş Aile Eğitimi Programı’dır. Her bir program 14 hafta şeklinde olmak üzere 0-3, 3-6, 7-11 ve 12-18 yaş aralıklarına göre çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak 4 alt program şeklinde düzenlenmiştir. Konu anlatımı, soru-cevap, örnek olay, beyin fırtınası, grup tartışması gibi yöntemler kullanılmaktadır (MEB, 2014).

Ana-Baba Okulu: 1989 yılında ebeveynlere ihtiyaç duydukları konularda konferanslar verilerek başlanmıştır. Ebeveynlerin çocukların gelişimsel özelliklerini hakkında bilgi kazanmalarını sağlamak, onlarla sağlıklı ve etkili iletişim kurabilmelerini gerçekleştirmek, çocuklarına yönelik olumlu davranış geliştirmelerini desteklemek, çocuk ve gençleri ilgilendiren konularda ebeveynleri bilgilendirmeyi amaçlamıştır (Bolat, 2017).

Anne Çocuk Eğitim Programı: Haftalık grup toplantıları ile başlayan bu program erken çocukluk eğitiminde yaşanan problemlerin çözümü için geliştirilen bilimsel bir okul öncesi eğitim programıdır. Altı yaşında, okul öncesi eğitimi almayan ve sosyoekonomik

açından zorlanan çocuk ve annelerine uygulanan anne çocuk eğitim programıdır (Çiftçi & Aksoy, 2018).

Okul Öncesi Veli-Çocuk Eğitim Programı (OVÇEP): Anasınıfına giden altı yaşındaki çocuklara uygulanan OVÇEP, AÇEV uzmanları tarafından geliştirilmiştir. 24 hafta boyunca Çocuk Eğitim Programı ve Veli Destek Programı şeklinde aile eğitim hizmetleri yürütülmektedir (Bolat, 2017).

Anne Destek Programı: Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) tarafından 2003 yılında hazırlanmıştır. Annelik becerilerini geliştirmek, annelerin çocuklarıyla konuşmalarını ve dinlemelerini sağlamak, istenmeyen davranışlara karşı doğru stratejileri kullanmak hedeflenmektedir. 3-6 yaş ve 7-11 yaş olarak çocuğun gelişim özelliklerine göre 20-25 kişilik anne gruplarına eğitim verilmektedir. Annelere 12-14 haftalık bir eğitim programı uygulanmaktadır (Sak, Sak & Tuncer, 2016).

Baba Destek Programı: Baba Destek Eğitim Programı (BADEP), babaların çocuklarının gelişimlerine katkı sağlaması için Anne Çocuk Eğitim Vakfı tarafından geliştirilmiştir (Çiftçi & Aksoy, 2018).

Aile Çocuk Eğitim Programı: Bu program ile anne babalara çocuk gelişimi, sağlık ve davranış disiplini gibi konularda bilgi ve beceri kazandırmak amaçlanmaktadır Aile Eğitim Programı ve Gelişimsel Eğitim Programı olarak iki bölümden oluşmaktadır (Ömeroğlu-Turan, 1999).

Anne-Baba Olmak Seminerleri: Anne-baba olmak seminerleri ile çocuk sahibi anne babalar, çocuklarıyla nasıl iletişim kurması gerektiğini, çocuk gelişimi ve eğitimindeki sorumlulukların neler olduğunun farkına varmaları hedeflenmektedir (Çiftçi & Aksoy, 2018).

İlk İş Babalık Projesi: AÇEV'in 2014 yılından itibaren yürüttüğü proje ile ilk 6 yıl mobil uygulama sayesinde aileler teknoloji araçları kullanılarak çocuk gelişimi ve anne babalık konusunda bilgilendirilmektedir.

Yurt Dışında Uygulanan Aile Eğitim Programları

Yurt dışında uygulanan anne baba eğitim programlarından bazıları şunlardır:

Güçlü Başlangıç (Head Start) Programı: ABD'de uygulanan Head Start Programı, dezavantajlı, sosyoekonomik düzeyi düşük çevrede hayatını sürdüren okul öncesi yaş grubu çocuklarına ve anne babalarına eğitim veren bir programdır (Essa, 2014).

High Scope Perry Okul Öncesi Projesi (High Scope Perry Preschool Project): David Weikart tarafından geliştirilen program, çevre koşullarına göre düzenlenebilen içinde

ev ziyaretlerinin de bulunduğu bir okul öncesi eğitim programıdır (Barnett & Belfield, 2006). Okullarda verilen programı bir ya da iki zamanlı olarak düşük gelirli çocukların gelişimlerine katkı sağlamak için hazırlanmıştır (Rand, 2010).

Okul Öncesi Çağda Çocukları Olan Ailelere Yönelik Evde Eğitim Program (HIPPY/ Home Instruction Program for Parents of Preschool Youngsters): Anne babaların çocuklarıyla ilişki kurmalarında yardımcı olmayı, çocuklarının gelişiminde onları desteklemeyi, ilişki kurmalarında yardımcı olmayı ve evde sunulan bilgilerin pekiştirilmesiyle birlikte çocukların aynı düzeyde okula başlamasını hedefleyen bir programdır (Bolat, 2017). Hedef kitlesi 4-5 yaşında çocuğu olan, dezavantajlı ve ekonomik olarak zorlanan ailelerdir (Liddell, 2013).

Minnesota Erken Çocukluk Aile Eğitimi Programı (ECFE/ Minnesota Early Childhood): Üç aşamadan oluşan program, ev ve kurum merkezli yürütülmekte ve otuz hafta sürmektedir. Birinci aşama, çocukla birlikte oynamanın önemini, ikinci aşama, gözlem yapmanın öğrenilmesini ve üçüncü aşama sorunların beraber tartışılarak çözülmesini kapsamaktadır (Bolat, 2017).

Öğretmen Olarak Ebeveynler Programı (Parent as Teacher PAT): Ev ziyaretleri ve grup toplantıları ile sosyoekonomik seviyesi düşük ailelerin çocuklarının gelişimlerine katkı sağlaması için yapılan programdır. Anne babaları çocuğun gelişimi ve eğitimi konusunda bilinçlendirmeyi, çocuğu okula hazır hale getirmeyi ve ebeveynlerin yeterlilik seviyelerini ve güven duygularını artırmak hedeflenmektedir (Tuncer vd., 2016).

Aile Eğitim Programlarının Hazırlanması, Planlanması ve Uygulanması

Aile eğitimi planlanırken öncelikle, ebeveynlerin ihtiyaçları belirlenip, hangi konuların ele alınacağına karar verilmelidir (Varol, 2007). Aile eğitim oturumlarının planlama aşamasında, ailenin ihtiyaçları ve programının amaçlarına göre, programın gruba ya da bireye yönelik düzenlenmesine karar verilmelidir. Sonrasında oturumların nerede ve hangi zaman aralığında düzenleneceğinin belirlenmesi için anne-babaların görüşleri de dikkate alınarak planlama yapılmalıdır (Elksnin & Elksnin, 1991).

Aile eğitim oturumu planlama aşamasında, eğitimin yapılacağı fiziksel ortam düzenlenmelidir. Öğrenme ortamı öğretimin gerçekleştirilmesi için elverişli olmalı, gürültüden uzak ve ışığın iyi ayarlanması gerekmektedir. Uygulamalarda ebeveyn ve uzman yüz yüze bakacak şekilde karşılıklı oturmalı ve masa sandalyeler düzenlenmelidir (Varol, 2007). Ayrıca eğitimcinin sade ve düzgün giyinmesi ve uygulamalarda bilimsellikten arınmış, anlaşılır ve doğal dil kullanması önemlidir (Varol, 1996).

Grupla aile eğitim çalışmaları, hangi ebeveyn grubu ile çalışma yapılacağına karar verilmesi ile başlar. Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitim programının geliştirilmesi, programın uygulanması ve değerlendirilmesinden oluşan bir bütündür (Hamamcı & Kuzgun 2007). Aile eğitimi için hazırlıklar tamamlandıktan sonra ebeveynlere, eğitimin süresi ve günleri hakkında bilgi verilmelidir. Aileleri katılmaya ikna edecek dikkat çekici konuların hazırlanması, programının tanıtımının iyi yapılması ve çocuğa bakım hizmetinin verilmesi, ailelerin katılımını sağlayan nedenler arasında yer almaktadır (Çekmecelioğlu, 2010).

Aile Eğitiminin Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar

Aile eğitimleri düzenlenirken etik ilkelere dikkat edilmelidir. Eğitim çalışmalarında çocukların yararı ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Anne babalar ile iletişimde açık, dürüst, saygılı ve sabırlı davranılmalı, ayrıca gizlilik esasına uygun hareket edilmelidir. Ebeveynlerin onayı olmadan bir işlem yapılmamalı, ailelere ayrımcılıkta bulunulmamalı ve çıkar ilişkisi kurulmamalıdır. Her ailenin itibarına, diline, dinine ve kültürüne karşı saygı unutulmamalıdır (Aksoy, 2017). Ailelere bilimsel verilere dayalı doğru bilgiler verilmelidir (Tezel-Şahin & Özbey, 2007). Sadece anne ya da babaya yönelik değil, tüm aile bireylerini destekleyecek biçimde hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak düzenlenmelidir (Çağdaş 2002; Tezel-Şahin & Özyürek, 2010).

Eğitimciler, kılık kıyafetine dikkat etmelidir. Ayrıca iletişim teknikleri, insan ilişkileri ve yetişkin eğitimi konularında yeterli olmaları ve toplumun değer yargılarını göz önüne almaları önemlidir. Ebeveynlerin gönüllü olarak katılmaları konusunda cesaretlendirilmeleri önem taşımaktadır. Derslere zamanında gelenlere ve düzenli katılanlara olumlu pekiştireçler sunulmalıdır. Programın sıklığı ve zamanı konusunda anne ve babaların görüşleri önemsenmelidir (Tezel-Şahin & Özyürek, 2010). Aile eğitimi uygulamalarında; ailelerin görüşlerine saygı duymaya, hoşgörülü bir ortam sunmaya, göz kontağı ve empati kurmaya, aktif bir dinleyici olmaya, sade ve düzgün bir dil kullanmaya, teşvik edici olmaya, konuşmak için yeterince fırsat tanımaya, zamanı iyi kullanmaya, sabırlı olmaya, farklı yöntem ve teknikler kullanmaya dikkat edilmelidirler (Temel vd., 2010, Campbell & Palm 2004).

Bireylerin öğrenmeleri açısından bir öğretim programında en önemli öge “öğrenme öğretme” sürecidir. Bu süreçte istendik davranışların kazandırılmasına yönelik yapılan tüm etkinlikler grubun özelliklerine göre büyük bir titizlik gösterilerek planlanmalı ve konunun öğretimi için uygun öğretim faaliyetlerine yer verilmelidir (Tan, 2008).

Değerler

Değerler konusu, felsefe, antropoloji, ekonomi, tarih, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji ve teoloji gibi pek çok farklı alanda pek çok çalışmanın yapıldığı önemli bir disiplinler arası kavramdır (Maio, 2017). Tarih boyunca birçok düşünür eğitimin asıl amacının ahlaklı ve erdemli bireyler yetiştirme olduğunu ifade etmişlerdir. Gazali, ahlakı; değerler sistemi içinde değerlendirmiş ve insanın kendi ahlakını güzelleştirmekten sorumlu olduğunu, bunun da yolunun eğitim olduğunu ifade etmiştir (Durakoğlu, 2014). Farabi, dünya ve ahiret mutluluğunu erdemler üzerine bina etmiş ve bunda eğitim ile olabileceğini söylemiştir (Oruç, 2011). Aristo eğitimin temel işlevini; insanı toplum ya da devlet için erdemli ve bilgili birey haline getirmek olarak görmüştür (Erdoğan, 2005). Comenius ve John Locke ise okulun öncelikle öğretime değil, eğitime, ahlak ve fazilete değer vermesinin gerekliliğini belirtmiştir (Kaymakcan & Meydan, 2016). Pestalozzi de, çocukları yetiştirmek için her şeyden önce ahlak eğitimi tutmanın önemini vurgulamıştır (Erdoğan, 2005).

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda “... *Türk Milletinin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek*” şeklinde ifade edilmiştir.

Günümüzün gelişen ve değişen dünyasında, hızla artan olan sosyal problemler, büyüyen şiddet olayları, cinayet, terör, intihar, hırsızlık, uyuşturucu, hoşgörüsüzlük, sorumsuzluk, saygısızlık gibi olumsuz durumlar ciddi bir şekilde değer erozyonu ile karşı karşıya kaldığımızı göstermektedir. Bu durumun nedeni, belli ahlaki standartlara göre bireylerin yetişmemesidir (Aladağ, 2012).

Değer Kavramı

Değer kavramı eğitimciler ve bilim insanları tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu (TDK) 'nda (2018) değer, “*bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilişsel değerlerini kapsayan öğelerin bütünü*” olarak ifade edilmiştir. Değer, insanı diğer canlılardan ayrı kılan önemli unsurlardan biridir (Ulusoy & Dilmaç, 2016). Değer; insanları, fikirleri, hareketleri, nesneleri ve durumları; iyi ya da kötü, istenilen ya da istenilmeyen gibi yargılarımız haline getiren prensiplerimiz ve standartlarımızdır (Halstead & Taylor, 2000). Değer; iyi, uyumlu ve olgun bir insan, aynı zamanda üretken bir vatandaş olmak için en önemli şarttır (Hökelekli, 2011). İyi karakterli insan yetiştirme için yol göstericidir (Taymur, 2015).

Değer; arzu edilen veya önem verilen ilkeler, kurallar veya standartlara verilen addır(Cooper, 2014). İnsan davranışlarını yönlendiren ve motive eden, karar verme sürecinde bireyi etkileyen, gerçekleşmesi istenilen güzel şeylere değer denir (Schaefer, 2012). Değer, bireyin düşüncelerinde ve davranışlarında iç kontrolü sağlayan ahlaki ilkeler olarak düşünülebiliriz (Sapsağlam, 2015).

Eğitim bilimlerinde değer ve değerler, gerek insan gerek toplum boyutuyla ele alınarak felsefenin ve sosyolojinin bakış açısıyla harmanlanır. İnsan boyutuyla değer, öğrenim çağındaki tüm bireylerin gerekli ahlaki davranışlar edinimini sağlayacak duygu, düşünce ve davranışlardır (Aşıcı, 2009). Sosyal bilimlerde değer, ilk olarak Latince “kıymetli olmak” ya da “güçlü olmak” anlamlarını ifade eden “valere” kökünden türetilerek Znaniecki (1918) tarafından kullanılmıştır (Akt: Bilgin, 1995). Ayrıca son yıllarda, kişi ve grup tarafından istenilir, kişiye ve gruba faydalı, kişi veya grup tarafından kabul gören her şey olarak ifade edilmiştir (Zengin, 2017).

Değerlerin Önemi ve Özellikleri

Değerler, insanı diğer canlılardan ayıran, insanı insan yapan davranışlar ve özellikler bütünüdür (Ulusoy & Dilmaç, 2015). İnsanların davranışlarına yön veren temel güçlerdir (Yaylacı & Beldağ, 2018). Değerler, bireyin davranışlarına ve eğilimlerine yön veren ve bunların algılanmasına kaynaklık eden içsel anlayışlara denir (Erdem, 2003). İnsanlara nelerin tercih edilebilir ve önemli olduğu konusunda değerler yol gösterirler (Aktaş, 2008). Değerler, sadece duyuşsal alanı değil insanların düşünce dünyasını da etkiler ve bu durum bireyin davranışlarına yansır (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000). Roccas ve Sagiv (2013), “bireyi neyin mutlu ettiği” sorusunun merkezde olduğu için değer ve refah kavramları arasında çok boyutlu bağlar olduğunu iddia etmektedir.

Değerler, toplumun vicdanı olarak da düşünülebilir. Değerlerini yitiren bir toplumun sosyal kontrolünü de kaybetmesi olasıdır (Avcı, 2007). Zira değerler toplumların iyileştirici ve birleştirici gücüdür (Yörükoğlu, 2003). Değerler, ulaşılması gereken ideallerdir (Kurtde Fidan & Öner, 2018). Değerler, öğrenilebilen ve öğretilen olgular olup, değer bilgisini insan, doğuştan değil, sonradan öğrenmektedir. Değerlerin toplumlara göre değişiklik göstermesi de bunu desteklemektedir. Birey nerede, nasıl davranmaları gerektiğini ve davranışlarını nasıl biçimlendireceklerini yaşadığı toplumdan öğrenir. Eğitimin en önemli konularından birini bu nedenle değerler oluşturmaktadır. Bu eğitim sadece okullardaki derslerden ibaret değildir. Toplum bir okul olarak düşünülürse, toplumda yaşayan bireyler de o okulun hem öğrencisi hem de öğretmenidir (Aydın, 2010).

İnsanların davranışlarına ve hareketlerine yön veren değerler, yazıya dökülmemiş soyut ölçütler olarak kabul edilir. Aynı zamanda değerler, içinde yaşanılan toplumca neyin kabul edilebilir ya da kabul edilemez olduğunu vurgulayan denetleme ölçütleridir (Bahar, 2008).

Değerlerin özellikleri;

- Değerler inançlardır.
- Değerler, amaçlarla ve amaçlar için gerekli davranış şekilleriyle ilişkilidirler.
- Değerler, özgül durum ve eylemlerin üzerindedirler.
- Değerler, davranışların, olayların ve insanların seçilmesinde ya da değişimindeki standartlar olarak işlev yaparlar.
- Değerler önemine göre kendi içinde sıralanırlar.
- Değerler, zaman içinde etkileşim ve yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklik olabilmesi yönüyle değişime açık yapılardır.
- Değerler, ait olduğu kültürlerin içinde bile ayrılık gösterip, bağlı olduğu kültürlere göre değişir (Kağıtçıbaşı & Kuşdil, 2000).

Fischer (2006) ise değerlerin özelliklerini, üzerinde anlaşılan ortak yargılar olması, refah seviyesinin korunması için önemli olması, uğrunda emek verilecek yargılar olması, üzerinde mutabakatı gerekli kılan soyut yargılar olması şeklinde ifade etmiştir.

Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda en çok karşılaşılan sınıflandırmalar Spranger, Rokeach Nelson ve Schwartz'a aittir (Yazıcı, 2006).

Spranger (1928) insanların değer yönelimlerini kuramsal, ekonomik, estetik, sosyal politik, dinsel değerler olarak 6 gruba ayırmıştır (Akt: Özgüven, 2003). Rokeach (1973) değerleri: 'temel değerler' (başarı, rahat yaşam, özgürce seçim, güvenlik, eşitlik, erdem v.b.) ve 'araç değerler' (cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku, bağımsızlık, temizlik v.b) olmak üzere iki şekilde incelemiştir (Akt: Akbaş, 2004). Nelson (1974) değerleri, kişisel tercihlerimizle ilişkili 'bireysel değerler'; aile, dini veya politik grup gibi belli bir grup üyelerince 'grup değerleri' ve adalet, saygı, farklılık gibi değerleri içeren 'sosyal değerler' olarak sınıflandırmıştır (Akt: Yazıcı, 2006). Schwartz (1992) ise değerleri; bireylerin yaşamlarını yönlendiren 'bireysel' değerler ve toplumun genelinde paylaşılan 'kültürel' değerler olmak üzere ikiye ayırmıştır (Akt: Yazıcı, 2006).

Bir başka değer sınıflamasına göre değerler; sağlık değerleri, estetik değerler, ahlaki değerler, dini değerler, mantıksal değerler, hazcı değerler ve faydacı değerler şeklinde sınıflandırılmıştır (Aydın & Akyol Gürler, 2013). Alpöge (2011) araştırmasında, değerleri şöyle sıralamıştır: doğru seçim yapabilme, dürüst olma, sevgi, saygı, cesaret, iyilik, sorumluluk, adalet, arkadaşlık ve barışçılık. ağlar (2005) ise değerleri; ahlaki, mantıki, psikolojik, estetik ve toplumsal değerler olarak sınıflandırmıştır. Uysal (2013) ahlaki, dini, ekonomik ve estetik olmak üzere farklı bir sınıflandırma yapmış ve daha sonra bu değerlere ilmi, siyasi, tarihi ve toplumsal değerleri de eklemiştir.

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı adalet, sabır, sevgi, dürüstlük, dostluk, öz denetim, saygı, vatanseverlik, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerini on kök değer olarak görmektedir (MEB, 2018). Amerika Birleşik Devletleri değerleri; özgürlük, gizlilik, doğruluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslararası insan hakları, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük, çeşitlilik, otoriteye saygı olarak görmektedir (Çengelci, 2010).

Değerler Eğitimi

Değer kavramının tanımında kesin bir ortak ifade olmadığı gibi, değerler eğitiminin içeriği hakkında da kesin bir birliktelik yoktur. Kültürden kültüre, ideolojiden ideolojiye bölgeden bölgeye farklılaşabilir (Köylü, 2010). Değerler eğitiminin geçmişi eğitim tarihi kadar eskidir. Çünkü eskiden beri eğitim iki temel amaca odaklanmıştır. Bu amaçlardan biri akademik olarak başarılı bireyler yetiştirmek, diğeri ise bireylere toplumun değerlerini aktarmak ve bireylerin bu değerleri benimsemelerini sağlamaktır (Taymur, 2015).

Bireye, yaşamı boyunca hem kendisi hem toplum için gerekli olan değerleri kazandırma ve bu değerleri davranışa dönüştürme sürecine değerler eğitimi denir (Kaymakcan, 2010; Yaman, 2012). Uzun ve Köse’ye (2017) göre değerler eğitimi ise insani değerlerin  z msenmesidir. Değerler eğitimi, Türk eğitim sisteminde, farklı programlar yoluyla yeni nesle temel insani değerleri kazandırmak, duyarlılık oluşturmak ve bu değerleri davranışa dönüştürmek için yapılan çalışmalarının ortak adıdır (Ekşi, 2012). Değerler yaşamın bir parçası olmalı ve aynı zamanda öğretme, örnek olma, ahlaki ve toplumsal değerleri aktarma şeklinde bu süreç devam ettirilmelidir (Kirschenbaum, 2000).

Çocuklarda on yaşına kadar büyük ölçüde değerler eğitim sisteminin oluştuğu, sonraki zamanlarda değişmesinin zor olduğu yapılan çalışmalar sonucunda görülmektedir (şişman & Turan, 2002). Hatta yanlış şekilde gelişmiş olan bir değeri doğru başka bir değerle değiştirmek, çocuğa yeni bir değeri kazandırmaktan daha zor olmaktadır (Bal, 2004). Değerler eğitiminde değerlerin verilme yaşi önemli bir husustur. Bazı eğitimciler, çocuğun

soyut düşünme becerilerini kazanıp belli bir yaşa gelince değerler eğitimi verilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Aslında değerler eğitimi için her yaş uygundur. Beş yaşına kadar kişilik gelişiminin %80'inin tamamlandığı düşünüldüğünde yaşamın ilk yıllarında ailenin değerleri kazandırmadaki rolü ve önemi çok büyüktür (Howard, Berkowitz & Schaeffer, 2004; Doğanay, 2006).

Değerler eğitimi, çocukların kendilerine ve hayata yönelik pozitif bakış açısı kazanmalarına yardım etmektedir. Örneğin kazanılan sevgi, saygı, sorumluluk vb. değerler, çocukları hem bireysel hem toplumsal ilişkilerinde daha güçlü kılabilmektedir. Aynı zamanda değerler eğitimi ile çocukların akademik başarılarının da artabileceğine inanılmaktadır (Lovat, Clement, Dally & Toomey, 2011). Çünkü değerler eğitimi alan bireyler; iyi karakterli olurlar (Altan, 2011). İyi karakterli bireyler ise yaşamın her alanında başarılı olurlar (Nzeocha, 2009). Değerler eğitimi bireylerin doğru kararlar almalarını, seçimlerini daha iyi kontrol etmelerini ve daha az olumsuz davranış göstermelerini temin eder (Altan, 2011).

İnsanların temel değerlerinden uzaklaşmasıyla orantılı olarak şiddetin, sosyal problemlerin ve ahlaki çöküşün artması değerler eğitiminine olan ihtiyacı da arttırmıştır (Kuzu, 2015). Son yıllarda, Türkiye’de ve dünyada değerlere duyulan ihtiyaç nedeniyle değerlerin öğretilmesinin önemi ortaya çıkmıştır. Ancak uygulamalı değerler eğitimi eksikliği sorunu görülmektedir (Etherington, 2013). Değerler eğitimi bilgi boyutunda verilmeye çalışılmakta, tutum ve davranışlar açısından göz ardı edilmektedir. Değerin ne ifade ettiğini bilmek önemlidir ancak davranışlara aktarılmadığında bütünlük sağlanamayacaktır (Güngör, 2000). Değerler eğitiminde batıdaki çalışmalardan elbette faydalanılabilir ancak batının ahlak anlayışı üzerine değil, ancak kendi kültürel değerlerimiz üzerine bina edilmelidir. Çünkü onların çocuk yetiştirme amaçları da kültürleri de bizim amaç ve kültürümüzle örtüşmemektedir. Dolayısıyla bize ait bir değerler sistemine ihtiyacımız vardır (Köylü, 2016).

Değerler Eğitimi Yöntemleri

Değer eğitiminin, gerek karakter eğitimini gerek ahlaki gelişimi kapsadığı söylenebilir (Demircioğlu & Tokdemir, 2008). Değerlerin kazanımı sürece dayalı olmakta, birdenbire gerçekleşmemektedir. Öncelikle aile değerleri, sonra sırayla okul ve dini değerler, işyeri değerleri, toplum ve milli değerler, insani değerler ve evrensel değerler kazanılır (UNESCO, 2002). Değer eğitimini verirken, yapılandırılmış amaçlar çerçevesinde, belirli mantıksal değer sınıflandırmalarıyla ve öğrenci seviyesine uygun somutlaştırmalar ile sunmak önemlidir (Bacanlı, 2017).

2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ilköğretim programında, değerler eğitimi için şu öğretim yaklaşımlarını tavsiye etmektedir:

- Değer açıklamak,
- Ahlaki muhakeme,
- Değer analiz yaklaşımı
- Telkin Etme Yaklaşımı (Yeşil & Aydın, 2007).

Değer açıklama yaklaşımı, çocukların cesaretlendirilerek duygu ve düşüncelerini anlatmalarını sağlamaya çalışan bir yaklaşımdır (Uysal, 2008). Ahlaki muhakeme yaklaşımında, kısa öyküler ile ahlaki ikilemler verilerek, bunların çözümleri üzerinde düşündürülür (Aron, 1977). Değer analizinde temel amaç, çocukların değer ile ilgili karşılaştığı problemlerde, o problem ile ilgili mantıklı karar verebilmelerini ve düşünebilmelerini sağlamaktır (Tahiroğlu, Yıldırım & Çetin, 2010). Telkin etme yaklaşımı ise istenmedik değerleri dönüştürüp istedik değerlere ulaşmayı amaçlar. Aynı zamanda, belirli değerleri öğrencilere aşılamaya, bunların içselleştirmelerini sağlamaya ve öğrencilerde değerlerin değişmesine katkı sağlamaktadır (İşcan, 2007).

Ailede Değerler

Aile, çocuk için değerler eğitiminde en önemli eğitim ortamıdır. Aile, çocuklar için değerleri tanıma, içselleştirme ve davranış biçimi olarak kazanmada ilk kurumdur. Aile, hem bireye hem de topluma, çocuğun değerleri kazanmasında ortam hazırlayarak katkı sağlar. Aile içi eğitim, anne babaların çocuğa yönelik geliştirdiği hedefleri, çocuğun ailedeki rollerini, kardeşler içindeki yerini, aileye özgü değerleri ve aile bireylerinin bu değerleri kabul derecelerini kapsar. Bu doğrultuda ailenin sosyal sınıfı, eğitim düzeyi gibi değişkenler ailede eğitimin niteliklerini ortaya koyar (Yazıcıoğlu & Kayhan, 2008).

Çocuklara hangi değerlerin kazandırılacağı ile ilgili okula başlayıncaya kadar en temel kurum aile olmaktadır (Aydın & Akyol Gürler, 2013). Değer eğitiminin ilk önce ailede başlaması, sonra okulda devam etmesi gerekmektedir (Yıldırım, 2009). Eğitim, bir toplumsallaşma süreci olduğundan, doğum ile başlayıp ölüme kadar sürmesi ve çocuğun tanıştığı ilk toplumsal grubun aile olması, ilk değerler eğitiminin yapıldığı yer olması yönüyle ailenin önemi yine görülmektedir (Kır, 2010). Değerlerin kazandırılmasında aile en etkili unsur olurken; değerlerin kazandırılmamasında da aileden kaynaklanan sorunlar başı çekmektedir (Başcı-Namlı, 2017).

Bilim ve teknolojinin gelişmesi, küreselleşmenin yaygınlaşması ile bazı değerlerimiz zayıflamış ya da yok olmaya yüz tutmuştur. Zayıflayan değerlerin başında aile değerleri gelmektedir. Toplumun devamını sağlayan aile, alternatif olmayan bir kurumdur. Çünkü çocuk ile aile arasında bulunan etkileşim toplumun devamlılığına katkı sağlamaktadır.

Dolayısıyla toplumda aile kurumu kendinden beklenen görevleri yerine getirmemeye başlamışsa, bireysel ve toplumsal problemler kaçınılmazdır (Vatandaş, 2011). Aile değerlerine sahip olmak ve o değerleri korumakla ailenin varlığı devam eder. Türkiye’de Aile Değerleri araştırmasına göre aile hala temel referans ve güven merkezidir (Gürcan, 2011).

Toplumun temel değerlerini bireyler çocukluk ile beraber kazanmaya başlamaktadır. İlk olarak aileden daha sonra ise çevreden çeşitli yollarla kazanılmaya başlanan değerler; görsel ve yazılı araçlardan gözlem, model alma ve taklit gibi yöntemler ile kazanılmaya başlanmaktadır (Kolaç, 2010). Değerlerin çocuklara kazandırılmasında sözlü uyarılardan daha çok, yetişkinlerin bu değerleri sergileyerek yaşamın içerisinde çocuklara örnek olması önemlidir (Yaman, 2012). Örtük program adı verilen bu eğitim, değerler eğitimi için en etkili ve kapsamlı kullanılabilecek yaklaşımdır (Ekşi & Katılmış, 2015). Türkiye’de son yıllarda değerler eğitime yönelik çalışmalarda artış görülse de ailede değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmadığı söylenebilir.

Okul Öncesi Dönemde Değerler

Değerler eğitimi açısından okul öncesi dönem, kritik bir dönemdir. Çünkü dil, kişilik, ahlak ve diğer alanlardaki kazanımlar gibi değerlerle ilgili kazanımların da temeli okul öncesi dönemde atılmaktadır. Çocuğun daha sonraki kazanımları okul öncesi dönemde öğrendiklerinin üzerine bina edilecektir. Bu dönemde kazanılan değerlere ait bilgiler, tüm yaşam boyunca devam etmekte, sonraki süreçlerde değişim mümkün olsa dahi, temel değerler bu süreçte kazanılmış olmaktadır (Balat & Dağal 2011).

Değerler okul öncesinde kazandırılmaya başlanmalıdır (Ülavere & Veisson, 2015). Bu dönemde bireysel, toplumsal ve evrensel değerler taşıyan kapsamlı bir değerler eğitimi anlayışı güdülmelidir (Arıkan, 2011). 2018 yılında güncellenen Okul Öncesi Programında değerler eğitimi ayrı kazanımlar ve göstergeler olarak görülmemiş, program boyunca bütüncül bir şekilde ele alınmıştır (MEB, 2018). Yapılan çalışmalarda aile katılımlı değerler eğitimi programlarıyla değerlerin çocuklara kazandırılabilceği görülmüştür (Dereli-İman, 2014).

Okul öncesi dönemde değerler eğitimi, çocuğun ahlaki gelişimini destekleyen ahlaki değerlere; toplumsal gelişimini destekleyen toplumsal değerlere; kişisel gelişimini destekleyen bireysel değerlere yönelik kapsamlı bir eğitim anlayışıyla, çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak sunulmalıdır. Ancak bu şekilde çocuğun evrensel değerleri anlamasına katkı sağlanmış, kendisini ve yaşadığı toplumu anlama becerisini geliştirmesine fırsat sunulmuş olunacaktır (Arıkan, 2012).

Bilindiği üzere okul öncesi dönem, Piaget'in işlem öncesi dönemine karşılık gelmektedir. Çocuklar bu dönemde soyut kavramları anlamakta zorlandıkları için çocuklara kazandırılmak istenen beceriler ve değerlere yönelik davranışlar somutlaştırılarak verilmesi gerekmektedir (Aral, 2011). Okul öncesi dönemde değerler, oyun, drama, gezi, proje, bireysel ya da grup etkinlikleri gibi çeşitli yöntem ve teknikler ile çocuklara kazandırılabilir (Pekdoğan & Korkmaz, 2017).

Okul öncesi dönemde değerler eğitimi uygulamaları farklı ülkelerde farklı programlar ile yapılmaktadır. Bazıları şunlardır; Bireysel Gelişim İçin Ahlaki Değerler Rehberi (AEGIS), Giraffe (Zürafa) Programı, Yaşayan 23 Değerler Programı (Living Values Education Program), Açık Halka Programıdır (Sapsağlam, 2015).

İlkokulda Değerler

Eğitim sisteminin temeli olan ilkokulda öğrencilere, toplumda uyum içinde yaşamaları ve daha iyi bir şekilde hayatlarını sürdürmeleri için ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır (Fidan & Erden, 2001). İlkokul öğrencilerinde bazı değerlerin kaybolmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Bunlar saygıda azalma, sevgide azalma, sosyalleşme problemleri, benmerkezcilik, sorumluluk bilincinde azalma gibi sorunlardır (Kılıç & Babayiğit, 2017). İlkokullarda değerlerin kazandırılması amacıyla, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde değerler eğitimi örtük program aracılığıyla verilmektedir (Cevherli, 2014; Öztürk, 2009; Yeşilyurt & Kurt, 2012). Değerlerin programlarda örtük olarak verilmesinin yerine doğrudan verilmesinin değer edinimine daha faydalı olacağına inanılmaktadır (Çiçekliyurt & Demir, 2015).

Çocuk ailesinden ve okul öncesi dönemden sonra, ilkokulda Hayat Bilgisi dersinde değerler ile çok karşılaşmaktadır (Beldağ, 2012). Hayat Bilgisi öğretim programlarında özellikle 2015, 2017 ve 2018 yıllarındaki programlarda “milli, manevi, insani değerler, çevresel değerler ve işbirliği” gibi değerlere ağırlık verildiği görülmüştür (Yaşaroğlu, 2018). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda (2017) sevgi, saygı, doğruluk, dürüstlük, sorumluluk, adalet, merhamet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, güven, misafirperverlik, vatanseverlik, vefa ve yardımseverliğe yönelik değer ifadeleri bulunmaktadır.

18 Temmuz 2017 tarihli Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı basın duyurusunda şu şekilde ifade edilmiştir: “Müfredatlarla öğrencilere aktarılması hedeflenen **kök değerler** şunlardır: **adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk,**

vatanseverlik, yardımseverlik.” TTKB tarafından yenilenen müfredatlarda değerler ve değerlerle ilgili tutum ve davranışlar aşağıda gösterilmiştir.

Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma
Öz denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

MEB’in belirlemiş olduğu müfredatın temel unsuru olan bu on kök değer, değerler eğitimi ile öğrenciye aktarılması hedeflenmektedir. Bu değerler, öğrenme öğretme süreci içerisinde gerek kendi başlarına, gerek ilişkili olduğu alt değerlerle ya da öteki kök değerlerle beraber ele alınarak hayat bulacaktır (MEB, 2017).

İlgili Araştırmalar

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Aile eğitimi ile ilgili yurt içinde birçok araştırma yapılmıştır. Bazıları şunlardır:

Anne baba eğitimlerinin önemi ile ilgili Türkiye’de ilk çalışma Erken Destek Projesi’dir. Dezavantajlı çevrede yaşayan 4-6 yaş çocukların annelerine proje kapsamında eğitim verilmiştir. Kısa dönemli olumlu etkileri bulunmaktadır. Ayrıca 19 yıl sonra izleme çalışmasında okul öncesi eğitim almış ve annesi eğitimlere katılmış çocukların yüksek öğrenime devam etme, mesleki statü, işe başlama yaşı, modern kentsel yaşamına uyum

sağlama gibi durumlarda daha avantajlı olduğu görülmüştür (Kağıtçıbaşı, Sunar, Bekman, Baydar & Cemalcılar, 2009).

Albayrak'ın (2003) yaptığı araştırmada Baba Destek Programına dahil olan babaların çocuklarına ve eşlerine karşı tutumlarındaki farklılıkları ölçmek hedeflenmiştir. Sonuçlara bakıldığında; babaların program sonunda yetkeci ve tavizkar tutumlarında azalma olduğu, çocuklarıyla iletişim kurma ve açık iletişim olma halinde artma olduğu görülmüştür (Temel, 2003).

Tatlı, Selimoğlu ve Bademci (2012) yaptığı araştırma ile çocukları okul öncesi eğitimi alan annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları annenin, yaşına, mesleğine ve eğitim düzeyine; babanın mesleğine ve eğitim durumuna; çocuğun yaşına; aile tipine ve yaşanan yerleşim birimine göre etkilendiği görülmüştür.

Kontaş ve Güneş (2012) tarafından yapılan çalışmada aile katılımı için okul öncesi öğretmenlerinin planlama yaptıklarını, sınıf öğretmenlerinin ise planlama yapmadıklarını tespit etmişlerdir. Aileler, okul öncesi eğitimde farklı uygulamalarla eğitim sürecine dahil edildiklerini, ilköğretimde ise sadece toplantılara çağrıldıkları ifade etmişlerdir.

Demircioğlu (2012) 6 yaşında çocuğu olan 128 anne üzerinde çalışmıştır. Aile eğitimin aile işlevleri, anne baba tutumları ve çocuğun gelişimine etkisini araştırmıştır. Araştırmacı tarafından ihtiyaç belirleme çalışmasıyla program hazırlanmıştır. Üç farklı şekilde eğitici anne eğitimi, anneden anneye eğitim alan ve haber mektupları ile uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre bu eğitimin aile işlevine ve anne baba tutumlarına olumlu etkileri bulunmuştur. Ancak çocukların sosyal beceri ve öz bakım gelişimlerine bir etkisi olmadığı belirlenmiştir.

Arkan (2012), Üç P programının davranış problemi yaşayan ergenler üzerinde etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre kısa dönemde program ergenlerin davranış problemlerine, anne babaların ruh sağlığına ve ana-baba-ergen çatışması üzerine olumlu etkiler sağlamıştır. Ancak anne baba davranışlarına bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ayrıca programdan sonra üçüncü ayda da bu etkiler devam etmiştir.

Neslitürk (2013), çalışmasında anne değerler eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucuna göre 5-6 yaş çocuklarının annelerine verilen değerler eğitiminin deney grubundaki çocukların iletişim, sorumluluk, kendini ifade gibi sosyal becerilerini olumlu etkilediği görülmüştür. Ayrıca okul

öncesinde temel değerlerin kazanılması ve sonraki yıllara aktarılması bakımından önemi ortaya konulmuştur.

Özmen (2013) anne babalara verilen eğitimin çocuklardaki problem davranışlara ve anne babaların depresyon düzeyine etkisini araştırmak için 8 deney 8 kontrol olmak üzere 16 ebeveyn ile çalışmıştır. 8 deney grubu anne babaya yedi hafta süreyle eğitim programı uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre eğitimlere katılan anne babaların çocuklarının problem davranışlarında anlamlı bir şekilde düzelme olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin depresyon seviyelerinde azalma tespit edilmiştir.

Akça-Koca (2013), evlilikle ilgili bazı değişkenler ve annelerin psikolojik iyi oluşları üzerinde bir aile eğitimi programının etkisini incelemiştir. Buna göre geliştirilen bu programın evlilikte problem çözme becerilerini geliştirmede, annelerin evlilik doyumunu artırmada ve psikolojik iyi oluşlarını geliştirmede etkisi olduğu görülmüştür.

Sayın (2014) tarafından yapılan çalışmada 4-6 yaşındaki davranış sorunu olan çocukların anne babaları için bir program geliştirmiştir. Bu çalışmanın bulgularına göre geliştirilen programın çocuğun problemleri ve sosyal beceri üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda anne babaların evlilik uyumu ve aile işlevleri üzerinde olumlu etkiler gözlenmiştir. Ayrıca bu etkilerin iki ay sonra yapılan ölçümlerde de sürdüğü görülmüştür.

Yalman (2014) AEP'e katılan okul öncesi dönem çocuğu olan annelerle yürüttüğü araştırmasında programa katılan annelerin beklentilerini ve görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, katılan annelerin %84'ü AEP'i yararlı bulduğunu, yaklaşık olarak yarısı AEP'e yönelik ailede iletişim ve çocuk eğitimi konusunda bilgilendirilme ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Katılan annelerin yetkin anne babalıklarının ve aile işlevlerinin geliştiği görülmüştür. Aynı zamanda AEP'e katılan annelerin çoğunluğunun memnun olduğunu ve programdan bilgi kazanımlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Alkan Ersoy, Kurtulmuş ve Tekin (2014) yaptıkları çalışma ile annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına ve ev ortamını düzenlenmelerine ilişkin 2-3 yaş grubu çocuğu olan annelere verilen Aile Çocuk Eğitimi Programı'nın etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonunda verilen eğitimin, annelerin çocukları destekleyici uygun ev ortamı hazırlama ve çocuk yetiştirme tutumlarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür.

Sayılr ve Kaya (2015) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ilkokul çağında çocukları olan 46 ebeveyn ile çalışmıştır. 14 haftada 70 saat aile eğitim ile anne babaların yetkinlik

seviyeleri ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desenle incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre eğitim programının ebeveynlerin yetkinlik seviyesini geliştirdiği izlenmiştir.

Ay ve Şahan (2018) AEP kurslarının anababalık becerileri ve yetişkin eğitimi üzerine etkisini incelemiştir. Yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre eğiticiler, bu programların gerekli olduğunu ancak katılan anne baba sayısını az bulduklarını ifade etmişlerdir. Anne babalar ise programı iletişim becerilerini geliştirme üzerine etkili bulmaktadır. Ayrıca genel olarak akademik başarıya odaklanıldığını düşünmüşlerdir.

Erdoğan ve Zelyurt (2016) yaptıkları araştırmada, Malatya’da okul öncesi ve ilkokul 1. sınıfta öğrenim gören 5-7 yaş arası çocuğu olan 200 anne baba ile çalışmıştır. 8 hafta devam eden aile eğitimi ile aile çocuk ilişkisine etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda aile eğitiminin anne babaların çocuklarını daha iyi tanımalarını sağladığı ve çocuklarıyla iletişimlerini daha etkili hale getirerek olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Aral ve Kadan (2018) yaptıkları araştırma ile 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergelerin çocuğun gelişim alanlarına göre değerler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada okul öncesi programında en çok vurgulanan değerler sırasıyla sorumluluk, saygı, dayanışma, güven ve sevgi, hoşgörü, özgürlük, eşitlik, dostluk ve adalet değerleri olduğu görülmüştür.

Tönbul (2019) gönüllü 15 anne ile yaptığı araştırmasında aile eğitim programının, ebeveynlerin aile yaşamına olumlu yansıdığı, çocuklarıyla iletişim becerilerinin geliştiği, onlarla kaliteli zaman geçirdikleri, çocuklarına demokratik bir yaklaşım gösterdikleri ve sorumluluk uygulamalarına başladıkları sonucunu bulmuştur.

Şalcı (2020) Yaptığı Çalışmada 5-6 Yaş Çocuk Sahibi Babalarla Baba Destek Eğitim Programı Uygulamıştır. Çalışma Sonucunda Eğitime Katılan Babaların Babalık Rolü Algı Düzeylerinin Arttığı, Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Oyun Becerilerinin Geliştiği Saptanmıştır.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Aile eğitimi ile ilgili yurt dışında birçok araştırma yapılmıştır. Bazıları şunlardır;

Ritter (2003) tarafından annelerin değer algılarını belirlemek için 7 anne üzerinde yapılan çalışma 6 hafta sürmüştür. Bu programda bireysel görüşmeler, anonim hikayeler, dokümanlar ve grupla görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Sonuçta, program gruba olumlu deneyimler kazandırmıştır. Grup içinde anneler yeni beceriler kazandıklarını belirtmişler ve birbirleriyle paylaşımlarının gruba faydalı olduğu görülmüştür.

Knafo ve Schwartz (2003), İsraili ailede babalar ve çocuklar üzerinde otoriter yapının, çocukların değerler kazanımlarını nasıl etkilediğini incelemiştir. Çalışmaya 82 otoriter baba ve 252 otoriter olmayan baba ve çocukları katılmıştır. Araştırma sonucunda, otoriter babalar, evrensellik, iyilikseverlik ve öz yönelim gibi değerlere daha az; geleneksellik, güç ve uyum değerlerine daha fazla önem vermektedirler. Otoriter olan ile otoriter olmayan babaların çocukları kıyaslandığında ise, otoriter babaların çocuklarının güç değerine daha fazla önem verdikleri; evrensellik değerine daha az önem verdikleri görülmüştür. Ayrıca, babanın otoriter olması ile çocuğun güç değerine önem vermesi birleştiğinde, çocukların zorba davranışlarında artış görülmüştür.

Gunderson (2003) tarafından yapılan araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarına sahip anne babalar için düzenlenen aile eğitimi ve stres yönetimi eğitiminin etkilerini belirlemektir. 5 baba 7 annenin katıldığı aile eğitimi 7 hafta, stres yönetimi ise 4 hafta sürmüştür. Çalışma sonunda aile eğitimi programının anne-babanın çocuk temelli stresini azaltmada, çocukların olumlu davranışlarını geliştirmede etkisi olduğu görülmüştür. Aynı zamanda anne babaların, eğitimlerden sonra kendilerini ebeveyn olarak daha yeterli hissettikleri görülmüştür.

Bushfield'in (2004) yaptığı çalışmada, cezaevindeki babalara 30 günlük uygulanan kısa süreli anne-baba eğitim programının etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bireysel görüşmelerle desteklenen bu deneysel çalışmanın sonucunda, babaların bedensel ve sözel cezalandırma ile ilgili bilgi ve tutumlarının anlamlı olarak değiştiği görülmüştür. Ayrıca, babaların ideal babalık rolüne yönelik tutumlarının da olumlu bir şekilde değiştiği görülmüştür.

Östberg vd. (2005) çalışmasında çocuk ve problem odaklı eğitimin anne babalık stresine etkisini incelemiştir. Çalışma bulgularına göre deney grubunun genel stresinde kontrol grubunun stresine göre anlamlı azalma olduğu görülmüştür. Ayrıca eşleriyle ilişkilerinde daha çok memnun oldukları, çocukları ile ilgili problemlerde azalmalar tespit edilmiştir. Aynı zamanda annelik sorumluluklarından ötürü sınırlandırmaların kontrol grubuna göre azaldığı görülmüştür.

Holt'un (2006) yaptığı araştırmanın amacı, Head Start Aile Eğitimi Programının etkililiğini açıklamaktır. Bu amaçla 27 kadın ve 3 erkekten oluşan ailelere, demografik bilgileri, yaşantı değişikliği, fiziksel ve sağlık durumu ve çocuklarının fiziksel, sosyo-duygusal ve akademik gelişimlerine yönelik 23 soruluk bir envanter uygulanmıştır. Sonuç olarak, Head Start programının aile eğitimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca ailelerin yaşam kalitelerini yükseltmelerine de katkı sağlamıştır.

Simpkins vd. (2006) yaptıkları araştırmada, anne-çocuk sıcaklığını geliştirmek; çocuğun eğitimine ailenin katılımı ile ilgili çatışmalarda yardımcı rol oynamak amaçlanmıştır. Çalışma sonunda, sıcaklık ile ilgili algısını annenin olumlu yönde etkilendiği, ancak çatışmayla ilgili algısında anlamlı bir etkinin olmadığı görülmüştür. Annenin çocuğun eğitimine katılımının çocuğun başarısını önemli ölçüde arttırdığı belirlenmiştir.

Turner, Richards ve Sanders (2007) yaptıkları araştırmada, 1-3 yaş arası çocuğa sahip 62 anne baba ile aile programlarının yerel aileler için geçerli olup olmadığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Ebeveynlere 3 P olumlu ebeveynlik programında sekiz seanstan oluşan aktif yetenek eğitimi uygulanmıştır. Uygulamalarda anne babalara program hakkında bilgi verilmiştir. Ebeveyn eğitimi ile eve yönelik uygulamalar yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, 3 p grubuna katılan anne babaların çocuklarının problemli davranışlarının azaldığı, anne babaların çocuk yetiştirmedeki yanlış uygulamalardan uzaklaştığı görülmüştür.

Barlow, Smailagic, Huband, Roloff ve Bennett (2014) tarafından davranışçı, bilişsel davranışçı ve çok modelli grup temelli anne baba eğitim programları üzerine 48 çalışma gözden geçirme araştırması ile incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, programlardan hemen sonra anababaların depresyon, stres, kaygı, öfke, suçluluk, güven duyguları ve eşle ilişkilerindeki doyumlarında gelişme görülmüştür. Stres ve güven duyguları üzerinde 6 aylık izleme çalışmalarında da olumlu etkiler devam etmiştir. Ancak bir yıl sonraki izleme çalışmalarında devamlılığına yönelik bir etkiye hiçbir sonuçta rastlanmamıştır.

Franciamore (2014), okul öncesi çocuklarının aileleri ile yaptığı çalışmada, ailelerin, değerler eğitimi algılarını karakter eğitimi adı altında incelemiştir. Ailelerin karakter eğitimi deneyimlerini açıklamalarını istemiştir. Çalışma sonucunda, ailelerin karakter eğitimi kavramının farkında olmadıklarını, bilgi sahibi de olmadıklarını, ancak bu eğitimi veren okullarda öğrenim gören çocukların farklı olduğunu belirtmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, değer odaklı aile eğitim programının etkililiğini deneysel olarak araştırmak ve anne babalık becerileri, aile iklimi ve değer odaklı yaşama etkisini saptamak amaçlanmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu desende, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem uygulanmıştır. Karma yöntem araştırmaları, nitel ve nicel araştırma yöntemleri ile paradigmalarının bir arada kullanılmasını içermektedir. Temel varsayımı, araştırma sorularının nitel ve nicel yöntemlerin ayrı ayrı kullanılması yerine, bu yöntemlerin birlikte veya harmanlanarak kullanıldığı durumlarda daha iyi anlaşılacağıdır. Aynı zamanda nicel ve nitel yöntemlerin zayıf yönleri kapatılarak daha güvenilir sonuçlar elde edilecektir (Creswell & Clark, 2017).

Araştırmanın deneysel işlem aşamasında deney ve kontrol gruplarının seçkisiz atama yoluyla belirlendiği deneysel model kullanılmış ve bu kapsamda öntest sontest kontrol gruplu seçkisiz desen benimsenmiştir (Gliner, Morgan & Leech, 2015). Araştırma, Değer Odaklı Aile Eğitim Programına katılmak isteyen gönüllü ailelerle yürütüldüğü için böyle bir deneysel teknik tercih edilmiştir. Araştırmanın kontrol grubu ise eğitim uygulamasının yapılmadığı deney grubuyla aynı benzer özelliklere sahip (sosyo-ekonomik ve sosyokültürel yapı vb.) olan aynı sayıda anne babadan oluşturulmuştur (Karasar, 2005). Nitel verilerle ilgili olarak verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun iç geçerliliğini sağlamak için uzman görüşü alınarak soruların son hali verilmiştir (Baltacı, 2018; Özdemir, 2010).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada çalışma grubu, 2020–2021 eğitim öğretim yılında Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul öncesi ve ilkokullarda çocuğu öğrenim görmekte olan anne-baba ve çocuklarını kapsamaktadır. Araştırma Atatürk Üniversitesi Etik Kurul Onayı (Ek 1) ve Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan MEB izni (Ek 2) ile yapılmıştır. Araştırmanın ilk çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane il Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bulunan 4 anaokuluna kayıt yaptıran ve kayıt evraklarını eksiksiz dolduran 205 ebeveyn oluşturmaktadır.

İkinci olarak araştırmaya alınacak kişi sayısını belirlemek üzere güç (power) analizi yapılmıştır. Testin gücü, G*Power 3.1 programı ile hesaplanmıştır. Etki büyüklüğü Cohen(1988) tarafından bağımlı ortalamaların karşılaştırılmasına göre yüksek düzey olarak belirlenen 0.8 seviyesi dikkate alınmıştır. Çalışmanın gücünün belirlenmesinde %95 değerini geçmesi için; %5 anlamlılık düzeyinde ve 0.8 etki büyüklüğünde, deney grubunda 19, kontrol grubunda 19 olmak üzere 38 kişiye ulaşılması gerekmektedir (df=18; t=1,734). Çalışmaya katılacaklar okul yönetimleri tarafından yapılan duyuru ile belirlenmiştir. Katılımcıları sırayla bir deney bir kontrol grubuna alınmak üzere doğal randomizasyon sağlanmıştır. Çalışmaya gönüllü olup katılım formunu dolduran, 11 haftalık eğitimi kabul eden, 30 anne baba deney grubunda, 30 anne baba kontrol grubunda olmak üzere 60 anne babadan oluşturulmuştur. Pandemi nedeniyle uzaktan yapılan eğitimde bilgi alışverişi için Whatsapp grubu kurulmuştur. Bazı ebeveynler ile mesaj yoluyla bazı ebeveynler ile telefon ile görüşülmüştür. Ebeveynlerden bazıları saatlerin uygun olmamasını, zaman bulamamasını, çocuklarının o saatte dersleri olmasını neden göstererek devam etmemişlerdir. Bazı anne babalar ise eğitime katılmış ancak anketleri doldurmamıştır. Dolayısıyla kontrol grubuna 24 anne baba, deney grubuna 23 anne baba toplamda 47 anne baba ile çalışma yapılmıştır.

İşlemler

Araştırmanın başlangıcında ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve çocuklarının kazanmasını istediği değerlerin tespiti için 205 ebeveyn den veriler toplanmıştır. Daha sonra bu ihtiyaçlar doğrultusunda Değer Odaklı Aile Eğitim Programı hazırlanmıştır. Araştırmadan geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesi için program, alanda çalışan 3 uzman akademisyen, 3 okul öncesi öğretmeni, 3 sınıf öğretmeni, 3 ebeveyn tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Düzeltmeler sonrasında deneme uygulaması yapılmış, eksiklikler tespit edilmiştir. Deneme uygulaması sonrasında etkinliklerin yoğun olduğu görülmüş ve süreye uygun olarak etkinlikler azaltılmıştır. Ebeveynlerden gelen talep üzerine Whatsapp grubuna her gün konuya özgün bir mesaj paylaşılmış ve programa eklenmiştir. Sonrasında tekrar revize edilmiştir. Ayrıca deneme uygulamasında Zoom programına girişte bazı ebeveynler zorlanmış, bunun üzerine sisteme giriş üzerine video çekilip grupta paylaşılmıştır. Değer odaklı aile eğitim programını geliştirmede literatür ışığında şu şekilde yol izlenmiştir.

- a. Amaç ve kazanımların belirlenmesi
- b. Öğrenme öğretme süreçlerinin yazılması
- c. Aile eğitim etkinliklerin oluşturulması
- d. Uygun yöntem ve tekniklerin belirlenmesi

e. Değerlendirmenin hazırlanması

f. Değer odaklı Aile Eğitim Programına yönelik aile eğitim programının hazırlanması

Daha sonra deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve üç bölümde işlemler yapılmıştır.

1. Ön-test

Deney ve kontrol gruplarında yer alan anne babalara aile iklimi ölçeği, anne babalık becerileri ölçeği ve değer odaklı yaşama ölçeği uygulanmıştır.

2. Deney grubuna değer odaklı aile eğitim programı uygulanması

Deney grubuna doksan dakikalık 11 oturum süren program, haftada iki kez uygulanmıştır.

3. Son-test

Programın uygulanmasından sonra deney ve kontrol gruplarında yer alan anne babalara aile iklimi ölçeği, anne babalık becerileri ölçeği ve değer odaklı yaşama ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca deney grubuna aile eğitimine ilişkin görüşmeler yapılmıştır. Toplanan nicel veriler SPSS 22.0 programında, nitel veriler içerik analizi ile analiz edilmiş ve alan yazın çerçevesinde tartışılıp raporlaştırılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu, Değerler Listesi, Kişisel Bilgi Formu, Anne Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği, Aile İklimi Ölçeği ve Değer Odaklı Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından oluşturulan yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu

Aile eğitimi ihtiyaç belirleme formu okul öncesi eğitim kurumlarında ebeveynlerin hangi konularda eğitime ihtiyaç duyduklarını soran, MEB'in kayıt aşamasında ebeveynlerin doldurmasını istediği formdur. Formda anne babalara eğitim öğretim dönemi içinde verilmesi planlanan eğitime ilişkin sorular vardır. Ebeveynlere çocukla iletişim, çocuk yetiştirme tutumları ve olumlu disiplin yöntemleri, çocukta görülen uyum ve davranış problemleri, ilkokula hazırlık, okul öncesi dönemde cinsel eğitim, temel alışkanlıkların kazandırılması, televizyon-internet ve çocuğa etkisi, çocuk kitapları, okul aile iş birliği, çocuk ve oyun konularından hangilerine yönelik eğitim ihtiyacı hissettikleri sorulmaktadır.

Değerler Listesi

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından anne babaların çocuklarına en çok kazandırılmasını istedikleri on kök değeri sıralayacakları “Değerler Listesi” oluşturulmuştur. Değer listesi MEB’in belirlediği on kök değer olan sevgi, saygı, sorumluluk, adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, yardımseverlik, vatanseverlik ve sabır değerlerinden oluşturulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Anne Babaların demografik özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olmak için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu’nda” 11 soru bulunmaktadır. Değer Odaklı Aile Eğitim Programı tanıtım toplantısına katılan anne babalar tarafından doldurulan bu formda katılımcının kim olduğu, aile yapısı, aile gelir durumu, anne ve babalarının yaşı, öğrenim durumu, mesleği, çocuk sayısı gibi bilgilere yer verilmiştir.

Anne Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği

Strom ve Strom (1998) tarafından geliştirilen Anne babalık Becerileri ve İletişim Ölçeğinin Özeke Kocabaş tarafından adaptasyonu yapılmıştır. Adaptasyon çalışmalarında faktör analizi ve öğretim üyeleri tarafından dil ve içerik açısından değerlendirilmesiyle kapsam ve yapı geçerliliğine bakılmıştır. 42 soruluk ölçek anne babaların çocuklarıyla olan etkileşimlerini iletişim, anne-baba memnuniyeti, güven, zaman kullanımı ve bilgi ihtiyacı olarak beş ayrı boyutta ölçmektedir. Bu çalışmada Anne Babalık Becerileri ve İletişim ölçeğinin güvenirliği Cronbach’s Alpha=0,822 olarak yüksek bulunmuştur.

Aile İklimi Ölçeği

İngiltere’de Björnberg ve Nicholson (2007) tarafından geliştirilmiş Gönül, Işık Baş ve Şahin Acar (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinalinde 48 madde altı farklı alt boyuta sahiptir: açık iletişim, uyumluluk, kuşaklar-arası otorite, kuşaklar-arası ilgi, duygusal uyum ve bilişsel uyumdur. Türkçeye uyarlamasında orijinal ölçekte yer alan kuşaklar-arası otorite ve bilişsel uyum boyutları büyük oranda aynı kalmakta, diğer dört boyut (açık iletişim, duygusal uyum, kuşaklar-arası ilgi, uyumluluk) tek bir faktör altında birleşmiş ve bu faktör aile içi ilişkisellik olarak adlandırılmıştır. Kuşaklar-arası otorite 7 madde, bilişsel uyum 6 madde, aile içi ilişkisellik 21 maddeden oluşmaktadır. 5’li likert tipi ölçekte katılımcılar her bir maddeyi 1’den (kesinlikle katılmıyorum) 5’e kadar (kesinlikle katılıyorum) değerlendirmektedir. Yüksek değerler kişinin değerlendirdiği alanın aile içinde fazlaca önemsendiğini göstermektedir. Düşük değerler ise değerlendirilen alanın aile içinde

çok fazla önemsenmediğini ifade etmektedir. Bu araştırmada Aile İklimi ölçeğinin güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,856 olarak yüksek bulunmuştur.

Değer Odaklı Yaşam Ölçeği

Bireylerin günlük yaşamlarını ve genel olarak hayatlarını değer odaklı yaşam durumlarını değerlendirmelerini sağlamak için geliştirilen öz bildirim ölçeğidir (Hayes vd, 1999). Wilson ve Groom (2002) tarafından iki bölümlü olarak yaşamın 10 temel alanı için değer odaklı yaşam düzeyini ölçen bir ölçektir. Çekici vd. (2018) tarafından Türk kültürüne uyarlanan ölçeğin ilk bölümde katılımcılar, her bir değere yaşamlarında ne kadar önem verdiğini 1'den (Hiç önemli değil) 10'a (Oldukça önemli) kadar derecelendirmektedirler. İkinci bölümde ise son bir haftada katılımcılar davranışlarının sahip olduğu değerlerle hangi ölçüde tutarlı olduğunu derecelendirmek için cevap vermektedirler. 10'lu likert tipi derecelendirme ölçeğiyle ölçeğin değerlendirilmesi, iki bölümdür. Ölçeğin ilk bölümü "Önem" alt boyutu; ikinci bölümü ise "Tutarlılık" alt boyutu olarak adlandırılmıştır. İlk bölümde, aile, evlilik/çiftler/yakın ilişkiler, ebeveynlik, arkadaşlar/sosyal çevre, iş (çalışma), eğitim/öğretim, dinlenme/eğlence, maneviyat/yaşamda anlam ve amaç, vatandaşlık/toplumsal yaşam, fiziksel öz-bakım olmak üzere 10 boyuttur. Ölçeğin ikinci bölümünde ise, bireyler yaşamlarında son bir haftayı düşünüp ne kadar değerleri doğrultusunda yaşadıklarını değerlendirmeleri istenmektedir. Böylelikle bireylerin değer odaklı yaşamla ilgili tutarlılık ve sürekliliği ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bireylerin yaşamlarında ne oranda değer odaklı yaşadıklarını belirlemek için, "önem" ve "tutarlılık" bileşenlerinin bileşiminden oluşan "değer odaklı bir kompozit" hesaplanmaktadır. Her iki bölümden alınan puanlar toplanarak toplam puan elde edilmektedir. Puanların yüksekliği değerler odaklı yaşamın varlığını ifade etmektedir. Değer Odaklı Yaşam Ölçeği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizine göre ölçeğin iki faktörlü olduğu ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliğinin de iyi olduğu görülmüştür. Bu araştırmada Değer Odaklı Yaşam ölçeğinin güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,951 olarak yüksek bulunmuştur.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değer odaklı aile programının etkililiği ile ilgili olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış 6 soruyu kapsamaktadır. Sorular alanda uzman öğretim 3 üyesine danışılmış ve gerekli düzenlemeler ile son halini almıştır. Sorular şu şekildedir:

1. Oturumların size sağladığı yararlar nelerdir?
2. Oturumların anne babalık becerilerinize etkisi nasıl oldu? Lütfen anlatınız.
3. Oturumların aile iklimine etkisi nasıl oldu? Lütfen anlatınız.

4. Oturumların değer odaklı yaşama etkisi nasıl oldu? Lütfen anlatınız.
5. Oturumlar esnasında yaşadığınız duygu ve düşüncelerinizi yazar mısınız?
6. Eğitim programı sonunda kendinizde ya da ailenizde ne gibi farklılıklar oldu? Açıklar mısınız?

Süreç/Uygulama

Aile eğitim ile ilgili literatür incelenmiş, değer odaklı aile eğitim programı geliştirme süreci aile eğitimi ihtiyaç analizi ile başlamıştır. Gümüşhane il Merkezinde bulunan 4 anaokulunda çocukların kayıt aşamasında velilere dağıtılan Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formları doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ailelerin öncelikli eğitim ihtiyacının ilk sırasında % 45,9 ile çocukla iletişim olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla % 16,6 ile çocuk yetiştirme tutumları ve olumlu disiplin yöntemleri, % 8,8 ile çocukta görülen uyum ve davranış problemleri, % 6,8 ile ilkokula hazırlık, % 6,3 ile okul öncesi dönemde cinsel eğitim, % 4,9 ile temel alışkanlıkların kazandırılması, % 4,4 ile televizyon-internet ve çocuğa etkisi, % 2,4 ile çocuk kitapları, % 2,4 ile okul aile iş birliği ve % 1,5 ile çocuk ve oyun gelmektedir. Ebeveynlerin çocuklarında görmek istediği değerler sırayla %17,6 ile adalet, %14,1 ile sabır, %14,1 ile dürüstlük, %12,7 ile sevgi, %12,2 ile vatanseverlik, %9,8 ile saygı, %7,3 ile sorumluluk, %6,3 ile öz denetim, %2,9 ile dostluk ve %2,9 ile yardımseverlik gelmektedir. Ebeveynler ikinci olarak sırasıyla %15,6 ile sorumluluk, %15,1 ile dürüstlük, %13,2 ile sevgi, %12,2 ile sabır, %11,2 ile saygı, %11,2 ile adalet, %8,8 ile öz denetim, %5,9 ile vatanseverlik, %3,9 ile yardımseverlik ve %2,9 ile dostluk değerlerini çocuklarının kazanmasını istemektedir.

Değer odaklı aile eğitim programı geliştirmede hedefler belirlenmiştir. Anne babaların eğitim ihtiyacına yönelik içerik zengin bir şekilde oluşturulmuştur. Okul öncesi için ayrı ilkokul için ayrı etkinlikler oluşturulmuştur. Öğrenme-öğretme sürecinde farklı yöntem ve teknikler uygulanmıştır. Değerlendirme süreçlerinde hem etkinliğin hem oturumun değerlendirmeleri yapılmıştır. Ayrıca eğitici kendini değerlendirmek için öz değerlendirme yapmıştır.

Değer odaklı aile eğitim programı 11 oturum olarak düzenlenmiştir. Ailelere haftada 2 kez Salı-Cuma günleri, saat 20.00'de Zoom adlı çevrimiçi program ile doksan dakikalık eğitimler verilmiştir. Eğitime başlamadan önce anne babalık becerileri ve iletişim ölçeği, aile iklimi ölçeği ve değer odaklı yaşama ölçeği deney grubuna ön test olarak uygulanmıştır. Aynı zamanda oluşturulan kontrol grubuna da ön test yapılmıştır. Nicel veriler Google Form aracılığıyla toplanmıştır. 11 haftalık eğitim sonunda deney ve kontrol grubuna son testler yapılmıştır. Böylelikle değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile

iklimine ve değer odaklı yaşama etkisi incelenmiştir. Ayrıca anne babalara programın etkililiğine yönelik sorular sorulmuştur. Sorulan sorular ebeveynlerden izin alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Her bir görüşme telefonda yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Değer Odaklı Aile Eğitim Program Oturumları

Değer odaklı aile eğitim programı anne babalık becerilerini, aile iklimini ve değer odaklı yaşamı geliştirmek için, salgın nedeniyle çevrim içi Zoom adlı program ile yapılmıştır. Eğitim MEB tarafından on kök değerimiz olarak belirlenen sevgi, saygı, sorumluluk, sabır, adalet, doğruluk, dostluk, öz denetim, yardımseverlik, vatanseverlik değerlerine ilişkin oturumlardan oluşmaktadır.

1. Oturum Tanışma ve Tanıtım

Ebeveynlere eğitimci önce kendini tanıtmış, sonra onlar ile kısaca tanışılmıştır. Değer odaklı aile eğitim programı tanıtılmıştır. Programın amacından, kazanım ve göstergelerinden, içerik ve düzenden bahsedilmiştir. Daha önce belirlen kurallar ile ilgili düşünceleri alınmış ve kurallar düzenlenmiştir. Anne babalık ile ilgili bilgiler verilmiş, yaygın anne baba hatalarına değinilmiştir. Ebeveynlerin talep ve önerileri birlikte değerlendirilmiştir.

2. Sevgi Dili

Sevginin önemi konusu ile giriş yapılmıştır. Sevgi dolu kişilerin özelliklerinden, evlilikte sevgi, ailede sevgi hakkında sohbet edilmiştir. Çocukların sevgi dolu olması için yapılması gerekenlere değinilmiştir. Ayrıca herkesin sevgi dilinin farklı olabileceği ifade edilmiştir. Bu sevgi diline yönelik etkinlikler yapılmıştır. Şifalı sevgi sözlerini kullanmanın önemi üzerine düşünülmüştür. Ayrıca ailede birlikte yapılabilecek aile katılım çalışması önerilmiştir. Sevgi ödevi verilerek evde birlikte etkinlik yapılması istenmiştir.

3. Saygı ve Aile

Sağlıklı bir aile için saygının önemli olduğu ifade edilmiştir. Saygılı insan özellikleri hakkında sohbet edilmiştir. Kimlere saygı duyulması gerektiği belirtilmiştir. Saygı sözcükleri ve davranışlarının saygı göstergesi olduğunu, aile bireylerine yönelik saygı sözcükleri ve davranışları bulunmaya özen göstermenin gerekliliğinde bahsedilmiştir. Saygı ödevi verilmiştir. Saygıya yönelik etkinlikler yapılmıştır.

4. Sorumluluklarımız

Sorumluluğun önemi, sorumluluk sahibi insan özellikleri ifade edilmiştir. Sorumluluk duygusunu geliştirmek için yapılması gerekenleri özetlenmiştir.

Sorumluluk eğitiminde aile tutumlarının etkisi, yaş gruplarına göre sorumluluklar anlatılmıştır. Sorumluluk duygusunun gelişimini engelleyici tutumlar üzerinde tartışılmıştır. Sorumluluğa yönelik etkinlikler yapılmıştır.

5. Sabırın Gücü

Sabır kavramı ve önemi, sabrın çeşitleri ifade edilmiştir. Sabırlı kişilerin özelliklerine değinilmiştir. Sabır kazandırmak için ebeveyne düşen sorumluluklar hakkında konuşulmuştur. Sabır ile ilgili şifalı sözleri ailede kullanmanın önemi üzerinde durulmuştur. Sabır etkinlikleri ile bitirilmiştir.

6. Adalet

Adalet kavramı tanımlanmış, adaletin çeşitleri özetlenmiştir. Adil kişilerin özelliklerini tartışılmıştır. Adaletli davranışlar göstermek hakkında konuşulmuştur. Aile bireyleri ile birlikte adalete yönelik etkinlikler paylaşılmıştır.

7. Öz denetim ve Aile

Öz denetim kavramı özetlenmiştir. Bireye sağladığı katkıları açıklanmıştır. Öz denetimin gelişmesini engelleyen durumlara karşı önlemlerin neler olduğu hakkında sohbet edilmiştir. Çocuklarda öz denetim sağlama yollarını anlatılmıştır. Aile bireyleri ile birlikte öz denetime yönelik etkinlik önerilerinde bulunulmuştur.

8. Doğruluk-Dürüstlük

Dürüstlük kavramı, dürüst kişilerin özelliklerini tanımlanmıştır. Dürüst çocuk yetiştirmek için neler yapılması gerektiği üzerine tartışılmıştır. Çocuğun dürüst davranmadığında yapılacaklar konusunda fikir üretilmiştir. Aile bireyleri ile birlikte dürüstlüğe yönelik yapılabilecek etkinlikler paylaşılmıştır.

9. Biz Dostuz

Dostluk ve önemi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Dostluk kurmak için yapılması gerekenler hakkında fikir yürütülmüştür. Dostta bulunması gereken özellikler tartışılmıştır. Dost kazanmak için yapılması gerekenler konusunda sohbet edilmiştir. Dostluk değerini çocukların kazanması için yapılması gerekenler konuşulmuştur. Aile bireyleri ile birlikte dostluğa yönelik etkinlikler yapılmıştır.

10. Yardımseveriz

Yardımseverlik kavramı ve önemine değinilmiştir. Yardımsever insan özellikleri ile ilgili açıklama yapılmıştır. Çocuklara yardımseverlik nasıl öğretilir sorusuna cevap aranmıştır. Yaş gruplarına göre yardımlaşma örnekleri üzerinde durulmuştur. Aile bireyleri ile birlikte yardımseverliğe yönelik etkinlikler paylaşılmıştır.

11. Vatanım

Vatanseverlik konusunda bilgiler paylaşılmıştır. Vatan sever kişilerin sahip olması gereken özellikleri ifade edilmiştir. Vatanseverlik değerinin öğeleri tanıtılmıştır.

Aile bireyleri ile birlikte vatanseverliğe yönelik etkinlikler paylaşılmıştır.

PROGRAM UYGULAMA TAKVİMİ

Oturumlar	Tarih	Konu
1.Oturum	26/02/2021	Program Tanıtımı ve Tanışma
2.Oturum	02/03/2021	Sevgi Dili
3.Oturum	05/03/2021	Saygı ve Aile
4.Oturum	09/03/2021	Sorumluluklarımız
5.Oturum	12/03/2021	Sabrın Gücü
6.Oturum	16/03/2021	Adalet
7.Oturum	19/03/2021	Öz denetim ve Aile
8.Oturum	23/03/2021	Doğruluk-Dürüstlük
9.Oturum	27/03/2021	Biz Dostuz
10.Oturum	30/03/2021	Yardımseveriz
11.Oturum	02/04/2021	Vatanım

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen nicel veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır.

Tanımlayıcı özelliklerin gruplara göre dağılımı ki-kare analizi ile test edilmiştir. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Grup içerisinde sürekli değişkenlerin değişimi eşleşmiş grup t-testi ile analiz edilmiştir.

İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick & Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George & Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir.

Tablo 1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Boyutlar	Kurtosis	Skewness
İletişim önce	-.834	-.158
Zaman kullanımı önce	-.668	.261
Anne baba memnuniyeti önce	-.147	-.559
Güven önce	-.894	.051
Bilgi ihtiyacı önce	-1.198	-.024
Anne babalık becerileri ve iletişim önce	.875	-.449
İletişim sonra	-.546	-.517
Zaman kullanımı sonra	.580	.330
Anne baba memnuniyeti sonra	.839	.217
Güven sonra	-.762	-.463
Bilgi ihtiyacı sonra	-1.158	-.264
Anne babalık becerileri ve iletişim sonra	-.419	.077
Değerler önem önce	0.844	-1.449
Değer tutarlılık önce	-1.063	-.480
Değer odaklı yaşam toplam önce	.435	-.834
Değerler önem sonra	-.125	-.940
Değerler tutarlılık sonra	-.638	-.613
Değer odaklı yaşam toplam sonra	-.012	-.852
Aile içi ilişkisellik önce	.418	-.534
Kuşaklar arası otorite önce	-.370	.054
Bilişsel uyum önce	1.723	-.633
Aile iklimi toplam önce	1.281	-.751
Aile içi ilişkisellik sonra	-.794	-.250
Kuşaklar arası otorite sonra	-.102	-.222
Bilişsel uyum sonra	1.254	-1.008
Aile iklimi toplam sonra	.663	-.444

Görüşme sorularını değerlendirme aşamasında, elde edilen verilerin daha ayrıntılı irdelenmesi için, nitel veri analizinde kullanılan yöntemlerden biri olan “içerik analizi” kullanılmıştır. Veriler her bir veli için ayrı ayrı kodlama yapılarak açık kodlama yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen kodlar tablolastırılmıştır. Temaların oluşturulmasında ya başkaları tarafından daha önceden geliştirilmiş temalar alınır veya bu yapılamadığında yeni bir tema sistemi geliştirilebilir (Bilgin, 2006).

Betimsel analizin uygulandığı bir araştırmada görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçlara yer vermek geçerlilik için önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Yapılan doğrudan alıntılarda anne babaların gerçek isimleri gizli tutulmuştur, doğrudan alıntılar anneler için A1, A2...şeklinde, babalar için B1, B2.. şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmacıda önemli görülen yerler alıntı şeklinde ve farklı anne babaların benzer ifadeler birleştirilerek verilmiştir.

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı uygulamaları bizzat kendi yapmıştır. Uygulamada, görüşme ve değerlendirmede, veri toplama sürecinde ve bulguların sunulmasında tarafsız bir tutum sergilemiştir. Araştırmacı;

- Değer odaklı aile eğitim programı geliştirilmesinde,
- Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında,
- Etkinliklerin hazırlanmasında
- İçeriğin hazırlanmasında,
- Uygulama sürecinde,
- Değerlendirme sürecinde,
- Anne babalarla yapılan görüşme sürecinde,
- Verilerin analiz edilmesinde,
- Verilerin raporlaştırılmasında bizzat yer almıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde ailelerin eğitim ihtiyaçlarına, ebeveynlerin çocuklarının kazanmalarını istedikleri kök değerlere, anne babalık becerilerine, aile iklimine, değer odaklı yaşama, değer odaklı aile eğitimine yönelik ebeveyn görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2’de ailelerin eğitim ihtiyacının öncelikle ne olduğu gösterilmiştir.

Tablo 2. *Ailelerin Eğitim İhtiyacına Yönelik Frekans Tablosu*

Aile Eğitim İhtiyacı	Frekans	Yüzdelik
Çocukla İletişim	94	45.9
Çocuklarda Yetiştirme Tutumları ve Olumlu Disiplin Yöntemleri	34	16.6
Çocuklarda Görülen Uyum ve Davranış Problemleri	18	8.8
İlkokula Hazırlık	14	6.8
Okul öncesi Dönemde Cinsel Eğitim (Mahremiyet Eğitimi)	13	6.3
Temel Alışkanlıkların Kazandırılması(Tuvalet/Uyku/Beslenme)	10	4.9
Televizyon- İnternet ve Çocuğa Etkisi	9	4.4
Çocuk Kitapları	5	2.4
Okul Aile İşbirliği	5	2.4
Çocuk ve Oyun	3	1.5
Toplam	205	100

Tablo 2 incelendiğinde ailelerin öncelikli eğitim ihtiyacının ilk sırasında % 45.9 ile çocukla iletişim olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla % 16.6 ile çocuk yetiştirme tutumları ve olumlu disiplin yöntemleri, % 8.8 ile çocukta görülen uyum ve davranış problemleri, % 6.8 ile ilkokula hazırlık, % 6.3 ile okul öncesi dönemde cinsel eğitim, % 4.9 ile temel alışkanlıkların kazandırılması, % 4.4 ile televizyon-internet ve çocuğa etkisi, % 2.4 ile çocuk kitapları, % 2.4 ile okul aile iş birliği ve % 1.5 ile çocuk ve oyun gelmektedir.

Tablo 3’te ailelerin eğitim etkinliklerini ne zaman istediklerine ilişkin frekans tablosu verilmiştir.

Tablo 3. *Eğitim Etkinliklerinin Sıklığına İlişkin Frekans Tablosu*

Eğitim Etkinliklerinin Sıklığı	Frekans	Yüzdelik
Haftada 2 kez	64	31.2
Haftada 1 kez	40	19.5
İki haftada 1kez	35	17.1
Ayda 1 kez	66	32.2

Tablo 3'e göre ailelerin % 32.2'si eğitim etkinliklerini ayda bir kez, istemektedirler. %31.2'si haftada iki kez, % 19.5 haftada bir kez, % 17.1 iki haftada 1 kez istemektedirler.

Tablo 4'te ebeveynlerin çocuklarında görmek istediği kök değerlere ilişkin frekans tablosu verilmiştir.

Tablo 4. *Ebeveynlerin Çocuklarında Görmek İsteddiği İlk ve İkinci Değerin Ne Olduğuna İlişkin Frekans Tablosu*

İlk Olarak Kazandırmak İsteddiği Değerler			İkinci Olarak Kazandırmakİsteddiği Değerler		
Değerler	Frekans	Yüzdelik	Değerler	Frekans	Yüzdelik
Adalet	36	17.6	Sorumluluk	32	15.6
Sabır	29	14.1	Dürüstlük	31	15.1
Dürüstük	29	14.1	Sevgi	27	13.2
Sevgi	26	12.7	Sabır	25	12.2
Vatanseverlik	25	12.2	Saygı	23	11.2
Saygı	20	9.8	Adalet	23	11.2
Sorumluluk	15	7.3	Öz denetim	18	8.8
Özdenetim	13	6.3	Vatanseverlik	12	5.9
Dostluk	6	2.9	Yardımseverlik	8	3.9
Yardımseverlik	6	2.9	Dostluk	6	2.9
Toplam	205	100	Toplam	205	100

Tablo 4 incelendiğinde ebeveynlerin öncelikli olarak çocuklarının kazanmasını istediği değer %17.6 ile adalet olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla %14.1 ile sabır, %14.1 ile dürüstlük, %12.7 ile sevgi, %12.2 ile vatanseverlik, %9.8 ile saygı, %7.3 ile sorumluluk, %6.3 ile öz denetim, %2.9 ile dostluk ve %2.9 ile yardımseverlik gelmektedir. Ebeveynler ikinci olarak sırasıyla %15.6 ile sorumluluk, %15.1 ile dürüstlük, %13.2 ile sevgi, %12.2 ile sabır, %11.2 ile saygı, %11.2 ile adalet, %8.8 ile öz denetim, %5.9 ile vatanseverlik, %3.9 ile yardımseverlik ve %2.9 ile dostluk değerlerini çocuklarının kazanmasını istemektedir.

Tablo 5'te yaş ile grup arasındaki ilişkiye ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 5. Yaş ile Grup Arasındaki İlişki

Yaş	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
20-29	1	%4.2	1	%4.3	2	%4.3	X ² =0.201 p=0.904
30-39	19	%79.2	17	%73.9	36	%76.6	
40 ve üzeri	4	%16.7	5	%21.7	9	%19.1	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Yaş ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=0.201$; $p=0.904>0.05$). Deney grubunun 1'i (%4.2) 20-29 yaşlarında, 19'unun (%79.2) 30-39 yaşlarında, 4'ünün (%16.7) 40 ve üzeri yaşlarda; kontrol grubunun 1'i (%4.3) 20-29 yaşlarında, 17'si (%73.9) 30-39 yaşlarında, 5'i (%21.7) 40 ve üzeri yaşlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 6'da katılımcının eşinin yaşı ile grup arasındaki ilişki gösterilmiştir.

Tablo 6. Eşin Yaşı ile Grup Arasındaki İlişki

Eşin Yaşı	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
20-29	1	%4.2	6	%26.1	7	%14.9	X ² =4.937 p=0.085
30-39	16	%66.7	10	%43.5	26	%55.3	
40 ve üzeri	7	%29.2	7	%30.4	14	%29.8	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Eşin yaşı ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=4.937$; $p=0.085>0.05$). Deney grubunun 1'i (%4.2) 20-29 yaşlarında, 16'sının (%66.7) 30-39 yaşlarında, 7'si (%29.2) 40 ve üzeri yaşlarda; kontrol grubunun 6'sının (%26.1) 20-29 yaşlarında, 10'unun (%43.5) 30-39 yaşlarında, 7'si (%30.4) 40 ve üzeri yaşlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 7'de öğrenim durumu ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 7. Öğrenim Durumu ile Grup Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
İlkokul	0	%0.0	2	%8.7	2	%4.3	X ² =8.155 p=0.086
Ortaokul	3	%12.5	2	%8.7	5	%10.6	
Lise	5	%20.8	2	%8.7	7	%14.9	
Ön lisans ve Lisans	14	%58.3	9	%39.1	23	%48.9	
Lisansüstü	2	%8.3	8	%34.8	10	%21.3	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Öğrenim durumu ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=8.155$; $p=0.086>0.05$). Deney grubunun 3'ünün (%12.5) ortaokul, 5'i (%20.8) lise, 14'ünün (%58.3) ön lisans ve lisans, 2'si (%8.3) lisansüstü mezunu; kontrol grubunun 2'si (%8.7) ilkokul, 2'si (%8.7) ortaokul, 2'si (%8.7) lise, 9'unun (%39.1) ön lisans ve lisans, 8'i (%34.8) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 8'de katılımcıların eşinin öğrenim durumu ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 8. Eşin Öğrenim Durumu ile Grup Arasındaki İlişki

Eşin Öğrenim Durumu	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
İlkokul	2	%8.3	3	%13.0	5	%10.6	X ² =4.121 p=0.390
Ortaokul	0	%0.0	3	%13.0	3	%6.4	
Lise	8	%33.3	5	%21.7	13	%27.7	
Ön lisans ve Lisans	11	%45.8	10	%43.5	21	%44.7	
Lisansüstü	3	%12.5	2	%8.7	5	%10.6	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Eşin öğrenim durumu ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=4.121$; $p=0.390>0.05$). Deney grubunun 2'si (%8.3) ilkokul, 8'i (%33.3) lise, 11'i (%45.8) ön lisans ve lisans, 3'ünün (%12.5) lisansüstü mezunu; kontrol grubunun 3'ünün (%13.0) ilkokul, 3'ünün (%13.0) ortaokul, 5'i (%21.7) lise, 10'unun (%43.5) ön lisans ve lisans, 2'si (%8.7) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 9'da katılımcıların mesleği ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 9. Meslek ile Grup Arasındaki İlişki

Meslek	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Kamu Çalışanı	10	%41.7	16	%69.6	26	%55.3	X ² =4.057 p=0.132
Özel Sektör	6	%25.0	2	%8.7	8	%17.0	
Çalışmıyor	8	%33.3	5	%21.7	13	%27.7	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Meslek ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=4.057$; $p=0.132>0.05$). Deney grubunun 10'unun (%41.7) kamu çalışanı, 6'sının (%25.0) özel sektör, 8'i (%33.3) çalışmıyor; kontrol grubunun 16'sının (%69.6) kamu çalışanı, 2'si (%8.7) özel sektör, 5'i (%21.7) çalışmıyor olduğu görülmektedir.

Tablo 10'da eşin mesleği ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 10. Eşin Mesleği ile Grup Arasındaki İlişki

Eşin Mesleği	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Kamu Çalışanı	11	%45.8	7	%30.4	18	%38.3	X ² =3.687 p=0.158
Özel Sektör	7	%29.2	4	%17.4	11	%23.4	
Çalışmıyor	6	%25.0	12	%52.2	18	%38.3	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Eşin mesleği ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3.687$; $p=0.158>0.05$). Deney grubunun 11'i (%45.8) kamu çalışanı, 7'si (%29.2) özel sektör, 6'sının (%25.0) çalışmıyor; kontrol grubunun 7'si (%30.4) kamu çalışanı, 4'ünün (%17.4) özel sektör, 12'si (%52.2) çalışmıyor olduğu görülmektedir.

Tablo 11'de aile gelir durumu ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 11. Aile Gelir Durumu ile Grup Arasındaki İlişki

Aile Gelir Durumu	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
2 Bin TL ve altı	2	%8.3	0	%0.0	2	%4.3	X ² =3.954 p=0.266
2 Bin TL-4 Bin TL arası	8	%33.3	5	%21.7	13	%27.7	
4 Bin TL-6 Bin TL arası	6	%25.0	5	%21.7	11	%23.4	
6 Bin TL ve üzeri	8	%33.3	13	%56.5	21	%44.7	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Aile gelir durumu ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=3.954$; $p=0.266>0.05$). Deney grubunun 2'si (%8.3) 2 bin TL ve altı, 8'i (%33.3) 2 bin TL-4 bin TL arası, 6'sının (%25.0) 4 bin TL-6 bin TL arası, 8'i (%33.3) 6 bin TL ve üzeri; kontrol grubunun 5'i (%21.7) 2 bin TL-4 bin TL arası, 5'i (%21.7) 4 bin TL-6 bin TL arası, 13'ünün (%56.5) 6 bin TL ve üzeri geliri olduğu görülmektedir.

Tablo 12'de aile yapısı ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 12. Aile Yapısı ile Grup Arasındaki İlişki

Aile Yapısı	Grup						X ² /p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Tek Ebeveynli	1	%4.2	0	%0.0	1	%2.1	X ² =1.148 p=0.563
Çekirdek Aile	19	%79.2	20	%87.0	39	%83.0	
Geniş Aile	4	%16.7	3	%13.0	7	%14.9	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Aile yapısı ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=1.148$; $p=0.563>0.05$). Deney grubunun 1'i (%4.2) tek ebeveynli aile, 19'unun (%79.2) çekirdek aile, 4'ünün (%16.7) geniş aile; kontrol grubunun 20'si (%87.0) çekirdek aile, 3'ünün (%13.0) geniş aile olduğu görülmektedir.

Tablo 13'de çocuk sayısı ile grup arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 13. Çocuk Sayısı ile Grup Arasındaki İlişki

Çocuk Sayısı	Grup						X²/p
	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
1	5	%20.8	6	%26.1	11	%23.4	X²=4.664 p=0.097
2	17	%70.8	10	%43.5	27	%57.4	
3 ve üzeri	2	%8.3	7	%30.4	9	%19.1	
Toplam	24	%100.0	23	%100.0	47	%100.0	

Çocuk sayısı ile grup arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=4.664$; $p=0.097>0.05$). Deney grubunun 5'i (%20.8) 1 çocuğa, 17'si (%70.8) 2 çocuğa, 2'si (%8.3) 3 ve üzeri çocuğa; kontrol grubunun 6'sının (%26.1) 1 çocuğa, 10'unun (%43.5) 2 çocuğa, 7'si (%30.4) 3 ve üzeri çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 14'de iletişim puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

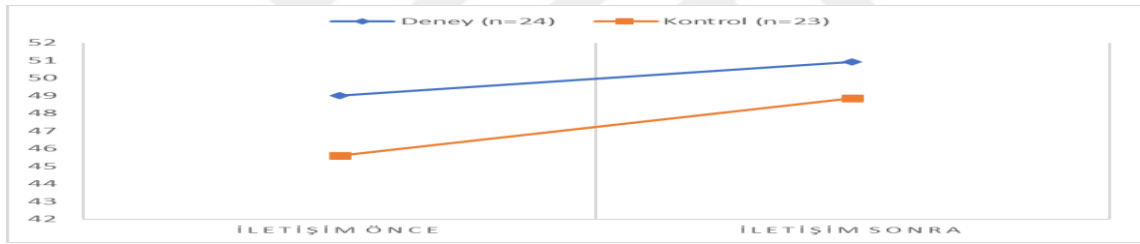
Tablo 14. İletişim Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
İletişim Önce	49.000	7.277	45.609	7.703	.552	.128
İletişim Sonra	50.917	5.579	48.870	7.724	.045	.302
t		-1.554		-2.863		
p		0.134		0.009		

Katılımcıların iletişim önce, iletişim sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; iletişim önce değerine ($\bar{x}=49.000$) göre iletişim sonra değerindeki ($\bar{x}=50.917$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.134>0.05$).

Kontrol grubunda; iletişim önce değerine ($\bar{x}=45.609$) göre iletişim sonra değerindeki ($\bar{x}=48.870$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0.009<0.05$).

Şekil 2. İletişim Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 15’de zaman kullanım puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 15. Zaman Kullanımı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

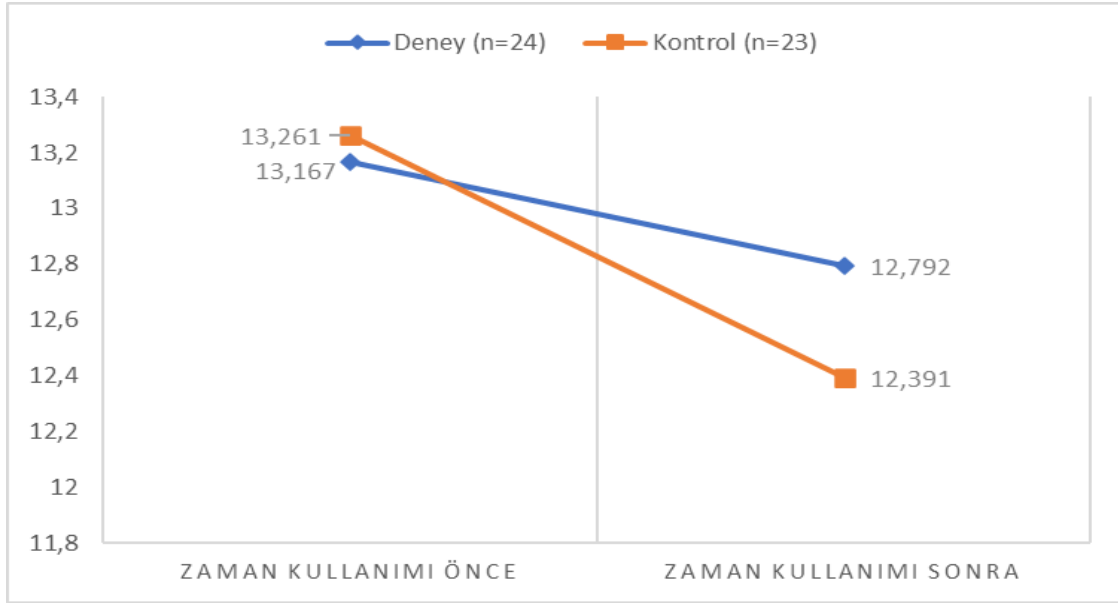
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Zaman Kullanımı Önce	13.167	2.808	13.261	2.942	0.112	.911
Zaman Kullanımı Sonra	12.792	2.604	12.391	3.086	0.481	0.633
t		0.792		1.417		
p		0.436		0.171		

Katılımcıların zaman kullanımı önce, zaman kullanımı sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; zaman kullanımı önce değerine ($\bar{x}=13.167$) göre zaman kullanımı sonra değerindeki ($\bar{x}=12.792$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0.436>0.05$).

Kontrol grubunda; zaman kullanımı önce değerine ($\bar{x}=13.261$) göre zaman kullanımı sonra değerindeki ($\bar{x}=12.391$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0.171>0.05$).

Şekil 3. Zaman Kullanımı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 16’da anne baba memnuniyet puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 16. Anne Baba Memnuniyeti Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Anne Baba Memnuniyeti Önce	30.417	3.175	30.696	2.162	0.351	.728
Anne Baba Memnuniyeti Sonra	32.333	2.792	30.478	2.921	.226	.031
t	-2.457		0.475			
p	0.022		0.639			

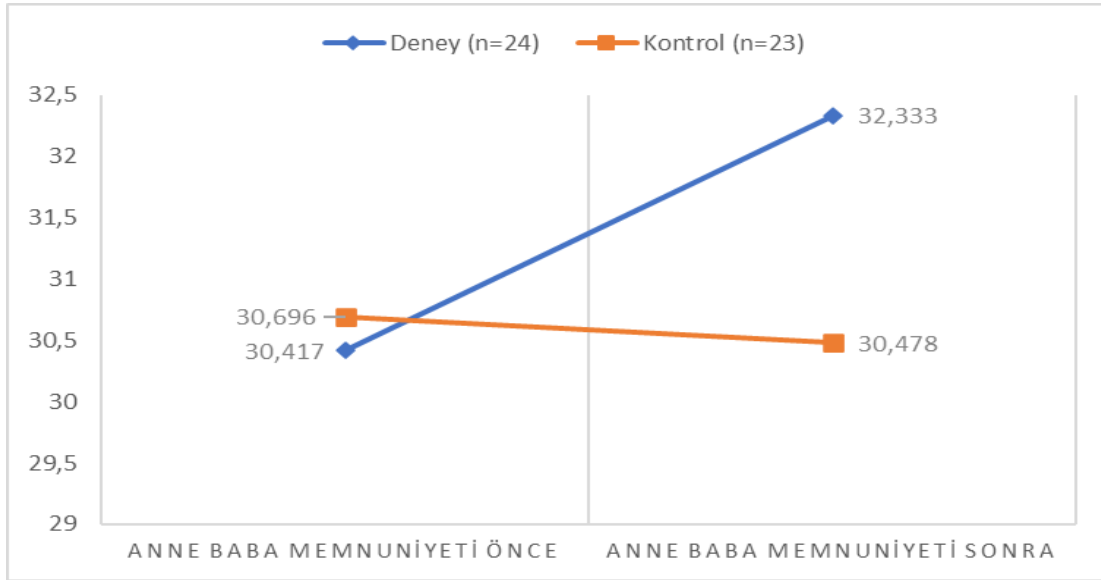
Katılımcıların gruplara göre anne baba memnuniyeti sonra puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(45)}=2.226$; $p=0.031<0.05$). Deney grubunun anne baba memnuniyeti sonra puanları ($\bar{x}=32.333$), kontrol grubunun anne baba memnuniyeti sonra puanlarından ($\bar{x}=30.478$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların anne baba memnuniyeti önce puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; anne baba memnuniyeti önce değerine ($\bar{x}=30.417$) göre anne baba memnuniyeti sonra değerindeki ($\bar{x}=32.333$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0.022<0.05$).

Kontrol grubunda; anne baba memnuniyeti önce değerine ($\bar{x}=30.696$) göre anne baba memnuniyeti sonra değerindeki($\bar{x}=30.478$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0.639>0.05$).

Şekil 4. Anne Baba Memnuniyeti Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 17’de güven puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 17. Güven Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

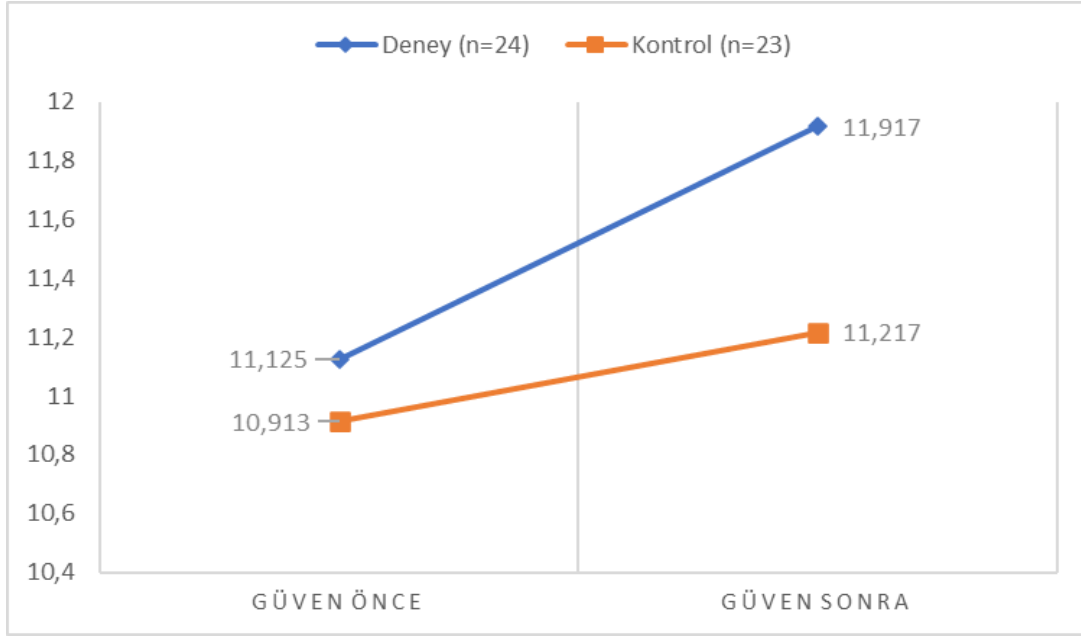
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Güven Önce	11.125	1.702	10.913	2.065	0.385	.702
Güven Sonra	11.917	2.145	11.217	2.315	.075	.288
t		-1.774		-0.979		
p		0.089		0.338		

Katılımcıların güven önce, güven sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; güven önce değerine ($\bar{x}=11.125$) göre güven sonra değerindeki ($\bar{x}=11.917$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.089>0.05$).

Kontrol grubunda; güven önce değerine ($\bar{x}=10.913$) göre güven sonra değerindeki ($\bar{x}=11.217$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.338>0.05$).

Şekil 5. Güven Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 18’de bilgi ihtiyacı puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 18. Bilgi İhtiyacı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Bilgi İhtiyacı Önce	18.750	5.566	14.478	4.776	.818	.007
Bilgi İhtiyacı Sonra	18.250	6.002	15.739	4.929	.564	.125
t		0.488		-1.370		
p		0.630		0.184		

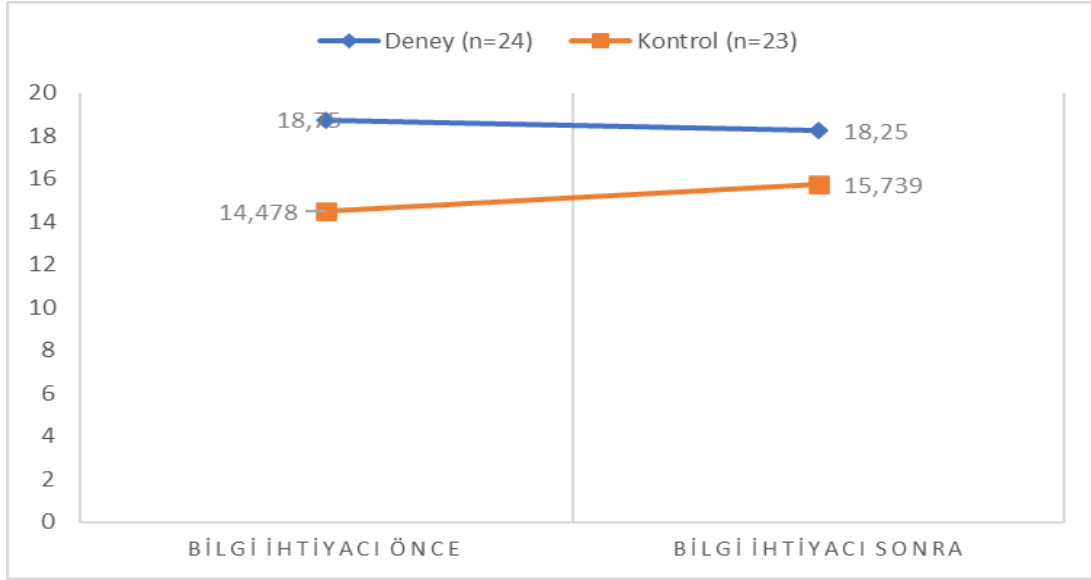
Katılımcıların gruplara göre bilgi ihtiyacı önce puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(45)}=2.818$; $p=0.007<0.05$). Deney grubunun bilgi ihtiyacı önce puanları ($\bar{x}=18.750$), kontrol grubunun bilgi ihtiyacı önce puanlarından ($\bar{x}=14.478$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların bilgi ihtiyacı sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; bilgi ihtiyacı önce değerine ($\bar{x}=18.750$) göre bilgi ihtiyacı sonra değerindeki ($\bar{x}=18.250$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0.630>0.05$).

Kontrol grubunda; bilgi ihtiyacı önce değerine ($\bar{x}=14.478$) göre bilgi ihtiyacı sonra değerindeki ($\bar{x}=15.739$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.184>0.05$).

Şekil 6. Bilgi İhtiyacı Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 19’da anne babalık becerileri ve iletişim puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 19. Anne Babalık Becerileri ve İletişim Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Anne Babalık Becerileri ve İletişim Önce	122.458	9.855	114.957	12.119	.333	.024
Anne Babalık Becerileri ve İletişim Sonra	126.208	10.291	118.696	11.427	.370	.022
t		-1.597		-1.736		
p		0.124		0.097		

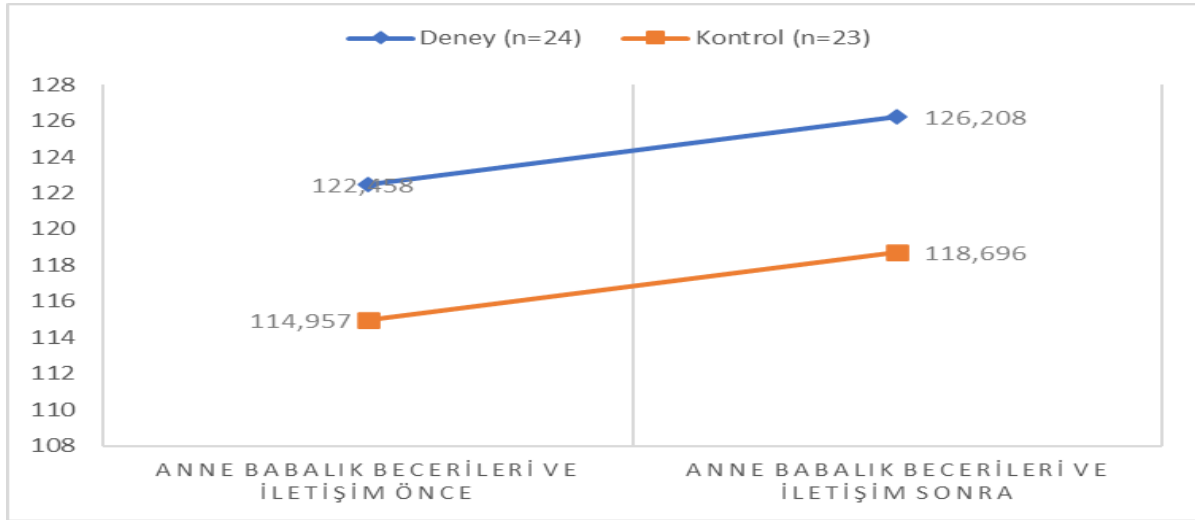
Katılımcıların gruplara göre anne babalık becerileri ve iletişim önce puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(45)}=2.333$; $p=0.024<0.05$). Deney grubunun anne babalık becerileri ve iletişim önce puanları ($\bar{x}=122.458$), kontrol grubunun anne babalık becerileri ve iletişim önce puanlarından ($\bar{x}=114.957$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların gruplara göre anne babalık becerileri ve iletişim sonra puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(45)}=2.370$; $p=0.022<0.05$). Deney grubunun anne babalık becerileri ve iletişim sonra puanları ($\bar{x}=126.208$), kontrol grubunun anne babalık becerileri ve iletişim sonra puanlarından ($\bar{x}=118.696$) yüksek bulunmuştur.

Deney grubunda; anne babalık becerileri ve iletişim önce değerine ($\bar{x}=122.458$) göre anne babalık becerileri ve iletişim sonra değerindeki ($\bar{x}=126.208$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.124>0.05$).

Kontrol grubunda; anne babalık becerileri ve iletişim önce değerine ($\bar{x}=114.957$) göre anne babalık becerileri ve iletişim sonra değerindeki ($\bar{x}=118.696$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.097>0.05$).

Şekil 7. Anne Babalık Becerileri ve İletişim Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 20’de aile içi ilişkisellik puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 20. Aile İçi İlişkisellik Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

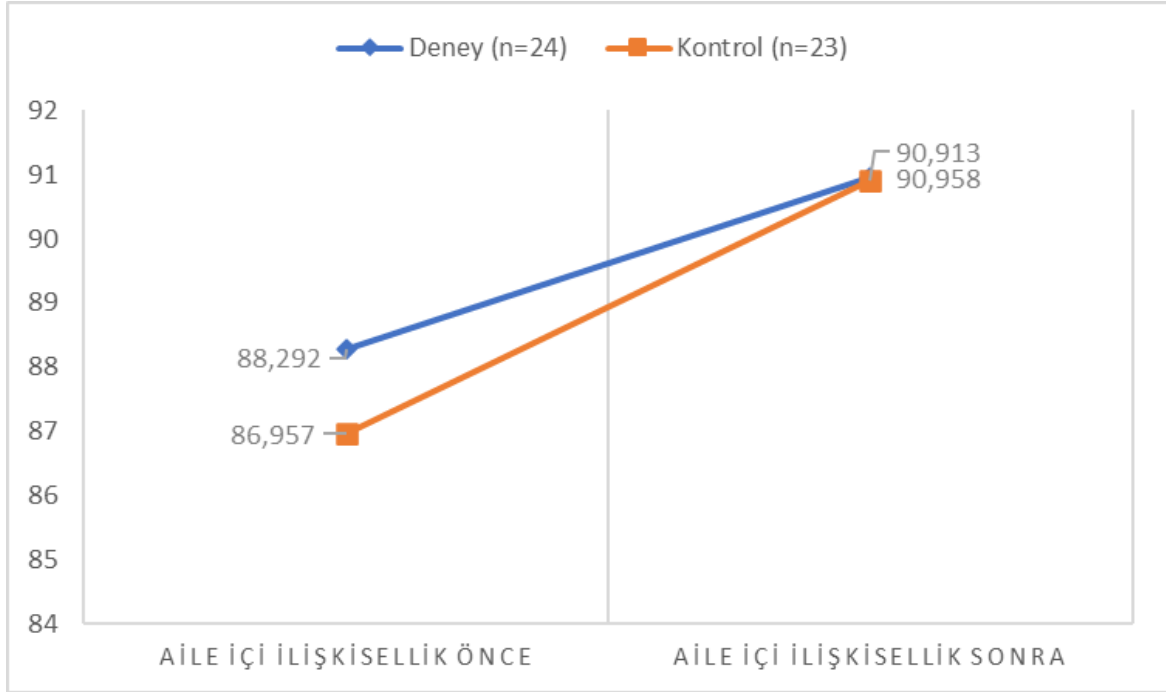
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Aile İçi İlişkisellik Önce	88.292	8.635	86.957	11.235	0.458	0.649
Aile İçi İlişkisellik Sonra	90.958	9.024	90.913	10.189	0.016	.987
t		-2.006		-1.660		
p		0.057		0.111		

Katılımcıların aile içi ilişkisellik önce, aile içi ilişkisellik sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; aile içi ilişkisellik önce değerine ($\bar{x}=88.292$) göre aile içi ilişkisellik sonra değerindeki ($\bar{x}=90.958$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.057>0.05$).

Kontrol grubunda; aile içi ilişkisellik önce değerine ($\bar{x}=86.957$) göre aile içi ilişkisellik sonra değerindeki ($\bar{x}=90.913$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.111>0.05$).

Şekil 8. Aile İçi İlişkisel Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 21’de kuşaklararası otorite puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 21. Kuşaklar Arası Otorite Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

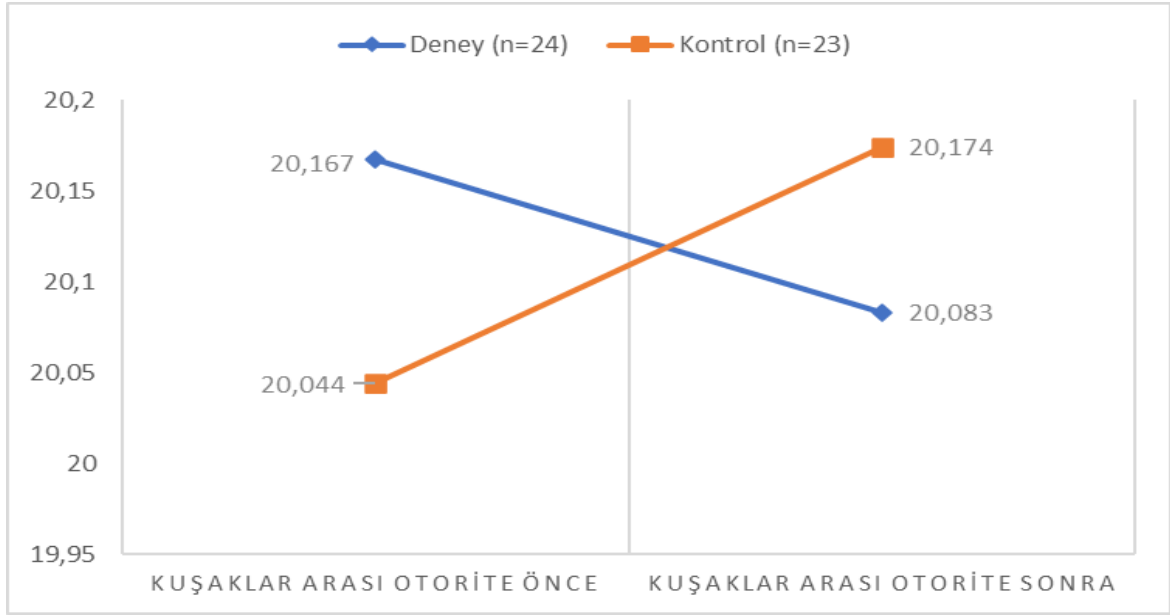
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Kuşaklar Arası Otorite Önce	20.167	4.156	20.044	3.470	0.110	.913
Kuşaklar Arası Otorite Sonra	20.083	4.907	20.174	4.802	0.064	.949
t		0.104		-0.183		
p		0.918		0.856		

Katılımcıların kuşaklar arası otorite önce, kuşaklar arası otorite sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; kuşaklar arası otorite önce değerine ($\bar{x}=20.167$) göre kuşaklar arası otorite sonra değerindeki ($\bar{x}=20.083$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p=0.918>0.05$).

Kontrol grubunda; kuşaklar arası otorite önce değerine ($\bar{x}=20.044$) göre kuşaklar arası otorite sonra değerindeki ($\bar{x}=20.174$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.856>0.05$).

Şekil 9. Kuşaklar Arası Otorite Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 22’de bilişsel uyum puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 22. Bilişsel Uyum Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

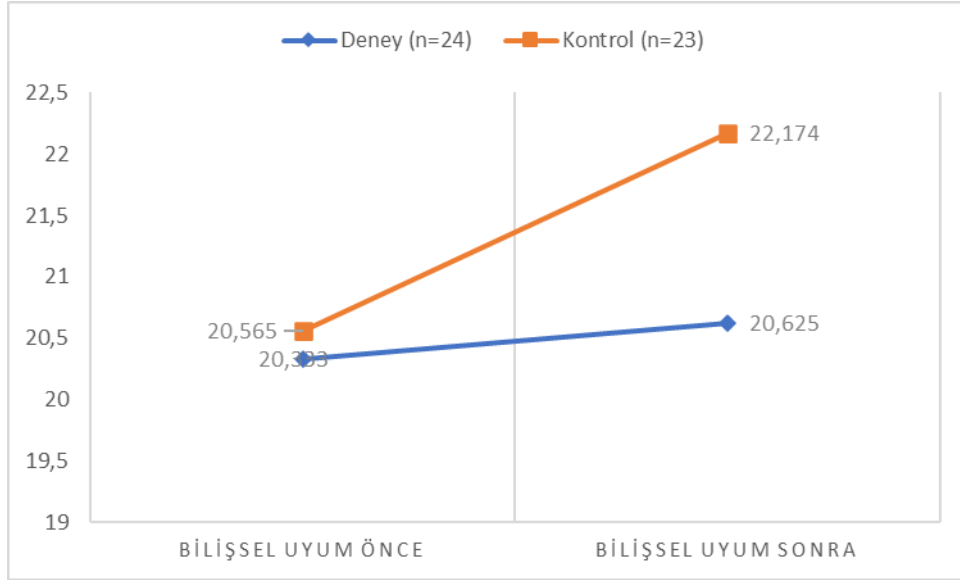
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Bilişsel Uyum Önce	20.333	3.886	20.565	4.054	0.200	.842
Bilişsel Uyum Sonra	20.625	3.561	22.174	3.798	1.443	.156
t		-0.443		-2.780		
p		0.662		0.011		

Katılımcıların bilişsel uyum önce, bilişsel uyum sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; bilişsel uyum önce değerine ($\bar{x}=20.333$) göre bilişsel uyum sonra değerindeki ($\bar{x}=20.625$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.662>0.05$).

Kontrol grubunda; bilişsel uyum önce değerine ($\bar{x}=20.565$) göre bilişsel uyum sonra değerindeki ($\bar{x}=22.174$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0.011<0.05$).

Şekil 10. Bilişsel Uyum Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 23’de aile iklimi toplam puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 23. Aile İklimi Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

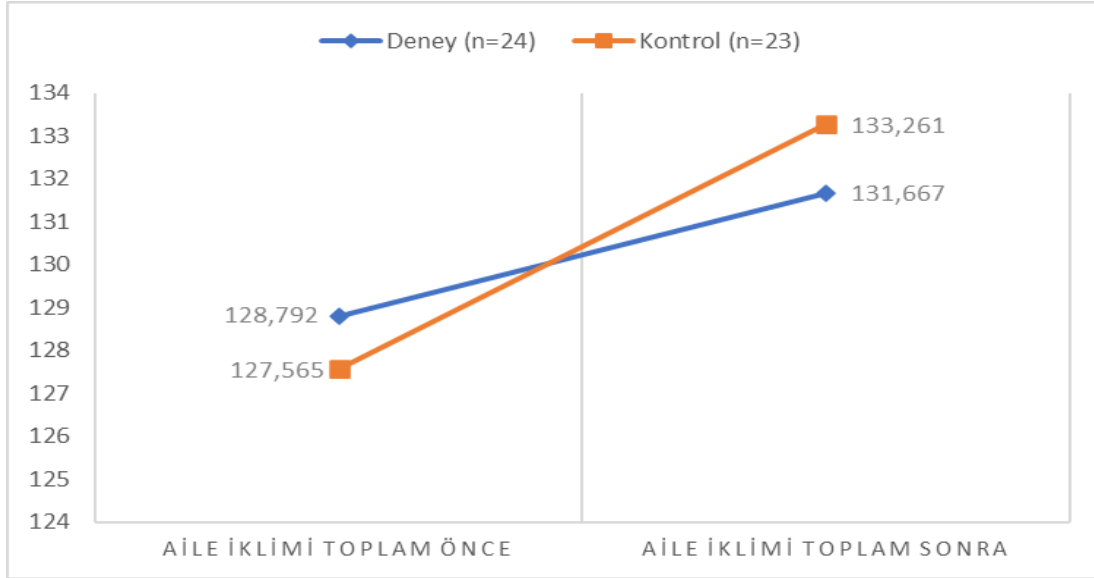
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Aile İklimi Toplam Önce	128.792	11.120	127.565	15.111	.318	.752
Aile İklimi Toplam Sonra	131.667	10.466	133.261	12.451	0.476	.636
t		-1.802		-1.970		
p		0.085		0.062		

Katılımcıların aile iklimi toplam önce, aile iklimi toplam sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; aile iklimi toplam önce değerine ($\bar{x}=128.792$) göre aile iklimi toplam sonra değerindeki ($\bar{x}=131.667$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.085>0.05$).

Kontrol grubunda; aile iklimi toplam önce değerine ($\bar{x}=127.565$) göre aile iklimi toplam sonra değerindeki ($\bar{x}=133.261$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.062>0.05$).

Şekil 11. Aile İklimi Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 24’de değerlere önem puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 24. Değerlere Önem Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

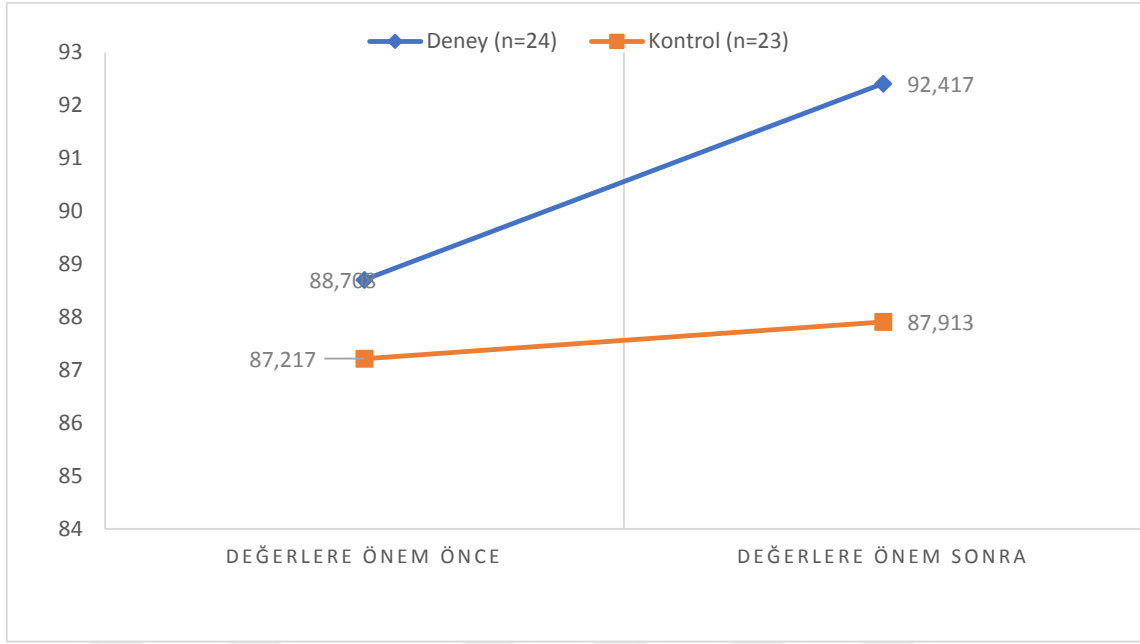
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Değerler Önem Önce	88.708	11.536	87.217	10.651	0.460	.648
Değerler Önem Sonra	92.417	8.642	87.913	10.929	.571	.123
t		-1.748		-0.354		
p		0.094		0.727		

Katılımcıların değerlere önem önce, değerlere önem sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; değerlere önem önce değerine ($\bar{x}=88.708$) göre değerlere önem sonra değerindeki ($\bar{x}=92.417$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.094>0.05$).

Kontrol grubunda; değerlere önem önce değerine ($\bar{x}=87.217$) göre değerlere önem sonra değerindeki ($\bar{x}=87.913$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.727>0.05$).

Şekil 12. Değerlere Önem Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 25’de değerlerle tutarlılık puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 25. Değerlerle Tutarlılık Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

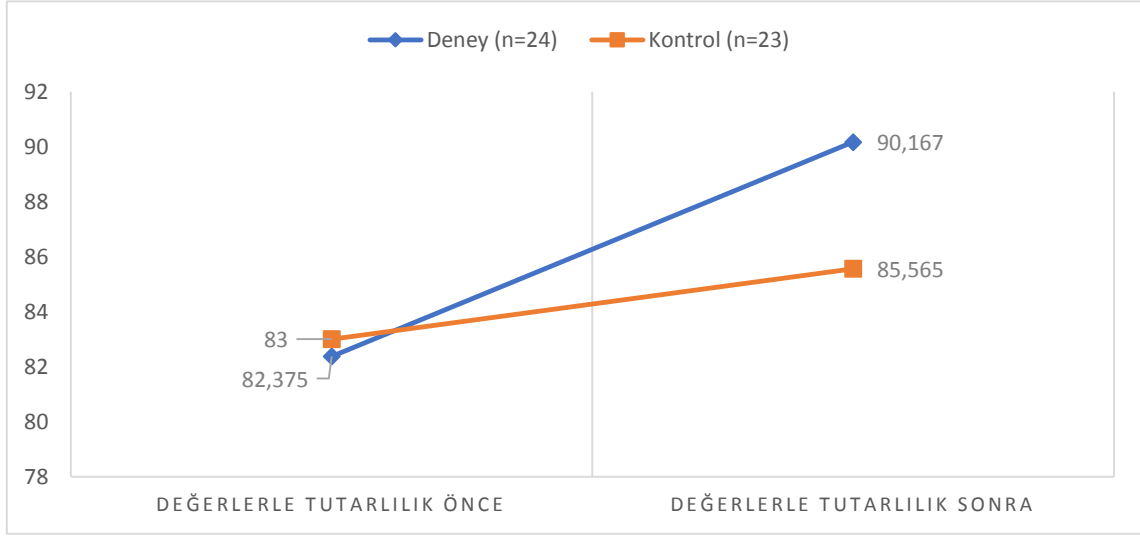
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Değerlerle Tutarlılık Önce	82.375	15.775	83.000	14.857	-0.140	0.890
Değerlerle Tutarlılık Sonra	90.167	8.874	85.565	12.537	1.457	.156
t		-3.642		-0.867		
p		0.001		0.395		

Katılımcıların değerlerle tutarlılık önce puanları, değerlerle tutarlılık sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; değerlerle tutarlılık önce değerine ($\bar{x}=82.375$) göre değerlerle tutarlılık sonra değerindeki ($\bar{x}=90.167$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0.001<0.05$).

Kontrol grubunda; değerlerle tutarlılık önce puanına ($\bar{x}=83.000$) göre değerlerle tutarlılık sonra puanlarındaki ($\bar{x}=85.565$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.395>0.05$).

Şekil 13. Değerlerle Tutarlılık Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 26’da değer odaklı yaşam toplam puanlarının gruplara göre farklılaşma durumu verilmiştir.

Tablo 26. Değer Odaklı Yaşam Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşması

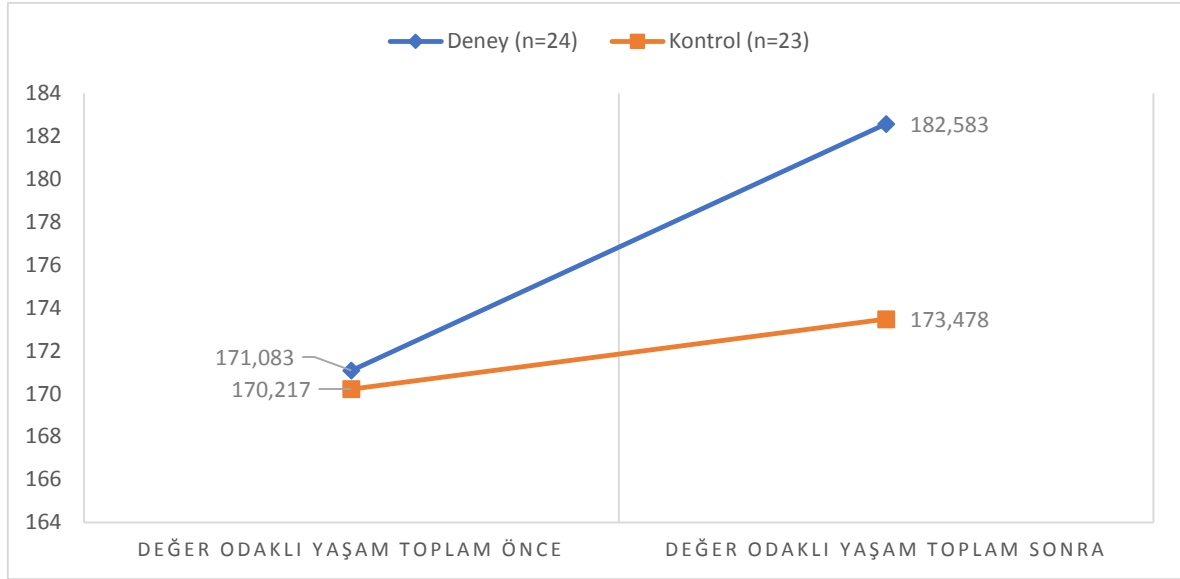
Gruplar	Deney (n=24)		Kontrol (n=23)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Değer Odaklı Yaşam Toplam Önce	171.083	24.987	170.217	24.074	0.121	.904
Değer Odaklı Yaşam Toplam Sonra	182.583	16.184	173.478	21.807	.630	.110
t		-3.612		-0.712		
p		0.001		0.484		

Katılımcıların değer odaklı yaşam toplam önce, değer odaklı yaşam toplam sonra puanları grup değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Deney grubunda; değer odaklı yaşam toplam önce değerine ($\bar{x}=171.083$) göre değer odaklı yaşam toplam sonra değerindeki ($\bar{x}=182.583$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0.001<0.05$).

Kontrol grubunda; değer odaklı yaşam toplam önce değerine ($\bar{x}=170.217$) göre değer odaklı yaşam toplam sonra değerindeki ($\bar{x}=173.478$) artış anlamlı bulunmamıştır ($p=0.484>0.05$).

Şekil 14. Değer Odaklı Yaşam Toplam Puanlarının Gruplara Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 27’de aile eğitim oturumlarının fayda durumuna ilişkin görüşleri verilmiştir.

Tablo 27. Aile Eğitim Oturumlarının Size Sağladığı Yararlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Tablo

Oturumun Fayda Durumu	Katılımcı Kodu	Örnek İfadeler	f	%
Evet				
Önemini Anlama	A1, A8, A14, A16, A17	...ailede değerlerin önemini bir kez daha anlamış oldum(A1)...eksik bilgilerimizi tamamladık, doğru bilinen yanlışları öğrendik, değerlerin önemini kavradık(A8).	5	13.4
Farkındalık	A4, B1, A10, A18	...yanlış tutumlarımı fark etmemi sağladı...çocuğuma ve çevremizdeki çocuklara nasıl yaklaşmak gerektiğini öğrendik(A4)...bilgiğim olmadığı konularda beni aydınlattı(B1)...daha doğru yaklaşım türlerini, farklı bilgileri kazandığımı düşünüyorum(A18).	4	10.9
Yeni Öğrenmeler	B2, A3, A7, A9	...yeni şeyler öğrenmemi ve çocuk eğitimi konusunda kendimi geliştirmemi sağladı(B2)...değerler ve davranışlara yönelik aile içi yapılması gerekenler ile ilgili çok faydalı bilgiler edindik(A3).	4	10.9
Pekiştirme	A2, A5, A11	...değerlerimizi pekiştirdik davranışlarımızın daha da bilinçli bir şekilde şekillenmesine yardımcı oldunuz(A2)... çocuklarımıza kazandırmayı hedeflediğimiz değerlerin pekiştirilmesi açısından güzel sohbetler içeriyordu(A5).	3	9.7
Öz değerlendirme	B4, A6, A13	...davranışlarımı yeniden gözden geçirme imkanı sundu(B4)...kendime ve aileme yönelik bir değerlendirme yaptım(A6).	3	7.3
Davranış Değişikliği	B5, A7	...farkında olmadığım yanlış davranışlarımı düzelttim(B5)...doğru davranış tekniklerini kazandım(A7).	3	7.3
Aile danışmanlığı	A9, A12	...çok faydalıydı, psikolog eğitimi gibi geldi bana rahatlatıcı ve eğitici(A9)...ailede değerler konusunda bilgilendirici ve sorunları tedavi edici gibiydi(A12).	2	6
Hayır				

Tablo 27'ye göre anne babaların hepsi aile eğitim oturumlarının faydalı olduğunu düşünmektedir. Ebeveynlerin %13.4'ü değerlerin önemini anladığını, %10.9'u değerlere yönelik farkındalık oluştuğunu, %10.9'u yeni öğrenmeler edindiğini, %9.7'si değerlerin pekiştiğini, %7.3'ü öz değerlendirme sağladığını, %7.3'ü davranış değişikliği oluşturduğunu ve %6'sı aile danışmanlığı olarak faydalı olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 28'de aile eğitim oturumlarının anne babalık becerilerine ve iletişimine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 28. *Aile Eğitim Oturumlarının Anne Babalık Becerilerine ve İletişiminize Etkisi Nasıl Oldu? Sorusuna İlişkin Tablo*

Anne Babalık Becerileri	Katılımcı Kodu	Örnek İfadeler	f	%
Etkili İletişim	A4, B1, A7, A11, A12	<i>...çocuğumla daha iyi iletişime geçtim(A4)...çocuklarımı dinlemem gerektiğini anladım(B1)...çocuğuma güvenmem gerektiğini anladım(A7)...kızımın duygularına değer vermenin önemini anlamam benim için çok güzeldi(A11)...çocuğuma iyi örnek olmaya gayret ediyorum(A12).</i>	5	21.7
Sağlıklı İlişki	A2, A9, B4	<i>...anne çocuk ilişkimiz gelişti(A2)...çocuklarımı daha iyi anlamaya çalıştığımı, bu yolda daha gayretli hareket ettiğimi düşünüyorum(A9)...bazen ani çıkışlarım oluyordu, bunlarla mücadele gücüm arttı(B4).</i>	3	13
Zaman Yönetimi	A3, A10, A15, B5	<i>...çocuklarıma daha fazla ve doğru zaman ayırma konusunda bilinçlendim(A3)...çocuklarıma daha fazla zaman ayırıyorum(A10)...sabır gücüm arttı, daha sabırlı olduğumu düşünüyorum(A15)...her şeyden önce zaman ayırmanın gerekliliğini gördüm(B5).</i>	4	17.3
Anne Baba Memnuniyeti	A5,A8, A12, A16	<i>...oğlumun değerlere farkındalığı arttı(A5)...çocuğumla birlikte daha güzel vakit geçiriyoruz(A8)...başkalarına yardım etme düşüncesindeki değişim beni mutlu ediyor(A12)...çocuğum genel davranışlarından genel olarak memnunum, anne babalık becerilerim gelişti(B2).</i>	4	17.3
Güven ve Sevgi	A1, A6, A17,	<i>...hem kendimde hem ailemde sorumluluğa bakışım değişti(A1)...yeterli bir anne miyim, nerede hata yapıyorum, hatamı nasıl düzeltirim sorularına cevap bulabiliyorum(A6)...daha da sevgi ve güven doluyuz(A17).</i>	3	13
Bilgi ve Bilinç	A13, A14, A18, B2	<i>...bilinçli hareket etmeme katkı sağladı(A13)...olaylar karşısında eğitim aklıma gelip doğruyu bulmaya çalışıyorum(A14)...öğrendiklerimi o hafta uyguluyorum, olumlu etkiler gözlemledim(A18)...bazı eksiklerimizi gördüm, düzeltmeye çalışıyorum(B2).</i>	4	17.3

Tablo 28 incelendiğinde değer odaklı aile eğitimleri ile ebeveynlerin %21.7 etkili iletişim becerilerini, %13 sağlıklı ilişkileri, %17.3 zaman yönetimini, %17.3 anne-baba memnuniyetini, %13 güven ve sevgiyi, %17.3 bilgi ve bilinci geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Tablo 29’da aile eğitim oturumlarının aile iklimine yönelik ebeveynlerin görüşleri verilmiştir.

Tablo 29. *Aile Eğitim Oturumlarının Aile İklimine Etkisi Nasıl Oldu? Sorusuna İlişkin Tablo*

Aile İklimi	Katılımcı	Örnek İfadeler	f	%
Aile İçi İlişkiler	A7, A11, A16, A1,B2	<i>...daha sıcak ilişkiler geliştirmemize yardımcı oldu(A7)...birbirimize güvenimizde pozitif anlamda farklılıklar oluştu(A11)...bir konuda farklı düşüncelerimiz olsa da birbirimize saygı duymamız gerektiğine yönelik fikirlerimiz kesinleşti(A16)...aile olarak ilişkilerimizin nasıl olması hususunda farkındalığımız arttı, (A17)... değer bağlamında birçok şey değişti(B2).</i>	5	21.7
Uyum	A3,A5, A9, B1	<i>...ailemizde aynı değerlere sahip olduğumuzu gördük(A3)...ortak düşünme becerilerimiz arttı(A5)...ailemizde karar almada daha faydalı oldu(A9)...eşimle ilişkilerim iyileşti, artık eşimle daha uyumluyuz(B1).</i>	4	17.3
Psikolojik Atmosfer	A1, A2, B5, B4	<i>...ailede duygusal bağlarımız güçlendi(A1)...birbirimize daha güzel bakabiliyoruz, çünkü güzel gören güzel düşünür(A2)...huzurlu bir iklimin devamını sağladı(B5)...terapi gibi geldi; oturumlardan rahatlamış, dinlenmiş bir şekilde çıktım, tabi bu da eş ve çocuklara haliyle olumlu bir şekilde yansıyor, kaygı seviyesi biraz yüksek bir anneyim, o anlamda da rahatladım diyebilirim(B4).</i>	4	17.3
Ortak Etkinlikler	A4, A6	<i>...birlikte daha iyi zaman geçiriyoruz, mesela her gün bir değer etkinliği yapıyoruz(A4)...hocamızın verdiği çalışmalar ve mesajlar üzerine aile sohbetleri yapıyoruz(A6).</i>	2	8.6
Değerlerle Yaşama	A8, A10, A12, A13, A15	<i>...yardımlaşma düzeyimiz gelişti(A8)...ailemizde değerlerle yaşamaya çalışıyoruz(A10)...değerlerin aile iklimimizde çok yönlü faydası oldu(A12)...vatanseverlik ve saygı değerlerine daha fazla dikkat ediyoruz(A13)...özdenetim konusu çok ilgimi çekti, şimdi daha çok otokontrol sahibiyim(A15).</i>	5	17.3
Aile Büyükleri	A14, B3	<i>...kayınvalideme yönelik daha olumlu düşünceler besliyorum(A14)...büyüğe saygı, küçüğe sevgi şiarımız oldu(B3).</i>	2	8.6

Tablo 29 incelendiğinde değer odaklı aile eğitimleri ile ebeveynler aile iklimlerindeki değişikliklere yönelik %21.7 aile içi ilişkiler, %17.3 uyum, %17.3 psikolojik atmosfer, %17.3 değerlerle yaşama, %17.3 ortak etkinlikler, %8.6 aile büyükleri konularında pozitif etkileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 30’da aile eğitim oturumlarının değer odaklı yaşamın etkisine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 30. Aile Eğitim Oturumlarının Değer Odaklı Yaşamınıza Etkisi Nasıl Oldu? Sorusuna İlişkin Tablo

Duyuşsal Alan	Katılımcılar	Örnek ifadeler	f	%
Alma	A3, A10, A12, A13, B2, B3, A9, A15	<i>...değerlerimizin farkına varmış olduk(A3)...unuttuğum veya söylediğimi sandığımı bazı değerleri söylemediğimi, anlatmadığımı fark ettim(A10)...hatalarımın farkına vardım(A12)...başkasına ya da kendime yönelik değer odaklı bakış açısı gelişti(A13)...değerlerimize hassasiyetimiz arttı(B2)...değerlerimizi gözden geçirdik ve değerlerin önemini daha iyi anladık(B3).</i>	9	39
Tepki Verme	A1, A2, A4, A17, B1	<i>...değerlerime uygun tepkiler veriyorum(A1)...değerlere uygun kitaplar okuyorum(A2)...çok güzel oldu, düşündürdü ve uygulamaya teşvik etti(B1)...değerler daha da dikkatimi çekiyor(A17).</i>	5	21.7
Değer Verme	A5, A6, A7, B4	<i>...saygı, sevgi çerçevesinde sabırlı kişilik geliştirdiğime inanıyorum(A5)...değerleri hayatımın amacı yapmaya istekliyim(A6)...duyarlı bir anne oldum(A7).</i>	4	17.3
Örgütlenme	A8, A11, A14	<i>...değerler takımına üye olduk(A8)...her gün bir değeri çalışıyoruz(A11).</i>	3	13
Kişilik Haline Getirme	A18, B5	<i>...önceden çok yanlış inanışlarım vardı, emin olun çok azaldı ve dünyaya değer odaklı bakıyorum, her şey için çok teşekkürler(A18).</i>	2	8.6

Tablo 30 incelendiğinde değer odaklı aile eğitimleri ile ebeveynler değer odaklı yaşamlarında değişiklikler gördüklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin %39’u duyuşsal alanın alma basamağında, %21.7’si tepki verme basamağında, %17.3’ü değer verme basamağında, %13’ü örgütlenme basamağında, %8.6’sı kişilik haline getirme basamağında kazanımları olduğunu belirttiği görülmüştür.

Tablo 31’de aile eğitim oturumları esmasında duygu ve düşüncelerine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 31. Aile Eğitim Oturumları Esnasında Yaşadığınız Duygu ve Düşünceleriniz Nelerdir? Sorusuna İlişkin Tablo

	Katılımcı	Örnek İfadeler	f	%
Farkındalık	A1, A4, A8, A11, A16, B2	<i>...eksik olduğum noktaları görmek ve yenilememi sağlamak olumlu yönde etkiler sağladı bu da oturumdaki verimliliği gösterdi(A1)...çocuklarıma karşı yaptığımı sanıp yapamadığım bir çok şeyi fark ettim(A4)...her şeyin aile de bittiğini, çocukların gelişiminde ailenin çok önemli rolü olduğumu anladım(A8)...doğru yaşamının ne kadar güzel olduğu kanaatine vardım, aslında hayatı güzel kılan değerlermiş(A11)...sabır konusu çok dikkatimi çekti(B2).</i>	9	39
Hedef	A2	<i>...çok güzel planlanmış ve doğru hedefler seçilmiş(A2).</i>	1	4.3
İçerik	A3, A5	<i>...beni en çok etkileyen yardımlaşma konusunda uygulandım(A3)...çok keyif aldık ama daha fazla eğitim almaya ihtiyacımız var(A5).</i>	2	8.6
Yöntem	B1	<i>...pandemi süreci olduğundan uzaktan oldu, yüz yüze de bekleriz çok daha verimli olur(B1).</i>	1	4.3
Uygulama	A6, A17, B3	<i>...insanlarla ortak yönlerimizi ve kendi eksikliklerimizi görmüş olduk(A6)...bilmek ile uygulamanın aynı şeyler olmadığını, en iyi öğrenmenin ve öğretmenin yaşayarak olduğunu tekrar anladım(A17)...uzaktan olması bir avantaj çünkü zamanımız yok, uzmana kolayca ulaştık(B3).</i>	3	13
Süreç	A13, A14, A15	<i>...huzur yönünden ve manevi yönden bana çok iyi geldi(A13)...5 çayı etkisi vardı, oturum saatine göre her şeyi düzenlediğimiz için bir dinginlik, rahatlama oldu. Kendimi dinledim. Çok huzurlu geçirdim diyebilirim(A14)...çok keyif aldık, evde eğitim aldık ama daha fazla eğitim almaya ihtiyacımız var(A15).</i>	3	13
Ortam	A7, A9	<i>...hem neşeli hem de faydalı oturumlar oldu(A17)...bence hocamız alanında uzman;hocamızın üslubu daha iyi insan sonra ebeveyn olabileceğimiz konusunda bizleri cesaretlendirdi (A9).</i>	2	8.6
Öğrenme	A10, B4	<i>...öğrenmek çok keyif vericiydi, eğitimlerde öğrencilik hayatıma döndüm(A10)...çocuklarıma karşı daha sabırlı daha öğretici olmayı öğrendim(B4).</i>	2	8.6

Tablo 28 incelendiğinde ebeveynlerin değer odaklı aile eğitimi konusunda duygu ve düşüncelerinin olumlu olduğu görülmektedir. Ebeveynler; değerler ile ilgili farkındalık oluştuğunu, yeni öğrenmeler edindiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca ebeveynler eğitimlerin yüz yüze devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir anne ‘bana huzur ve manevi yönden çok iyi geldi’ ifadesini kullanırken, bir baba ‘‘verilen aile katılım etkinlikleri çok zevkliydi’’ şeklinde görüşünü söylemiştir.

Tablo 32’de aile eğitim oturumlarının sonunda kendi farklılıkları ve ailedeki farklılıklara yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 32. Aile Eğitim Oturumları Sonunda Kendinizde ve Ailenizde Ne Gibi Farklılıklar Oldu? Sorusuna İlişkin Tablo

Farklılıklar	Kat.	Örnek İfadeler	f	%
Anne Babalık Becerileri	A7, A11, A14, A15, B2	<i>...evet çocuklarımıza bakış açımız daha farklı oldu doğru bildiğimiz birçok şeyin yanlış olduğunu öğrendik(A7)...evet ailemle daha iyi vakit geçiriyorum; çocuklarımın dertlerine çözüm bulmak bunlar hakkında daha fazla bilgi edindim(A11)...aile içi konuşmalarımız daha iyi oldu(A14)...tüm dinlediklerimizi uygulamaya çalışıyorum yavaş yavaş olumlu etkilerini görmeye başladık(A15)...babalık rolüme yönelik güvenim geldi(B1).</i>	5	21.7
İletişim Becerileri	A1	<i>...daha anlayışlı, daha ılımlı bir yaklaşımın önemini anladım(A1).</i>	1	4.3
Aile İklimi	A2, A3, B1	<i>...daha sakin olduk ben daha sakin olunca herkesi de olumlu yönde etkiledim, böyle bilgi verici programlara değer odaklı programlara ihtiyaç var, çünkü evdeki atmosfer değişti.(A2)...yumuşak bir hava var evde(A3)...çocuğum dünyasına farklı bakıyorum, bu ilişkimizi yumuşattı(B1).</i>	3	13
Değer Odaklı Yaşam	A5, A8, A10, B3	<i>...daha iyi kurallara uyabiliyor çocuklarım(A5)...evet ben programdan sonra daha sabırlıyım. Babamız benim daha iyi bir anne olma bilincim ve gayretim karşısında o da iyi yönde gelişti(A8)...dersleri oda dinlemeye başladı, oğlum kendini ifade etmeye başladı(A10)...sabır, sevgi, hoşgörü gibi değerlerin önemini kavradım(B3).</i>	7	30
Çocuğa Etkisi	A9, A12, A17	<i>...çocuklarım çevresine daha duyarlı davranmaya başladı(A9)...çocuklarla yapılan etkinlikler çok güzeldi(A12)...çocuğumla saygı üzerine konuşuyoruz(A17).</i>	4	17.3
Eşler Arası İlişki	B4, B5, A15	<i>...eşime yönelik tavırlarımda olumlu yönde farklılıklar var(B4)...eşim bana daha iyi davranıyor(B5)... eşimle birbirimize karşı daha anlayışlıyız(A15).</i>	4	17.3

Tablo 32 incelendiğinde değer odaklı aile eğitimi konusunda ebeveynler kendilerinde ve ailelerinde farklılıklar olduğunu ifade etmektedir. Ebeveynler anne babalık becerilerinin, iletişim becerilerinin, aile ikliminin geliştiğini; hayata daha çok değer odaklı baktıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca ebeveynler çocuk üzerinde ve eşler arası ilişkilerde pozitif değişimlerini olduğunu düşünmektedirler. Bir anne “daha sakin olduk; ben daha sakin olunca herkesi de olumlu yönde etkiledim; böyle bilgi verici değer odaklı programlara ihtiyaç var, çünkü evdeki atmosfer değişti” ifadesini kullanırken, başka bir anne “eşim ona yönelik tavırlarımda farklılık olduğunu söyledi” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Okul öncesi ve ilkokullarda uygulanan değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile iklimine ve değer odaklı yaşama etkisi incelenmiştir. Araştırma 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılında Gümüşhane’de gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın ilk aşamasında 205 ebeveynden elde edilen verilere göre anne babaların öncelikli eğitim ihtiyacının ilk sırasında %45.9 ile çocukla iletişim gelmektedir. Sonra sırasıyla çocuk yetiştirme tutumları ve olumlu disiplin yöntemleri, çocukta görülen uyum ve davranış problemleri, ilkokula hazırlık, okul öncesi dönemde cinsel eğitim, temel alışkanlıkların kazandırılması, televizyon-internet ve çocuğa etkisi, çocuk kitapları, okul aile iş birliği ve çocuk ve oyun gelmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre ebeveynlerin çocuklarının kazanmasını istediği öncelikli değer %17,6 ile adalet olduğu görülmektedir. Sonra sırasıyla sabır, dürüstlük, sevgi, vatanseverlik, saygı, sorumluluk, öz denetim, dostluk ve yardımseverlik gelmektedir. Ebeveynler ikinci olarak sırasıyla sorumluluk, dürüstlük, sevgi, sabır, saygı, adalet, öz denetim, vatanseverlik, yardımseverlik ve dostluk değerlerini çocuklarının kazanmasını istemektedir. Dolayısıyla ebeveynler çocuklarında en çok adalet, sabır, dürüstlük, sevgi değerini görmek istemektedir. En az ise öz denetim, dostluk ve yardımseverlik değerlerine önem vermektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile iklimine ve değer odaklı yaşama etkisini incelemek için 24 kontrol grubu ve 23 deney grubunda 47 anne baba çalışmaya katılmıştır. Ebeveynlerin %72.3’ü anne, %27.3’ü babadır. Ebeveynlerin %4.3’ü 20-29 yaş aralığında, %76.6’sı 30-39 yaş aralığında, %19.1’i 40 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların eşlerinin ise %14.9’u 20-29 yaş aralığında, %55.3’ü 30-39 yaş aralığında, %29.8’i 40 yaş ve üzerindedir. Ebeveynlerin %4.3’ü ilkokul, %10.6 ortaokul, %14.9 lise, %48.9’u ön lisans ve lisans, %21.3’ü lisansüstü mezunudur. Eşlerinin ise %10.6’sı ilkokul, %6.4’ü ortaokul, %27.7’si lise, %44.7’si ön lisans ve lisans, %10.6’sı lisansüstü mezunudur. Katılımcıların %55.3’ü kamu çalışanı, %17’si özel sektör çalışanı, %27.7’si ise çalışmamaktadır. Eşlerinin ise %38.3’ü kamu çalışanı, %23.4’ü özel sektör çalışanı, %38.3’ü ise çalışmamaktadır. Araştırmaya katılan ailelerin %4.3’ü 2 bin tl ve altı gelire, %27.7’si 2 bin tl- 4 bin tl arası gelire, %23.4’ü 4 bin tl- 6 bin tl arası gelire, %44.7’si 6

bin tl ve üzeri gelire sahiptir. Ailelerin %83'ü çekirdek aile, %14.9'u geniş aile, %2.1'i tek ebeveynli ailedir. Çalışmaya katılan ailelerin %23.4'ünün 1 çocuğu, %57.4'ünün 2 çocuğu, %19.1'inin 3 ve üzeri çocuğu bulunmaktadır.

Değer Odaklı Aile Eğitim Programının etkisinin incelenmesinde, program bu süreçte geliştirildiği için literatürde başka sonuçlara rastlanılmamaktadır. Elde edilen bulguların sonuçlarıyla diğer aile eğitim programlarının sonuçları birlikte ele alınarak tartışılmıştır. Sonuçların tartışılmasında, etkisi araştırılan etmenler sınıflandırılmıştır.

Anne Babalık Becerileri ve İletişime Yönelik;

Değer odaklı aile eğitim programı sonunda ebeveynlerin anne babalık becerileri ve iletişim toplam puanlarında ve ölçeğinin alt boyutlarından iletişim, güven, zaman kullanımı ve bilgi ihtiyacı boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak anne babalık becerileri ve iletişim ölçeğinin alt boyutundan olan anne baba memnuniyetinde farklılık görülmüştür. Aynı zamanda aileler ile yapılan görüşmeler sonucunda aileler; anne babalık becerilerinin geliştiğini, ailede etkili iletişim kurduklarını, sağlıklı ilişki kurmalarını desteklediğini, zaman yönetimine katkı sağladığını, anne baba memnuniyetini attırdığını, güven ve sevgi düzeyinde artış olduğunu, anne babalık ile ilgili bilgi ve bilinç kazandıklarını ifade etmişlerdir. Walker'e (2002) göre ebeveynlerin anne babalık becerilerini geliştirmek için deneysel çalışmalar çok azdır. Yalman (2014) aile eğitimi ile yetkin anne babalıklarının ve aile işlevlerinin geliştiğini tespit etmiştir. Başka bir çalışmada aile eğitim programının ebeveynlerin yetkinlik seviyesini geliştirdiği izlenmiştir (Sayılır & Kaya, 2015). Şen Karadağ (2021) da yaptığı çalışmada aile eğitim programlarının, ailelerin olumlu ebeveyn-çocuk ilişkileri kurmalarına ve ebeveynlik becerilerini artırmalarına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan aile eğitim programlarına katılan ailelerin empati becerileri, ebeveynlik becerileri, psikolojik işlevsellik gibi konularda iyileşmeler yaşadıkları belirlenmiştir (Rizo vd, 2011). Değer odaklı aile eğitim programında anne babalık becerileri puanlarında farklılığın olmamasının nedeni eğitimin uzaktan eğitim yoluyla gerçekleşmesinden kaynaklanabilir. Ayrıca beceri gerektiren çalışmaların yüz yüze olması ve oturumların artırılması gerekebilir.

Anne babalara verilen eğitim sonrasında ebeveynlik konusunda bilgi ve beceriye sahip olmanın ebeveynlerin öz yeterliliğini artırdığı, çocuğa yönelik ihmal ve istismar riskini azalttığı, çocuğun gelişimine daha fazla destek sağladığı ortaya çıkmıştır (Mendel, Tomasello & Nochajski, 2012). Çünkü çoğu insan için anne babalık becerileri içgüdüsel değildir (Collins, Jordan & Coleman, 2012). Ajilchi ve Kargar (2013) ebeveynlik becerilerini öğrenmenin annelerin stres düzeylerini azaltabileceği gözlemlenmiştir. Ayrıca ebeveyn ruh

sağlığının ebeveynlik becerileri üzerinde bir etkisi olduğunu ve olumsuz uygulamaların çocuğun uyumunu bozduğunu bulunmuştur (Leinoen, Solantaus & Punamaki, 2003). Ebeveynlik becerileri konusunda kendini yeterli hissetmenin ebeveynlerin stresini azalttığı ve bu ebeveynlerin ağlama gibi problemlerle daha doğru ve sakin bir şekilde baş edebildikleri görülmüştür. Ayrıca uygulamalı anne baba eğitiminin anne babalık becerilerine katkı sağladığı belirlenmiştir (Bloomfield & Kendall, 2012). Ebeveynlerin becerileri geliştikçe ebeveynlik konusunda daha az zorluk yaşadıkları ve kendilerini daha yeterli hissettikleri için kendilerini daha iyi hissettikleri söylenebilir. Nitekim ebeveynlerle görüşmeler sonucunda anne babalık becerilerinin arttığı, anne babaların çocuklarıyla daha iyi iletişim kurduklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuklara yönelik aile içi şiddet araştırmasında ebeveynlerin sadece %7'si ebeveynlik becerilerine yönelik herhangi bir eğitim veya danışmanlık hizmetinden yararlanmıştır (Müderrişoğlu, 2014). Yalman'ın (2014) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, aile eğitimine katılan annelerin %84'ü AEP'i yararlı bulduğunu, yaklaşık olarak yarısı AEP'e yönelik ailede iletişim ve çocuk eğitimi konusunda bilgilendirilme ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Değer odaklı aile eğitimi ile ebeveynlere çocukla doğru iletişim becerileri de verilmiştir. Ebeveynler çocukla iletişim becerilerinin geliştiğini ifade etmişlerdir.

Okul öncesi eğitimi alan çocuk sahibi annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları annenin, yaşına, mesleğine ve eğitim düzeyine; babanın mesleğine ve eğitim durumuna; çocuğun yaşına; aile tipine ve yaşanan yerleşim birimine göre etkilendiği görülmüştür (Tatlı, Selimoğlu & Bademci, 2012). Baba Destek Programına katılan babaların bedensel ceza ve katı disiplin yöntemlerinde azalma olduğu ve çocuk yetiştirme konularında daha katılımcı oldukları ortaya çıkmıştır (AÇEV, 2019). Başka bir çalışmada farklı yöntemlerle (eğitimsel anne eğitimi, anneden anne eğitimi ve haber mektupları) eğitim alan annelerin rol alt boyutunda gelişme göstermediğini tespit edilmiştir (Demircioğlu, 2012). Bushfield'in (2004) yaptığı çalışmada da aile eğitimi ile babaların ideal babalık rolüne yönelik tutumlarının olumlu bir şekilde değiştiği sonucu görülmüştür. Bağatarhan (2012), ilkokula yeni başlayan 1. sınıf velilerine uyguladığı ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz yeterliliklerini anlamlı düzeyde arttırdığını sonucuna ulaşmıştır. Doh vd. (2016), 3-4 yaş okul öncesi çocukların ailelerine Değerli Çocukların Değerli Ebeveynleri programının ebeveynlik davranışlarında ve ebeveynlik etkinliğinde iyileşme tespit etmişlerdir.

Ay (2015) AEP kurslarının anababalık becerileri ve yetişkin eğitimi üzerine etkisini incelediği çalışmada, anne babalar programların iletişim becerilerini geliştirme üzerine etkili

bulmakta, ancak akademik başarıya odaklanıldığını düşünmüşlerdir. Değer odaklı aile eğitim programı ile çocukların temel kök değerlerle yetiştirilmesi istendiği söylenebilir.

Aile İklimine Yönelik;

Değer odaklı aile eğitim programı sonunda aile iklimi puanlarında, aile iklim ölçeğinin alt boyutları olan aile içi ilişkisellik, kuşaklararası otorite ve bilişsel uyum boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonucun aile ikliminde değişiklik için uzun süreli eğitimlere ve zamana ihtiyaç duyulmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ancak ebeveynler ile yapılan görüşmelerde anne babalar, eğitimin aile iklimi üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Anne babalar aile içi ilişkilerin daha pozitifleştiğini, eşleri ile uyumlarının arttığını, evdeki psikolojik atmosferde iyileşmenin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca evde ortak etkinlikleri daha fazla düzenlediklerini, aile büyükleri ile ilişkilerinin geliştiğini ve değerlerle yaşamaya özen gösterdiklerini beyan etmişlerdir. Kaplan'ın (2019) çalışmasında aile iklimi ve aile içi ilişkiler ile yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, katılımcıların yaşadığı yer, ailenin aylık geliri, babanın eğitim durumu ve babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kaplan'ın çalışması bu çalışmayı destekler niteliktedir. Albayrak (2003) tarafından yapılan çalışmada Baba Destek Programına katılan babaların program sonunda yetkeci ve tavizkar tutumlarında azalma olduğu, çocukları ile iletişim kurma ve açık iletişimde olma düzeyinde artma olduğu görülmüştür.

Akça-Koca (2013), aile eğitimi programının evlilikte problem çözme becerilerini geliştirmede, annelerin evlilik doyumunu artırmada ve psikolojik iyi oluşlarını geliştirmede etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Anne babalara verilen eğitimin ebeveynlerin depresyon seviyelerinde azalmayı sağladığı tespit edilmiştir (Özmen, 2013). Sayın (2014) tarafından yapılan çalışmada anne babaların evlilik uyumu ve aile işlevleri üzerinde olumlu etkiler gözlenmiştir. Erdoğan ve Zelyurt'un (2016) yaptıkları araştırmada, okul öncesi ve ilkököl 1. sınıfta öğrenim gören 5-7 yaş arası çocuğı olan 200 anne baba ile çalışmıştır. Çalışma sonucunda aile eğitiminin anne babaların çocuklarını daha iyi tanımalarını sağladığı ve çocuklarıyla iletişimlerini daha etkili hale getirerek olumlu olarak etkilediğı tespit edilmiştir. Gunderson'un (2003) çalışması sonucunda aile eğitimi programının, anne-babanın çocuk temelli stresini azaltmada, çocukların olumlu davranışlarını geliştirmede etkisi olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda ailelerin, eğitimlerden sonra kendilerini anne-baba olarak daha yeterli hissettikleri görülmüştür. Östberg vd. (2005) çalışmasında çocuk ve problem odaklı eğitimin anne babalık stresine etkisini azalttığı sonucu görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin eşleriyle ilişkilerinde daha çok memnun oldukları ve çocukları ile ilgili problemlerde azalmalar olduğu tespit edilmiştir. Chanb vd. (2016), Mutlu Ebeveynlik Programının ailelerin

problem çözme ve iletişim becerilerini geliştirdiğini ve ebeveynlik stresini azaltmakta etkili olduğu sonucunu bulmuşlardır. Değer odaklı aile eğitimi ile de ebeveynler aile ilişkilerinin daha olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Simpkins vd. (2006) yaptıkları araştırmada, anne-çocuk sıcaklığını geliştirmek amaçlanmış ve çalışma sonucunda, eğitimin annenin sıcaklık ile ilgili algısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Franciamore (2014), okul öncesi çocuklarının aileleri ile yaptığı çalışmada, ailelerin, değerler eğitimi algılarını, deneyimlerini açıklamalarını istemiştir. Çalışma sonucunda, ailelerin karakter eğitimi kavramının farkında olmadıkları, hatta bilgi sahibi de olmadıkları görülmüştür. Değer odaklı aile eğitim ile ebeveynlerin değer kavramlarına yönelik farkındalıklarının arttığı söylenebilir.

Değer Odaklı Yaşama Yönelik;

Değer odaklı aile eğitimi ile ebeveynlerin değer odaklı yaşama düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür. Ebeveynlerin değer odaklı yaşam puanları artmıştır. Anne babalarla yapılan görüşmeler de bu pozitif farklılığı teyit etmektedir. Anne babalar duyuşsal alanın tüm basamaklarında kazanım elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynler ‘değerlerimizin farkına vardık’, ‘başkasına ya da kendime yönelik değer odaklı bakış açısı geliştirdik’, ‘değerlerimize hassasiyetimiz arttı’, ‘değerlerimizi gözden geçirdik ve değerlerin önemini daha iyi anladık’, ‘saygı, sevgi ve sabırlı kişilik geliştirdiğime inanıyorum’, ‘her gün bir değeri çalışıyoruz’ gibi düşüncelerinin ifade ederek değer odaklı yaşama ilişkin farkındalıklarının arttığını belirtmişlerdir. Kültürel ve manevi unsurlarla beslenen değer odaklı bir yaşamın günlük yaşam, stres ve ölümcül hastalıklarla baş etme direncini artırabileceğine dair umut vermektedir (Hunter-Hernández, Costas-Muñiz & Gany, 2015).

Yıldırım (2018) aile eğitim programına katılan ebeveynlerin çocuğa sorumluluk vermenin önemini anladıklarını belirtmiştir. 5-6 yaş çocuklarının annelerine verilen değerler eğitiminin deney grubundaki çocukların iletişim, sorumluluk, kendini ifade gibi sosyal becerilerini olumlu etkilediği görülmüştür. Ayrıca okul öncesinde temel değerlerin kazanılması ve sonraki yıllara aktarılması bakımından önemi ortaya koyulmuştur (Neslitürk, 2013). Aral ve Kadan (2018) yaptıkları araştırma ile 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergelerin gelişim alanlarına göre değerler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada okul öncesi programında en çok vurgulanan değerler sırasıyla sorumluluk, saygı, dayanışma, güven ve sevgi, hoşgörü, özgürlük, eşitlik, dostluk ve adalet değerleri olduğu görülmüştür. Tönbül (2019) gönüllü 15 anne ile yaptığı araştırmasında aile eğitim programının, ebeveynlerin aile yaşamına olumlu yansıdığı, çocuklarıyla iletişim becerilerinin geliştiği, onlarla kaliteli zaman geçirdikleri, çocuklarına demokratik bir yaklaşım

gösterdikleri ve sorumluluk uygulamalarına başladıkları sonucunu bulmuştur. Değer odaklı aile programında ebeveynler saygı, sevgi ve sabırlı kişilik geliştirdiğini, değerleri hayatının amacı yaptığını ve duyarlı anneliğine katkı sağladığı ifade etmişlerdir. Değer odaklı aile eğitiminin değerlerle yaşamaya katkı sağladığı söylenebilir.

Aile Eğitime Yönelik;

Ebeveynlerin hepsi değer odaklı aile eğitim programını faydalı bulduklarını, değerlere yönelik farkındalık, bilgi ve bilinç kazandıklarını belirtmişlerdir. Anne babalar hedef, içerik ve uygulamaların çok verimli geçtiğini ifade etmişlerdir. Ancak bazı ebeveynler yüz yüze daha iyi olabileceğini, bazıları ise zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik açısından uzaktan eğitimin daha faydalı olduğunu düşünmektedirler. Ebeveynler yeni öğrenmeler edindiklerini, neşeli ve faydalı oturumların olduğunu, sürecin huzur ve manevi açıdan doyum sağladığını ifade etmişlerdir. Anneler gelecek eğitimlere mutlaka katılmak istediklerini, takip için uzmana nasıl ulaşabileceklerini sormuşlardır. Bu bulguları Clayton(2007) yaptığı çalışmayla desteklemektedir. Clayton (2007) anne baba eğitimi programı sonunda ebeveynlerin, çocuklarına yönelik olumlu tutum geliştirdiklerini, kendilerini daha yeterli bulduklarını, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda daha çok bilgi ve deneyim kazandıklarını saptamıştır. Literatürde aile eğitimi sonrasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin pozitifleştiği, aile içinde iletişim çatışmalarının azaldığı, ebeveynlerin özgüvenlerinin arttığı, anne babaların kendilerini daha yetkin ve rahat hissettikleri yönünde sonuçlar vardır (Akgün, 2008; Çağdaş & Seçer, 2004; Demircioğlu, 2012; Evirgen, 2002; Gürşimşek, 2010; Kuzu, 2006).

Holt (2006) Head Start Aile Eğitimi Programının ailelerin yaşam kalitelerini yükseltmelerine katkı sağladığını tespit etmiştir. Barlow ve Stewart-Brown, (2007), aile eğitim programlarına katılmadan önce ebeveynlerin güçsüzlük duyguları yaşadıklarını, ayrıca çocuklarının davranışlarıyla ilgili bilgi eksikliği yaşadıklarını belirtmişlerdir. Anne babalar değer odaklı aile eğitiminin sonunda kendilerinde ve ailelerinde pozitif farklılıklar olduğunu düşünmektedirler. Anne babalık becerilerinde, iletişim becerilerinde, aile ikliminde, değer odaklı yaşamlarında belirgin değişiklikler olduğunu ifade etmektedirler. Aile eğitim programının hem çocuk ile hem eşleri ile ilişkilerine olumlu katkı sunduklarını belirtmişlerdir. Bu eğitim programının güçsüzlük ve bilgi eksikliğine yönelik faydalı sonuçlar ortaya çıkarttığı da söylenebilir.

Aile katılımı için okul öncesi öğretmenlerinin planlama yaptıklarını, sınıf öğretmenlerinin ise planlama yapmadıklarını tespit etmişlerdir. Aileler, okul öncesi eğitimde farklı uygulamalarla eğitim sürecine dahil edildiklerini, ilköğretimde ise sadece toplantılara çağrıldıkları ifade etmişlerdir (Kontaş & Güneş, 2012). Değer odaklı aile eğitimi ilkokulda

çocuğu olan ebeveynlere yönelik olması ile de önem taşımaktadır. Sonuç olarak ebeveynlerin değer odaklı aile eğitimi programından yarar sağladıkları görülmüştür.

Öneriler

Araştırmacılara Öneriler

- Ailelerin farklı eğitim ihtiyaçları belirlenmeli ve bu ihtiyaçları doğrultusunda uygulamalı eğitim programları hazırlanmalıdır. Daha geniş katılımcılar üzerinde çalışılabilir.
- Katılımcıların daha çok anne olmasından dolayı babaları eğitime dahil edecek çözümler geliştirilebilir.
- Değer odaklı aile eğitimine yönelik deneysel çalışmalar artırılabilir.
- Farklı değişkenler üzerinde değer odaklı aile eğitim programının uzun süreli kalıcılığı araştırılabilir.
- Eğitimlerin uzun süreli etkileri üzerinde çalışılabilir. Ayrıca bazı ebeveynler eğitimlerin uzun soluklu olması talebinde bulunmuşlardır. Daha yoğun eğitimler düzenlenebilir.
- Değer odaklı aile eğitim programı okul öncesi ve ilkokulda çocuğu olan anne babalara yöneliktir, farklı yaş grubu çocuk sahibi anne babalara yönelik eğitim çalışmaları yapılabilir.
- Farklı oturumların farklı hangi konularda etkili olduğuna ilişkin analizler yapılabilir.
- Aile eğitim programlarının çocuğa doğrudan etkisine yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Değer odaklı yaşama yönelik toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Eğitimcilere Öneriler

- Değer odaklı aile eğitimleri uyarlamalar yapılarak öğretmenlere yönelik geliştirilebilir.
- Ebeveynlerin anne babalık becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenlenebilir.
- Okul öncesi eğitimde ailelerin eğitime katılımını arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi eğitim değerlerin yerleştirilmesinde kritik öneme sahip olduğundan değerlere yönelik uygulama örnekleri oluşturulabilir.

- Uzaktan eğitim ailelere zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik kazandırdığı için memnun olmuşlardır. Uzaktan eğitim ile aile eğitim çalışmaları artırılabilir.
- Toplumun aynası olan eğitimciler değerlerin yaşanması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında iyi model olmak adına daha çok dikkat edebilir. Bu konuda ebeveynlere doğru örnek teşkil etmelidir.
- Evde değerlere yönelik etkinlik havuzları oluşturulabilir.
- İlkokulda aile eğitim ve katılım çalışmaları artırılabilir.
- Aile iklimini düzenlemeye yönelik uygulamalı eğitimler yapılmalı, eşler arası ilişkileri güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Ailelere Öneriler

- Aile eğitimlerine katılım konusunda çaba gösterilebilir.
- Aile katılım çalışmalarına aktif katılınabilir.
- Aile eğitim çalışmalarına anne babalar birlikte katılabilir.
- Çocuğun sorumluluğu sadece anneye bırakılmamalı, babanın da etkin katılımı sağlanabilir.
- Okul yönetiminden, okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden rehber öğretmen yardımıyla aile eğitim talebinde bulunabilir.

Diğer Öneriler

- Anne babalara yönelik kısa film ve videolar hazırlanıp, toplumsal bilinç arttırabilir.
- Ebeveynler aile eğitimlerine ihtiyaç duyduklarını düşünmektedir. Dolayısıyla aile eğitimleri yaygınlaştırılabilir.
- Değerlerin özümsemesinde, değer odaklı insan, aile ve toplum oluşturulmasında, temel eğitimin hem okul öncesi hem ilkokul boyutunda uygulamalı eğitimler sunulabilir.
- İlkokulda anne baba eğitimlerine yönelik eksiklikler görülmektedir. İlkokul programlarında ebeveyn katılımını arttırmaya yönelik faaliyetler yapılabilir. Sınıf öğretmenleri aile eğitimi programları planlama ve uygulama konusunda desteklenmeli, rehber öğretmenler ile birlikte uygulamalar yapmalı ve öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitim almaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AÇEV (2019). 'Eşitlik İçin Babalar da Burada' Projesi final dış değerlendirme raporu. İstanbul: AÇEV. ilgilibabalik.acev.org adresinden alındı.
- Ajilchi, B. & Kargar, F. R. (2013). The impact of a parenting skills training program on stressed mothers and their children's depression level. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 450-456.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü(ASAGEM), (2008). Aile Hizmetlerinde Sivil Toplum Kuruluşları ile İstişare Toplantısı Toplantı Raporu.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim ü.kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Tez No:190366) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aktaş, B. (2015). *Aile eğitiminin otizmli çocuğa sahip ailelerin milieu öğretim tekniklerinden tepki isteme model olmayı kullanmalarındaki etkililiği* (Tez No.415923) [Yüksek lisans tezi-Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akça-Koca, D. (2013). *Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi* [Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akgün, E. (2008). *Anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitiminin anne-çocuk etkileşim düzeyine etkisi* (Tez No:235700) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aktaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aladağ, S. (2012). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini bilişsel düzeyde kazanmalarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 123-146.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değerler eğitimi*. Bilgi Yayınevi.
- Alkan-Ersoy, Ö., Kurtulmuş, Z., & Çürük-Tekin, N. (2014). Aile çocuk eğitim programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına ve ev ortamını düzenlemelerine etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1077-1090.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- Aral, N. (2001). *Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında farklı modeller*. Ankara Üniversitesi ev ekonomisi yüksek okulu anaokulu/anasınıfı öğretmenleri el kitabı. rehber kitaplar dizisi. Ya-Pa Yayınları.
- Aral, N. (2011). *Bilişsel gelişim*. N. Aral & G. Baran (Ed). *Çocuk gelişimi içinde* (ss. 99-156). Ya- Pa Yayınları.
- Aral, N., & Kadan, G. (2018). 2013 okul öncesi eğitim programının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113-131.
- Ardıç, A. (2015). Aile eğitimi uygulama modelleri. A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği içinde* (3. baskı, ss.247-286). Vize Yayıncılık.
- Argon, T. & Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.

- Arıkan, A. (2011). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. Arzu Arıkan (Ed.). *Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 1-26.
- Arıkan, A. (2012). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı.(Eds.) A. Arıkan, A. F. Ersoy, T. Çengelci, B. Dinç, H. Z. İnan, M. Şen. *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi* içinde (ss. 1-28). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Aron, I. E. (1977). Moral philosophy and moral education: A critique of Kohlberg's theory. *The School Review*, 85(2), 197-217.
- Arslan, A. (2021). Determining educational needs of families for a value oriented family education program. *African Educational Research Journal*, 9(1), 205-217.
- Arslan, A., & Ulaş, A. H. (2021). Değer odaklı aile eğitim programına yönelik ebeveynlerin çocuklarının kazanmalarını istedikleri kök değerlerin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 63-78.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Avcı, N. (2007). Üniversite gençliğinin bireysel ve toplumsal değerlere ilgi ve bakışı: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği. *Değerler ve Eğitimi Sempozyumu*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Ay, F, & Şahan, G. (2018). Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 66-86. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/36870/420932>.
- Aydın, M.Z. (2008). Çocuğun eğitiminde ailenin önemi. V.Aile şurası, *Aile Destek Hizmetleri Bildirileri*. Ankara: ASAGEM Yayınları.No.137.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi, *Eğitime Bakış*, 18, 16-19.
- Aydın, M. Z. (2014). *Değer sandığı okulda değerler eğitimi materyalleri sevgi-saygı* (1. baskı). Nobel.
- Aydın, M. Z. (2012). *Ailede ahlak eğitimi*. Timaş.
- Aydın, M. Z. & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Nobel.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer bilinçlendirme yaklaşımı*. Çizgi.
- Bahar, H. İ. (2008). *Sosyoloji*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.
- Bağatarhan, T., (2012). *Ebeveynlik eğitim programının annelerin ebeveynlik öz yeterliliklerine etkisi* (Tez No. 311771) [Yüksek Lisans Tezi-Ankara Üniversitesi Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Bal, U. G. (2004). Çocuklar ve değerler eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 45, 18-20.
- Balat, G. U. & Dağal, A. B. (2011). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Kök.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baran, G., & Yurteri Tiryaki, A. (2016). Aile yaşam döngüsü. G Baran, (Ed.), *Aile yaşam dinamiği* içinde (ss 1-24). Pelikan Yayınları.
- Barcnas, M. G. (2005). *Parenting education curriculum for parent educators at public schools* [Unpublished doctoral dissertation]. California State University.

- Barlow, J., & Stewart-Brown, S. (2000). Behavior problems and group-based parent education programs. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*.
- Barlow, J., Smailagic, N., Huband, N., Roloff, V., & Bennett, C. (2014). Group-based parent training programmes for improving parental psychosocial health. status and date: New search for studies and content updated (conclusions changed), published in (5).
- Barnett, W. S., & Belfield, C. R. (2006). *Early childhood development and social mobility. The Future Of Children*, 16(2), 73-98.
- Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations*, 45,405-414.
- Başal, H.A. (2013). *Okul öncesi eğitime giriş* (3. basım). Ekin.
- Başcı-Namlı, Z. (2017). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler eğitiminin incelenmesi: Erzurum örneği. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(1),343-367.
- Bayraktar, V., Güven, G., & Temel, F. Z. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 755-770.
- Beldağ, A. (2012). *İlköğretim yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği)* (Tez No. 319663) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Bilir, Ş., & Bal, S. (1989). *Kütahya il merkezinde anaokuluna giden ve gitmeyen 4-6 yaşlar arasındaki çocukların kullandıkları ifadelerin sözdizimi yönünden incelenmesi*. İstanbul: 6. Ya-Pa Semineri Kitapçığı.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem.
- Björnberg, Å., & Nicholson, N. (2007). The family climate scales: Development of a new measure f&or use in family business research. *Family Business Review*, 20, 229–246.
- Bloomfield, L., & Kendall S. (2012). Parenting self-efficacy, parenting stress and child behaviour before and after a parenting programme. *Primary Health Care Research & Development*, 1,1-9.
- Bolat, Y. E. (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimi anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 29(4), 322-348.
- Bolat, Y. E. (2017). *Okul öncesi eğitimde aile eğitimi ve katılımı*. Eğiten.
- Bolat, Ö. (2016). *Beni ödülle cezalandırma: mutlu ve başarılı yetiştirmek için rehber*. Doğan.
- Bolat, E. (2011). *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi* (Tez No. 300135)[Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bushfield, S. (2004). Fathers in prison: impact of parenting education. *The Journal of Correctional Education*, 55(2), 139-147.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Erkan-Akgün, Ö, Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. baskı, ss. 81-92). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Campbell, D., & Palm, F. (2004). *Group Parent Education: Promoting Parent Learning and Support*. Sage Publications inc. America: Printed in the United States.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması* (Tez No. 210292)[Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve aile hayatı*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Cantero-García, M., & Alonso-Tapia, J. (2017). Evaluation of the family climate created by the management of behavioral problems, from the perspective of the children. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 15(2), 259-280.
- Catron, C., & Allen, J. (2003). Partnerships with parents. *Early Childhood Curriculum A Creative Play Model*. New Jersey Colombus: Merrill Prentice Hall Upper Saddle River.
- Cavkaytar, A.(2010). Toplum ve aile içinde. A. Cavkaytar (Ed.) *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği*. Maya Akademi.
- Cevherli, K. (2014). *Okul öncesinde değerler eğitimi. Boğaziçi eğitim modeli* (Tez No.366943) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Chanb, S., Lamc, T., Leunga T. C., Tsang, S., & Yaud, S., (2016). The effect of parent education program for preschoolchildren with developmental disabilities: A randomizedcontrolled trial. *Research in Developmental Disabilities*. 56, 18-28.
- Chandran, A., & Nair, B. P. (2015). Family climate as a predictor of emotional intelligence in adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 41(1), 167.
- Chow, V., Kloppenburg, A., Saldamando, A., Uyeda, K., & Valentine, C. (2004). Parenting and Family Support. *UCLA Center Families and Communities*.
- Cloyton E.(2007). *Messages for educational leadership*. Black Studies and Critical Thinking, 34, Bern.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd Ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cooper, D. (2014). *Character education: astudy of an elementary school leadership academy*. [Unpublished Doktoral Thesis]. Wilmington University.
- Collins, D., Jordan, C., & Coleman, H. (2012). *An introduction to family social work(fourth edition)*. Brooks/Cole.
- Çağdaş, A. (2008). *Anne-baba-çocuk iletişimi* (1. baskı). Kök.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2004). *Anne baba eğitimi*. Eğitim.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z.Ş. (2011). *Anne baba eğitimi* (1. baskı). Eğiten.
- Çağlar, A. (2005). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi*. M. Sevinç (Ed). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar içinde*. Morpa Kültür.
- Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-18.
- Çekici, F., Aydın Sünbül, Z., Malkoç, A., Aslan Gördesli, M., & Arslan, R. (2018). Değer odaklı yaşam ölçeği: türk kültürüne uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(19), 459-471.
- Çelik, F. (2010). *5. sınıf Sosyal Bilgiler programında sorumluluk, estetik ve doğal çevreye duyarlılık değerlerinin kazandırılmasına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri* (Tez No. 292960) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Çelikkaya, T., & Esen, Z. (2017). Değerler eğitiminde atasözü, deyim ve özdeyişlerin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 35-56.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması* (Tez No. 258126) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çekmecelioğlu, E. (2010). Aile eğitimi programlarının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi. Z.F. Temel (Ed), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılımı çalışmaları*.(ss.159-217). Anı Yayıncılık.
- Çiçekliyurt, Z. T., & Demir, M. K. (2015). Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerlerin kazanılma durumunun değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 36, 75-94.
- Çiftçi, D. H., & Aksoy, B. A. (2018). Aile eğitimi ve katılımı. A. B. Aksoy (Ed.) *Aile eğitim programları* içinde (ss. 43-68). Hedef.
- Çokamay Yıldız, G. (2018). *7-11 yaş aile eğitim programının etkisinin anababalar ve çocuklar üzerinde değerlendirilmesi* (Tez No. 531623) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çomaklı, D. (2006). *Türk ve Alman ailesinde kadının çocuk eğitimindeki yeri* (Tez No. 205803) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, E. K. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği* (Tez No.214208)[Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, N. (2019). *Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Çile" adlı eserde kök değerlerin incelenmesi* (Tez No. 578422)[Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demircioğlu, H. (2012). *Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Tez No.311026)[Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirutku, K. (2017). Değerlerin edinilmesinde ailenin rolü. *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Eğitim Programı Kitapçığı*.
- Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya program geliştirme* (3. baskı). Pegema.
- Demirel, Ö. (2005). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Pegema.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme, kuramdan uygulamaya* (20.baskı). Pegem.
- Demiriz, S., & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Demircioğlu, İ. H. & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Dereli-İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkisi, Sosyal beceri, psikososyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268.
- Doğan, F. (2006). Türkiye’de uygulanan anne-baba eğitimi programları. küreselleşen dünyada sosyal hizmetlerin konumu hedefleri ve geleceği sempozyumu sunum

- Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne Türk ailesi*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler eğitimi. Hayat Bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. Pegem-A Yayıncılık.
- Doh, H.S., Kim, M.J., Shin, N., Song, S.M., Lee, W.K., & Kim, S. (2016). The effectiveness of a parenting education program based on respected parents and respected children for mothers of preschool-aged children. *Children and Youth Services Review*, 68, 115-124.
- Duran, E., & Yalçıntaş, E. (2016). Türk Ninnilerinin Çocukların Değer Eğitime ve Kelime Hazinelerine Katkısının İncelenmesi. *Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlâk ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, Atam Yay., Ankara, 371-381.
- Dunlop, A. W., & Fabian, H. (2006). *Informing transitions in the early years*. McGraw-Hill Education (UK).
- Durakoğlu, A. (2014). Gazali’de ahlak eğitimi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 211-226.
- Eastin, M., Greenberg, B., & Hofschire, L. (2006). Parenting the internet. *Journal of Communication*, 56, 486-504.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4, 55-72.
- Erdoğan, İ. (2005). *Yeni bir binyıla doğru Türk eğitim sistemi sorunlar ve çözümleri* (4.baskı). Sistem.
- Erdoğan, Ö. Z. E. L., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36).
- Ekşi, H. (2012). “Karakter eğitimi”, karatahtayı aşmak. Haticeİşlak-Alpaslan Durmuş (Ed.) *Öğrenci merkezli öğretmenlik*. Edam.
- Ekşi H. & Katılmış, A. (2015). *Karakter eğitimi*. Nobel.
- Elksnin, L. K., & Elksnin, N. (1991). Helping parents solve problems at home and school through parent training: a “best practices” report on various aspects of parent training. *Intervention in School and Clinic*, 26(4), 230-233.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships. *Phi delta kappan*, 76(9), 701-712.
- Erşan, Ş. (2007). *Aile eğitiminde uzaktan eğitim modeli* [Doktora tezi-Gazi Üniversitesi Ankara]. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Ders Notları.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*(Tez No.357634) [Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi-Diyarbakır]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Essa, E. L. (2014). *Introduction to early childhood education*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Erkan, S. (2010). Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları Z. F. Temel.(Ed.). *Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar içinde* (ss. 328-359). Anı.
- Etherington, M. (2013). Values education: why the teaching of values in schools is necessary, but not sufficient. *Journal of Research on Christian Education*, 22(2), 189-210.

- Evirgen, S. (2002). *Okul öncesi eğitim çerçevesinde okul destekli anne eğitim programının annelerin üzerindeki etkilerinin incelenmesi* (Tez No.111214) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Fabian, H., & Dunlop, A. W. (2006). *Outcomes of good practice in transition processes for children entering primary school*. Education for All Global Monitoring Report.
- Fidan, N., & Erden, M. (2001). *Eğitime giriş*. Alkım.
- Fischer, R. (2006). Congruence and functions of personal and cultural values: Do my values reflect my culture's values?. *Personality and social psychology bulletin*, 32(11), 1419-1431.
- Franciamore, N. O. (2014). *Parent Perceptions of Character Education in Universal Pre Kindergarten* [Doctoral dissertation]. Walden University.
- Gable, S. (2003). *Communicating effectively with children*. Human Environmental Sciences.
- Gestwicki, C. (2004). *Home, school and community relations: A guide to working with families*. Thomson Learning.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gladding, S. T. (2002). *Family therapy: History, theory and practice* (30. edition). Merrill Prentice Hall.
- Gliner, J. A., Morgan, A. G., & Leech, N. L. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri (2. Baskı)* (S. Turan, Cev. Ed.). Nobel.
- Greeno, E. J., Uretsky, M. C., Lee, B. R., Moore, J. E., Barth, R. P., & Shaw, T. V. (2016). Replication of the KEEP foster and kinship parent training program for youth with externalizing behaviors. *Children and Youth Services Review*, 61, 75-82.
- Gordon, T. (1996). *Etkili anababa eğitimi: Aile iletişim dili*. Sistem.
- Gordon, T. (2002). *Etkili anababa eğitimi: Aile iletişim dili*. Sistem.
- Gönül, B., Baş, H. I., & Acar, B. Ş. (2018). Aile iklimi ölçeği'nin türkçeye uyarlanması ve psikometrik açıdan incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 165-200.
- Gunderson, T. L. (2003). *The use of stress management in combination with parent training: An intervention study with parents of preschool children*. Utah State University.
- Gülay-Ogelman H. & Erten-Sarıkaya H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri. Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.
- Gür, B.S., & Kurt, T. (2011). Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçları. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(27), 33-61.
- Güran, N., (1991). Aile hizmetleri, aile yazıları, B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (Ed.), *aile araştırma kurumu* içinde, ss. 441-449.
- Gürcan, A. (2011). ASAGEM Araştırmaları: Ailenin sorunları ve çözümleri. Savrulan dünyada aile, sorunlar, imkanlar, çözümler sempozyumu, Sekam: Ankara.
- Gürşimşek, I. (2010). Okul öncesi eğitime aile katılımını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 9(18), 1-19.
- Gürşimşek, I., Kefi, S., & Girgin, G. (2007). Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 181-191.

- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. Ötüken.
- Güzel, Ş. (2006). *Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi* (Tez No.188258) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge journal of education*, 30(2), 169-202.
- Hamamcı, Z. & Kuzgun, Y. (2007). *Ana baba eğitim programları*. Maya Akademi.
- Hart, C. H., Newell, L. D., & Olsen, S. F. (2003). Parenting skills and social/communicative competence in childhood. In J.O. Greene & B.R. Burleson (Eds.), *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*. Mahwah, NJ: L. Earlbaum Associates.
- Haslam, D., Mejia, A., Sanders, M., & de Vries, P. (2016). Parenting programs. *IACAPAP e-textbook of child and adolescent mental health*, 1-29.
- Hayes, S. C., Strosahl, K., & Wilson, K. G. (1999). *Acceptance and commitment therapy:an experiential approach to behavior change*. New York: Guilford.
- Hayes, S. C., Luoma, J.B., Bond, F.W., Masuda, A., & Lillis, J. (2006). Acceptance and commitment therapy: model, processes, and outcomes. *Behaviour Research and Therapy*, 44(1), 1–25.
- Holt, M. L. (2006). *Influence of of head start on parent education: a pilot study* [Unpublished Masters Thesis]. Morgan State University.
- Howard, R.W., Berkowitz, M.W. & Schaeffer, E. F. (2004). Politics of character education. *Educational Policy*,18(1), 188-215.
- Hoghughi, M. S., Bhate, S. R., & Graham, F. (Eds.). (1997). *Working with sexually abusive adolescents: A practice manual*. Sage.
- Horwitz, S. (2005). The functions of the family in the great society. *Cambridge Journal of Economics*, 29, 669-684.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. Timaş.
- Hunter-Hernández, M., Costas-Muñiz, R., & Gany, F. (2015). Missed opportunity: spirituality as a bridge to resilience in Latinos with cancer. *Journal of Religion and Health*, 54(6), 2367-2375.
- İnan, Z. (2011). *Özel okul öncesi eğitim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin oyun seçimi hakkındaki görüşleri* (Tez No.279168)[Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- İşcan, C. D. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* (Tez No.229089) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Jacobson, A. L., & Engelbrecht, J. (2000). Parenting education needs and preferences of parents of young children. *Early Childhood Education Journal*, 28(2), 104-116.
- Johnston, C. (1996). Addressing parent cognitions in interventions with families of disruptive children. In *Advances in Cognitive-Behavioral Treatment* (Ed.) Keith S. Dobson & Kenneth D. Craig. Sage Publications. London.
- Lamanna, M. A., & Riedmann, A. (2006). *Marriages & Families: Making Choices in a Diverse Society: Making Choices and Facing Change*. Cengage Learning.
- Liddell, M. (2013). Preparing children from disadvantaged communities for school: Recent australian research. *International Journal of Social Inquiry*, 6(2), 3-16.

- Lovat, T., Clement, N., Dally, K. & Toomey, R. (2011). The impact of values education on school ambiance and academic diligence. *International Journal of Educational Research*, 50, 166-170.
- Kağıtçıbası, C., Sunar, D., Bekman, S., Baydar, N., & Cemalcılar, Z. (2009). Continuing effects of early enrichment in adult life: The Turkish Early Enrichment Project 22 years later. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(6), 764-779.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z., & Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 183-207.
- Kaplan, M.(2019). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi, kuşaklararası ilişkiler ve aile uyumunun değerlendirilmesi* (Tez No.591923) [Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karaköse, R., Saydam, N., Türkyılmaz Catic, N., Ulusoy Gökçek, V. & Uzun, S. (2016). *Erdemler görevlerimi yapıyorum*. Timaş.
- Kaymakcan, R. (2010). Değer kavramı ve gençlerin dini değerleri. *Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 10-15.
- Kaymakcan, R. & Meydan, H. (2016). Ahlak değerler ve eğitimi (2.baskı). DEM .
- Kirch, W. (Ed.). (2008). *Encyclopedia of Public Health: Volume 1: A-H Volume 2: I-Z*. Springer Science & Business Media.
- Kirschenbaum, H. (2000). From values clarification to character education: a personal journey. *Journal of Humanistic Counseling. Education and Development*, 39(1), 4-20.
- Kılıç, D., & Babayigit, Ö. (2017). İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerler. *IJOEEC (International Journal Of Eurasian Education And Culture)*, 3, 81-92.
- Kır, İ. (2010). “Eğitimin Toplumsal Temelleri” Bl., *Eğitim Bilimine Giriş*, (ed. Fatih Töremen), İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.
- Knafo, A., & Schwartz, S.H. (2003). *Parenting and adolescents’ accuracy in perceiving parental values*. *Child Development*. 74(2), 595-611.
- Kocabaş Özeke, E. (2005). *The effects of a parent training on different dimensions of parent adolescent relationships* [Doctoral dissertation]. Middle East Technical University.
- Kontaş, T., & Güneş, G. (2012, 12-15 Eylül). *Eğitimde aile katılımı ve okul öncesinde ilköğretime geçişte gösterdiği değişime ilişkin nitel bir çalışma*, ss.24-29. [Sözlü bildiri]. 3.Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, Adana.
- Kolaç, E.(2010). Hacı bektaş velî mevlana ve yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55, 194-196.
- Köylü, M. (2007). *Küresel bağlamda değerler eğitimine duyulan ihtiyaç. Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu bildiriler kitabı* (1.baskı). Dem Yayınları.
- Köylü, M. (2010, 24-25 Nisan). Değerler Eğitiminde Ailenin Fonksiyonu [Sözlü bildiri], *Aile ve Eğitim*, M.Ü.İ.F. s. 227-260. Konferans Salonu.
- Köylü, M. (2016). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi*. Nobel.
- Kurtdede-Fidan, N., & Öner, Ö. (2018). *The analysis of the graduate theses related to values educations*. *International journal of field education*, 4 (1), 1-17.

- Kuzu, K. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ve bu görüşlerin sınıf içi uygulamalara yansması* (Tez No.591923) [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi-Bursa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değerler yönelimi ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Mansager, E., & Volk, R. (2004). *Parents' prism: three dimensions of effective parenting*. Journal of Individual Psychology, 60(3).
- Maio, G. R. (2017). *The psychology of human values*. Routledge Press Publishing.
- Matheis, S., & Adams, G. R. (2004). Family climate and identity style during late adolescence. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 4(1), 77-95.
- Meadan, H., & Keen, D. (2016). Parent involvement in communication interventions. In *Prelinguistic and minimally verbal communicators on the autism spectrum* (pp. 215-230). Springer, Singapore.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006), okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için), MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). 08/09/2010 tarihli ve B.08.0.TTK.0.72.02.00-6312 (2010/53) sayılı Genelge.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Aile eğitimi uygulamaları ülke raporu*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul öncesi eğitimi programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Okul öncesi eğitim programı*. Retrieved November 16, 2018 from <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı, Unicef, (2006). *Aile Eğitim Modelleri ve Uygulamaları Çalıştay Raporu*.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). *Değerler eğitimi yönergesi*. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/090936_9_degerler_egitimi.pdf.
- Milli Eğitim Bakanlığı, *Okul öncesi eğitime ilişkin hedefler*. 9.4.2018, <https://www.meb.gov.tr/okul-oncesi-egitime-iliskin-hedefler/haber/14508/tr>.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2017). *Türkçe dersi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Morawska, A., & Sanders, M. R. (2006). Self-administered behavioral family intervention for parents of toddlers: Part I. Efficacy. *Journal of consulting and clinical psychology*, 74(1), 10.
- Mendel, W., Tomasello, N., & Nochajski, T. (2012). Building evidence for a prevention focused education program targeting parents of infants and toddlers. *Journal of Family Social Work* (15), 272-287.
- Müderrişoğlu, S. (2014). *Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuklara yönelik aile içi şiddet araştırması*. İstanbul: Bernard van Leer Vakfı.
- Myers, R. (1996). *Hayatta kalan on iki*, AÇEV Yayınları.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi* (Tez No.331765) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Nzeocha, E. (2009). *A qualitative case study on the perception of middle school stakeholders on the effectiveness and importance of character education in three middle schools in an inner city school district in Alabama* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Alabama.
- Nyatanga, B. (2005). 7: Adapting to Death, Dying and Bereavement. *Handbook of Palliative Care*, 98-115.
- Oktay, A. (2004). Yaşamın sihirli yılları, okul öncesi dönem. Epsilon.
- Oktik, N. (2010). Aile, topluluk ve şiddet. A.Solak (Ed.) *Aile ve şiddet*. Hegem Yayınları.
- Oruç, C. (2011). Okul öncesi dönemde çocuğun din eğitimi (1.baskı). Ensar Neşriyat.
- Ömeroğlu, T. E. (1999). Halk eğitimi merkezlerinde uygulanan anne eğitimi kurslarına genel bir bakış. *Milli Eğitim Dergisi*.
- Önlen, M. (2017). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan sevgi-saygı ve hoşgörü değerlerinin ulusal gazete haberlerine yansımaları* (Tez No.481307) [Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Tokat]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Östberg, M., Hagekull, B., Lindberg, L., & Dannaeus, M. (2005). Can a child-problem focused intervention reduce mothers' stress?. *Parenting: Science and Practice*, 5(2), 153-174.
- Özafşar, M. E. (2016). *Riyâzü's sâlihîn'den 1001 hadis seçkisi*. Hâkim Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(21), 9-16.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. PDREM.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. PDREM.
- Özgüven, İ.E. (2003). *Psikolojik testler*. PDREM.
- Özmen, S. K. (2013). Anne-baba eğitimi programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne-babaların depresyon düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167).
- Özmert, E. N. (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III. *Aile. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 49,256-273.
- Özkan, R. (2016). Eğitim bilimine giriş. R.Özkan (Ed.), *Temel kavramlar içinde* (ss.1-6). Pegem.
- Öztürk, E. & Öğülmüş, S. (Ed.). (2009). *Hayat bilgisi dersinde değer eğitimi ve uygulama örnekler, ilköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı*. Pegem Akademi.
- Özyürek, A., & Şahin, F. T. (2015). Anne-çocuk ilişkisinin ve baba tutumlarının çocukların ahlaki ve sosyal kural anlayışları üzerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 40(177).
- Özyürek, A., Adıbatmaz, M., Çetin, A., Meriç, A., Kılınç, N., Erzurumluoğlu, Ş., ... & Atalay, D. (2015). Okul öncesi eğitim kurumu ve ilkokullarda aile eğitimi ve katılımı çalışmalarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 28-43.
- Pekdoğan, S., & Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.

- Pitterson, M. A. (2010). *A case study of parental styles, parenting practices, student self concept, academic self-concept, anger control and student achievement in a suburban middle school* [Unpublished doctoral dissertation]. Brookhaven, Newyork.
- Potts, N. L. & Mandleco, B. L. (2002). *Pediatric nursing. Caring for children and their families*. Delmar Thomson Learning.
- Rand, L. A. K. (2010). Toward standarization of benefit-cost analyses of early Childhood interventions. BenefitCost Anlysis Center at the University of Washington.
- Ritter, K. B. (2003). *An exploration of mothers' perceptions of the value from attending an adlerian study group based on the active parenting today program* [Unpublished Doktoral Thesis, Georgia State University-Atlanta].
- Rizo, C. F., Macy, R. J., Ermentrout, D. M., & Johns, N. B. (2011). A review of family interventions for intimate partner violence with a child focus of child component. *Agress Violent Behaviour*, (16), 141-166.
- Roccas, S. & Sagiv, L. (2013). Values. (Eds). Shane J. Lopez. *The encyclopedia of positive psychology*. Wiley & Blackwell Publication.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., & Tuncer, N. (2016). Turkish preschool children's perceptions and expectations related to 1st-grade education. *Childhood Education*, 92(2), 149-154.
- Samancı, O. (2016). *Okul ve hayat başarısında ailenin rolü*. Nitel.
- Samur, A. Ö. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* (Tez No.279111)[Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sanders, M. R., & Mazzucchelli, T. G. (2018). Core principles and techniques of positive parenting.
- Sanders, M. R., Kirby, J. N., Tellegen, C. L., & Day, J. J. (2014). The Triple P-Positive Parenting Program: A systematic review and meta-analysis of a multi-level system of parenting support. *Clinical psychology review*, 34(4), 337-357.
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi* (Tez No.397363)[Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sapsağlam, Ö. & Ömeroğlu, E. (2016). Examining the effect of social values education program being applied to nursery school students upon acquiring social skills. *Educational Research and Reviews*, 11(13), 1262-1271.
- Sayar, K., & Bağlan F.(2010). *Koruyucu psikoloji. çocuk eğitiminde duygusal rehberlik*. Timaş.
- Sayılır, A., & Kaya, A. (2015). Yedi-on bir yaş aile eğitim programının annelerin genel ebeveynlik yetkinlik düzeylerine etkisi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports and Science & Education*, 4(1), 64-81.
- Sayın, U. (2014). *48-72 aylık çocuklardaki saldırganlık davranışlarına müdahale yöntemi olarak ebeveyn eğitim programı geliştirilmesi ve etkililiğinin incelenmesi*(Tez No.359006). [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Schaefer, M.P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary school* [Unpublished doctoral dissertation, Northcentral University, Arizona].

- Scott, S., & Gardner, F. (2015). Parenting programs. *Rutter's child and adolescent psychiatry*, 483-495.
- Sigel, B. A. (2006). *An evaluation of a brief parent training program for increasing parenting knowledge and self-efficacy while increasing approval of nurturing parenting practices and decreasing approval of ineffective practices* [Master's thesis, Auckland University of Technology].
- Simpkins, S. D., Weiss, H. B., Mc Cartney, K., Kreider, H. M. & Dearing, E. (2006). Mother child relationship as a moderator of the relation between family educational involvement and child achievement. *Parenting: Science and Practice*, 6(1), 49-57.
- Şalçı, O. (2020). *Baba destek eğitim programının babalık rolü algısına ve okul öncesi eğitim alan çocukların oyun becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi* (Tez No.626084) [Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi-Karabük].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, F. T., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12(12), 7-12.
- Şahin, F. T., & Kalburan, F. N. C. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: dünyada neler uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 1-12.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi* (Tez No.195500) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şen, M., & Haktanır, G. (2007). Büyükbabalar, büyükanneler ve torunlar; birlikte yaşar, birlikte öğrenirler... V. Kalınkara& G. Akın (Eds.).[Sözlü bildiri] *IV. Ulusal Yaşlılık Kongresi*, Ankara.
- Şen Karadağ, Ö. (2021). *Aile eğitim programı ve ebeveynlik becerileri arasındaki ilişkilerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Tez No.660130) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, ergen ve anne baba*. Çantay.
- Şişman, M., & Turan, S. (2002). Dünyada eğitim ve yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin başlıca yönelimler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-26.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (M. Baloğlu, Çev. Ed.). Nobel. (Çalışmanın orijinali 2013` te yayımlanmıştır)
- Tahiroğlu, M.,Yıldırım, T.,& Çetin, T. (2010). Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 231-248.
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2017). *Müfredat yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tan, Ş. (2008). *Öğretimi planlama ve değerlendirme. öğretim yöntem ve teknikleri. ölçme değerlendirme*. Kpss el kitabı. Pegem A.
- Taner S. (2014). *Planlanmamış gebeliklerin doğum sonrası erken dönemdeki annelik davranışına etkisi. adnan menderes üniversitesi sağlık bilimleri enstitüsü hemşirelik anabilim dalı çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği* (Tez No.376873) [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes üniversitesi-Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Tatlı, S., Selimoğlu H., & Bademci, D. (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2,(2), 101-114.
- Taymur, Z.A. (2015). *İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine bir nitel araştırma Batman il örneği* (Tez No.439971) [Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi-Kahramanmaraş]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tezel-Şahin, F. & İnal, G. (2007). Ev ziyareti temelli aile eğitim programları ile ilgili araştırmaların incelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 18(9), 27-44.
- Tezel-Şahin, F., & Özyürek A. (2010). *Anne baba eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı*. Morpa.
- Tezel-Şahin, F., & Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- Temel, F. (1998). *Anne-çocuk eğitim programı ve yaygınlaştırılması*. Çağdaş.
- Temel, Z. F. (2001). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı*. Ya-pa.
- Temel, F. (2003). Aile Eğitim Modeli Dünya’da ve Türkiye’deki Uygulamalar. *Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları: Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu*, 5-6.
- Temel, Z. F., Aksoy, A., & Kurtulmuş, Z. (2010). Erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları. *Z.F.Temel (Ed.) Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılımı çalışmaları* (ss: 328-357). Anı.
- Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 46-72.
- Tully, LA, & Hunt C. (2016). *Brief parenting interventions for children at risk of externalizing behavior problems: A systematic review*. *Journal of Child and Family Studies*, 25,705-719.
- Turner, K., Richards, & M. Sanders, R. (2007). Randomised clinical trial of a group parent education programme for australian indigenous. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 43, 429-437.
- Türkbay, T., Akın, R. & Söhmen, G. (2007). *Aile tutumları ve çocuk gelişimi üzerine etkileri*.
- Tümkiye, S. & Gülaçtı, F. (2009). *Erken çocukluk eğitimi*. Nobel.
- Türk Dil Kurumu (2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
- Türk Dil Kurumu (2013). *Türkçe sözlük* (11. baskı). Ankara.
- Tuncer, N., Sak, R., & Sak, T. İ. (2016). *Aile eğitimi*. Vize.
- Tylor, T. & Biglan, A. (1998). Behaviour family interventions for improving child rearing: A review of literature for clinicians and policy makers. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1, 41-60.
- UNESCO (2002). Learning to be. A holistic and integrated approach to values education for human development. A UNESCO- apnieve Sourcebook 2, Thailand.
- UNICEF, Önce Çocuklar Projesi.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi* (2. baskı). Pegem.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*. Pegem.

- Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Uysal, E. (2008). Çağımızda değer kaymalarının doğurduğu sonuçlar ve etik kimliğin korunması. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-79.
- Uysal, E. (2013). *Ahlaki varlık olarak insan*. Emin.
- Ülavere, P. & Veisson, M. (2015). Values and values education in Estonian preschool childcare institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17, 108-124.
- Ünal, F. (2018). Aile eğitimi ve katılımı. A. B. Aksoy (Ed.) *Aile eğitimi içinde* (ss. 12-42). Hedef.
- Üstünoğlu, Ü. (1991). Okul öncesi dönemdeki aile eğitiminde benimsenebilecek farklı yaklaşımlar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 121-133.
- Walker, S. Y. (2002). *The survival guide for parents of gifted kids*, Mn:Free Spirit Publising.
- Wilson, K. G. & Groom, J. (2002). *The Valued Living Questionnaire* (Unpublished document) available from the first author at the Department of Psychology, University of Mississippi, University, MS.
- Wilson, K. G., & Murrell, A. R. (2004). Values work in Acceptance and Commitment Therapy: Setting a course for behavioral treatment. In S. C. Hayes, V. M. Follette, & M. Linehan (Eds.), *Mindfulness and acceptance: Expanding the cognitive-behavioral tradition* (pp. 120–151). New York: Guilford Press.
- Varol, N. (2005). *Aile eğitimi*. Kök.
- Varol, N. (2007). *Aile eğitimi* (2. baskı). Kök.
- van Steijn, D. J., Oerlemans, A. M., van Aken, M. A., Buitelaar, J. K. ve Rommelse, N. N. (2015). The influence of parental and offspring autism spectrum disorder (ASD) and attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) symptoms on family climate. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 2021–2030. doi:10.1007/s10826-014- 0002-9.
- Vatandaş, (2011). Türkiye de aile ve Aile değerleri. Savrulan dünyada aile. Sorunlar, imkanlar ve çözümler sempozyumu. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi, Ankara.
- Von Der Lippe, J. (1999). *Family communication*. Journal of Individual Psychology. 62(3).
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretim programlarında değerler: Hayat Bilgisi dersi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 725-733.
- Yalman, D. (2014). *MEB Aile eğitim programına katılan ve katılmayan okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan annelerin aile eğitim programlarından beklentileri ve görüşleri* (Tez No.381749)[Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yaman, E. (2011). *Eğitimde yeni ufuklar değerler eğitimi*. Medyator
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi, eğitimde yeni ufuklar*. Akçağ.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi* (19.baskı). Remzi.
- Yavuzer, H. (2001). Yaygın ana-baba tutumları, Ana-Baba Okulu (9.baskı). Remzi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. Remzi.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522.
- Yazıcıoğlu, Y., & Kayhan, Ü. (2008). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Yaylacı, A. F., & Beldağ, A. (2018). Değerler eğitimi ve güncel tartışmalar: gazete haberlerine ilişkin bir eleştirel söylem analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 139-155.
- Yeşilyurt, E., & Kurt, İ. (2012). Değerleri kazandırmasındaki etkililik açısından resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Turkish Studies – International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4-II), 3253-3272.
- Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *TSA Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, M. (2018). *Çocukta davranış problemlerine yönelik modüler aile eğitim programının geliştirilmesi* (Tez No.531069) [Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Qualitative research methods in the social sciences* (11 th Edition). Seçkin Publishing.
- Yıldız, Z. (2015). Aile eğitim programları ve" din/değer merkezli" aile eğitimi ihtiyacı. *Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences*, 22(2), 159-184.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk ruh sağlığı* (25. baskı). Özgür.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı. Çocuğun kişilik gelişimi eğitimi ve ruhsal sorunları*. Özgür.
- Zembat, R. (1998). *Okul öncesi eğitim kurumları 0-6 yaş anne-baba ve çocuk rehberi*. Beyaz Gemi.
- Zengin, G. (2017). *Nizamü'l- Mülk'ün siyasetnamesinde değerler eğitimi* (Tez No.464445)[Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul].Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

EKLER

EK-1. Etik Kurul Kararı

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :21.08.2020
Toplantının Sayısı :11

Karar-05: Danışmanlığını Prof.Dr. Abdulhak Halim ULAŞ'ın yürüttüğü doktora öğrencisi Adem Arslan'nın "Okul Öncesi Ve İlkokullarda Uygulanan Değer Odaklı Aile Eğitim Programının Anne Babalık Becerilerine, Aile İklimine Ve Değer Odaklı Yaşama Etkisi" isimli doktora çalışması ile ilgili Etik Kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü.

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçenin "Okul Öncesi Ve İlkokullarda Uygulanan Değer Odaklı Aile Eğitim Programının Anne Babalık Becerilerine, Aile İklimine Ve Değer Odaklı Yaşama Etkisi" isimli doktora çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

(İMZA)

Prof. Dr.
Birim Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. .
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr.
Birim Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr.
Birim Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr.
Raportör

EK-2. MEB İzin

T.C.
GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 20055123-605.01-E.14815597
Konu : Adem ARSLAN'a Ait Tez Uygulama
Çalışma İznî

14.10.2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve
Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Akademik çalışmalar kapsamında; Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Adem ARSLAN' ın Prof.Dr. Abdülhak Halim ULAŞ danışmanlığında hazırlamakta olduğu "**Okul Öncesi ve İlkokullarda Uygulanan Değer Odaklı Aile Eğitim Programının Anne-Babalık Becerilerine, Aile İklimine ve Değer Odaklı Yaşama Etkisi**" konulu doktora tez çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı Resmi İlkokulu, Anasınıfı, Resmi Bağımsız Anaokulu, Özel Bağımsız Anaokulu ve Özel Anasınıfı Müdürlüklerinde öğrenim gören öğrencilere yapmak istemektedir.

Söz konusu doktora tez çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı Resmi İlkokulu, Anasınıfı, Resmi Bağımsız Anaokulu, Özel Bağımsız Anaokulu ve Özel Anasınıfı Müdürlüklerinde öğrenim gören öğrencilere yapılması Müdürlüğümüzce uygun olacağı mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde "**O L U R**" lariniza arz ederim.

Oltan BALLYEMEZ
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
14.10.2020

Mesut OLGUN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

EK-3. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Anne Babalar,

Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümünde Prof. Dr. Abdulhak Halim ULAŞ'ın danışmanlığında yürüttüğüm doktora tez çalışmam için aşağıdaki sorulara cevap vermeniz araştırma için önem taşımaktadır. Cevaplarınızın tamamen gizli kalacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Öğretim Görevlisi Adem ARSLAN

1. Katılımcının Adı Soyadı :
2. Katılımcının Yaşı :
20-29 () 30-39 () 40 ve üzeri ()
3. Eşinin Yaşı :
20-29 () 30-39 () 40 ve üzeri ()
4. Katılımcının Öğrenim Durumu :
İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü ()
5. Eşinin Öğrenim Durumu :
İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü ()
6. Katılımcının Mesleği :
Kamu() Özel () Çalışmıyor()
7. Eşinin Mesleği :
Kamu() Özel () Çalışmıyor()
8. Aile Gelir Durumu :
2000 lira altı() 2000-4000 () 4000-6000() 6000 ve üzeri()
9. Aile Yapısı :
Tek Ebeveynli () Çekirdek () Geniş Aile ()
10. Ailedeki Çocuk Sayısı :
1 () 2 () 3 () 4 ve üzeri ()
11. Çocuğun Şuan ki Eğitim Durumu:
Okul öncesi() İlkokul () Hem Okulöncesi Hem İlkokul ()

EK-4. Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu

Anne/Baba'nın

Adı-Soyadı:.....

Tarih:...../...../.....

DEĞERLİ AİLELER,

Okulumuzda sizlerin belirleyeceği konularda eğitim etkinlikleri düzenlemeyi planlıyoruz. Aşağıda verilen konulardan eğitim almak istediklerinizi önem sırasına göre numaralayınız. En önemli gördüğünüz konuya (1) veriniz.

Eğitim Verilebilecek Konular:

- ☐ Çocuklarla İletişim
- ☐ Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Olumlu Disiplin Yöntemleri
- ☐ Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Görülen Uyum ve Davranış Problemleri
- ☐ Okul Öncesi Eğitimde Okul Aile İş birliği
- ☐ Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim
- ☐ Okul Öncesi Dönemde Temel Alışkanlıkların Kazandırılması
- ☐ Okul Öncesi Dönemde Kitap ve Çocuk Kitapları
- ☐ Çocuk ve Oyun
- ☐ İlkokula Hazırlık ve Bu Süreçte Aileye Düşenler
- ☐ Televizyon- İnternet ve Çocuğa Etkisi
- ☐ Diğer (ekleyiniz):.....

Eğitim Etkinlikleri İçin Uygun Gördüğünüz Sıklık:

- ☐ Her hafta ☐ Haftada iki ☐ 2 haftada bir ☐ Ayda bir

EK-5. Değerler Listesi

Değerli anne babalar

Çocuklarımız geleceğimizdir. Geleceğimizin değerlere bağlı nesiller ile güzelleşecektir. Milli Eğitim Bakanlığı on kök değer olarak sevgi, saygı, sabır, sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik, yardımseverlik, adalet, dürüstlük ve dostluk değerlerini belirlemiştir. Çocukların kazanması beklenen bu değerler hepimiz için çok önemlidir. Bu değerler sıralanmak istense siz çocuğunuzda en çok hangi değerleri görmek istersiniz. Lütfen 1’den 10’ a kadar bu değerleri sıralayınız. Araştırma üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Gizliliğe önem verilmektedir.

Öğretim Görevlisi Adem ARSLAN

- ()Sevgi
- ()Saygı
- ()Sabır
- ()Sorumluluk
- ()Adalet
- ()Öz denetim
- ()Dürüstlük
- ()Dostluk
- ()Vatanseverlik
- ()Yardımseverlik

EK-6. Anne Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği

Adınız Soyadınız :

Çocuğunuzun Adı :

Yönerge: Bu ölçek sizin yukarıda adı geçen çocuğunuza ilişkin duygularınızı anlamayı amaçlamaktadır. Her bir madde için size en uygun gelen seçeneği yuvarlak içine alınız.

1. Çocuğumla konuşurken iyi bir dinleyicimdir.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
2. Olayların olumlu yönlerini görmeye iyiyimdir.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 3.
4. İlişkimize temel olarak, çocuğuma güvenimi göstermede iyiyimdir.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 5.
6. Çocuğumla arkadaşlık kavramı üzerinde konuşmada iyiyimdir.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 7.
8. Çocuğuma sağlıklı yaşam biçimini öğretmeye çalışırım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
9. Çocuğuma başkalarının duygularına değer vermeyi öğretmeye çalışırım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
10. Çocuğuma doğru-yanlış öğretmeye çalışırım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 11.
12. Çocuğuma hayal gücünü kullanmayı ve yaratıcı olmayı öğretmeye çalışırım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 13.
14. Çocuğuma kendini değerlendirmesini öğretmeye çalışırım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
15. Çocuğuma, dini, kendim de iyi bir örnek olarak öğretmeye çalışırım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 16.
17. Çocuğumun, zamanını kendi kendine yönetmesini kabul etmede güçlük çekerim.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 18.
19. Yorgun olduğum zamanlarda, çocuğumla vakit geçirmekte güçlük çekerim.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
20. Çocuğuma karşı sabırlı olmakta güçlük çekerim.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 21.
22. Çocuğumun kurallara uyma biçiminde sıkıntı duyarım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
23. Çocuğumun sahip olduğu değerler konusunda sıkıntı duyarım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
24. Çocuğumun hal ve tavırlarından sıkıntı duyarım.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
- 25.
26. Çocuğumla birlikte olmaktan hoşnutum.
Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman
27. Çocuğumun aile fertleri ile geçinme biçiminden hoşnutum.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

28. Çocuğumun arkadaşları ile geçinme biçiminden hoşnutum.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

29.

30. Çocuğumun kendine olan güveninden hoşnutum.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

31. Çocuğumun bana karşı olan davranışlarından hoşnutum

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

32.

33. Çocuğumun çalışma alışkanlıkları konusunda sıkıntı duyarım.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

34. Çocuğumun karar verirken sonuçlarını düşünmesinden hoşnutum.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

35. Çocuğumun sorumluluk duygusundan hoşnutum.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

36.

37.

38.

39. Kendisine hedefler koymasında çocuğuma yardımcı olmak için daha fazla bilgiye ihtiyacım var.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

40.

41. Kriz ve çatışmalarla nasıl baş edeceği konusunda çocuğuma yardımcı olmak için daha fazla bilgiye ihtiyacım var.

Her zaman Sık sık Ara sıra Hiçbir zaman

42.

43. Eğer anne-baba olmanın hoşunuza giden ve gitmeyen yönleri hakkında eklemek istediğiniz başka şeyler varsa, lütfen yazınız.

EK-7. Aile İklimi Ölçeği

Aşağıda ailelerin yaşadığı birtakım deneyimler anlatılmaktadır. Sizden kendi ailenizi düşünerek bu ifadelerin sizin için ne derece geçerli olduğunu cevaplandırmanız istenmektedir. Lütfen, size en çok uyan beş seçenekten birini işaretleyiniz.

Not: Lütfen, bu anketi yanıtlarken aynı aile kavramını göz önünde bulundurunuz. Örneğin; geniş ailenizi düşünerek cevaplıyorsanız lütfen tüm soruları geniş ailenize göre; eğer eşinizi ve çocuğunuzu düşünerek yanıtlıyorsanız tüm soruları eşiniz ve çocuğunuza göre yanıtlayınız.

Bizim ailede.....

Ölçek Maddeleri

Aile içi İlişkiselik

1. Birçoğumuzun en güçlü duygusal bağları ailenin dışındaki kişilerledir. (R)
- 2.
3. Genelde birlikte olmaktan mutluyuzdur.
4. Bir süre ayrı kaldığımızda birbirimizi özleriz.
- 5.
6. Duygusal olarak yakın değildir. (R)
7. Birbirimizi çok severiz.
8. Aile üyeleri birbirlerine karşı samimidirler/sıcaktırlar.
- 9.
- 10.
11. Yaşça büyük olanlar daha genç olanların hedeflerini fazlasıyla desteklerler.
- 12..
- 13.
14. Yaşça büyük olanların yaşı daha küçük olanlara karşı koruyucu bir tutumu vardır.
15. Kişiler birbirlerinin düşüncelerini önemsemezler. (R)
- 16..
17. Zor durumlarla etkili bir biçimde başa çıkarız.
18. İhtiyacımız olduğunda birbirimize her zaman yardım edebiliriz.
- 19.
20. Ciddi sorunları çözmek için gereken güce sahip olduğumuzu biliriz.
- 21.

Kuşaklar-arası Otorite

- 22..
23. Yaşça büyük olanların isteklerine uyulur.
24. Yaşı büyük olanların otoritesi sorgulanmaz.
- 25.
26. Kararları, yaşça büyüklüğe bakmaksızın, her bireyin eşit söz sahibi olacağı biçimde alırız. (R)
- 27.
28. Yaşa bakmaksızın bütün aile üyeleri eşit yetkiye sahiptir. (R)

Bilişsel Uyum

29. Çoğu konu üzerinde benzer görüşlerimiz/bakış açılarımız vardır.
- 30.
31. Tutumlarımız ve inançlarımız çok benzerdir.
- 32.
33. Hayata dair değerlerimiz çok benzerdir.
34. Benzer biçimde düşünürüz.

EK-8. Değerler Odaklı Yaşam Ölçeği (DOYÖ)- Kişisel Önem Değerlendirmesi Bölüm 1

Aşağıda insanlar tarafından değer verilen yaşam alanları yer almaktadır. Bu anket, her bir yaşam alanı için yaşam kalitenizi anlamamızı sağlayacaktır. Yaşam kalitesinin önemli bir boyutu da yaşamınızın farklı alanlarına verdiğiniz önemdir. Her bir yaşam alanının sizin için önemini 1-10 arası numaralandırılmış ölçümü kullanarak derecelendiriniz. '1' o yaşam alanının sizin için 'hiç önemli olmadığı' anlamına gelmektedir. '10' o yaşam alanı sizin için 'oldukça önemli' anlamına gelmektedir. Bu yaşam alanları herkes için önemli olmayabilir ya da herkes bu değerlere aynı oranda önem vermeyebilir. Her bir alanı **kendi kişisel önem duygunuza** göre derecelendiriniz.

<u>Alan:</u>	Oldukça Önemli										Hiç önemli değil									
1) Aile (evlilik ya da ebeveynlik dışında)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
2)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
3) Ebeveynlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
4)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
5) İş	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
6) Eğitim /Öğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
7)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
8) Maneviyat/yaşamda anlam ve amaç	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
9)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
10) Fiziksel öz-bakım	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										

Düşünceleriniz:

Nasıl hissettiniz? Sizi şaşırtan yaşam alanları oldu mu?

Değerler Odaklı Yaşam Ölçeği

Kişisel Önem Değerlendirmesi Bölüm 2

Bu bölümde, davranışlarınızın sahip olduğunuz değerlerle ne ölçüde **tutarlı** olduğunu derecelendiriniz. Burada her bir yaşam alanı için idealinizdeki durumu **sormuyoruz**. Aynı zamanda, başkalarının sizin için neler düşündüğünü de **sormuyoruz**. Herkes bazı alanlarda diğer alanlardan daha iyi olabilir. Ayrıca insanlar herhangi bir yaşam alanı için bazı zamanlarda daha iyi olabilir. **Lütfen geçtiğimiz 1 hafta boyunca neler yaptığınızı düşünerek yanıtlarınızı veriniz**. Her bir yaşam alanınızı 1-10 arası numaralandırılmış ölçümü kullanarak derecelendiriniz (yuvarlak içerisine alınız). ‘1’ davranışlarınızın değerlerinizle ‘hiç tutarlı olmadığı’ anlamına gelmektedir. ‘10’ davranışlarınızın değerlerinizle ‘tamamen tutarlı’ olduğu anlamına gelmektedir.

Geçtiğimiz 1 hafta boyunca...

<u>Alan:</u>	Değerlerimle hiç tutarlı değil					Değerlerimle tamamen tutarlı				
1) Aile (evlilik ya da ebeveynlik dışında)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3) Ebeveynlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5) İş	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6) Eğitim /Öğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8) Maneviyat/yaşamda	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10) Fiziksel öz-bakım	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Düşünceleriniz:

Nasıl hissettiniz? Sizi şaşırtan yaşam alanları oldu mu?

EK-9. Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu Görüşme Soruları

Adınız soyadınız:

Değerli katılımcılar,

Değer odaklı aile eğitim programına yönelik oturumlar ile ilgili olarak aşağıdaki soruları cevaplamanızı rica ediyorum.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla

Adem ARSLAN

1) Oturumların size sağladığı yararlar nelerdir?

2) Oturumların anne babalık becerilerinize etkisi nasıl oldu? Lütfen anlatınız.

3) Oturumların aile iklimi üzerine etkisi nasıl oldu? Lütfen anlatınız.

4) Oturumların değer odaklı yaşamınıza etkisi nasıl oldu? Anlatır mısınız?

5) Oturumlar esnasında yaşadığınız duygu ve düşüncelerinizi yazar mısınız?

6) Eğitim programı sonunda kendinizde ya da ailenizde be gibi farklılıklar oldu? Açıklar mısınız?

EK-10. Ölçek İzinleri

Anne Babalık Becerileri ve İletişim Ölçeği

EZGİ ÖZEKE KOCABAŞ

13.02.2020 Per 16:27

Kime: Siz

↩ ↶ -

Adem Bey merhabalar, ölçeği elbette kullanabilirsiniz. Herhangi bir sorunuz olursa haberleşelim lütfen. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Aile İklimi Ölçeği

Merhabalar,

Elbette ölçeği kullanabilirsiniz. Ölçeğin maddelerini size ekte gönderiyorum, ters yüklenen maddeler de yanlarında belirtilmiş durumda. Yönerge bizim kullandığımız hali ile böyleydi ama elbette çalışma amaçlarına göre düzenlenebilir. Değerlendirme de 5'li Likert tip üzerinden yapıldı. Bunlar dışında gerekli ayrıntılar makalede mevcut.

İyi çalışmalar.

Buse Gönül

Değer Odaklı Yaşam Ölçeği

Ferah Çekici

7.02.2020 Cum 09:34

Kime: Siz

Merhaba Sayın Arslan,
Tabii ki Değer Odaklı Yaşam Ölçeği'ni çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Çalışmanızda başarılar ve kolaylıklar diliyorum.
Dr.Öğr. Üye. Ferah Çekici

EK-11. Değer Odaklı Aile Eğitim Programı Örnek Oturumlar

Programın Konusu/ Adı: “Değer Odaklı Aile Eğitim Programı”

Programın Hedef Grubu: Okul öncesi eğitimde ve ilkokulda çocuğu olan anne ve babalara yöneliktir.

Programın Genel Amacı:

1. Sağlam ve uyumlu aile birlikteliğinin geliştirilmesi ve pozitif aile ikliminin desteklenmesi,
2. Sevgi, saygı, sabır, dürüstlük gibi temel kök değerlerimizi taşıyan nesiller yetiştirilmesinde ebeveynlere yardımcı olmak
3. Ebeveynlerin anne babalık becerilerine ve doğru iletişim becerilerine katkı sağlanması,
4. Milli manevi değerler bağlamında topluma rehberlik etmek amaçlanmaktadır.

Kazanımlar ve Göstergeler

Kazanım 1: Aile eğitiminin önemini kavrayabilme

Gösterge 1: Programın amaçlarını bilir.

Gösterge 2: Grupta uyulması gereken kuralları bilir.

Gösterge 3: Programın çalışma düzenini bilir.

Gösterge 4: Programın yararlarını bilir.

Kazanım 2: Sevginin aile için öneminin farkına varabilme

Gösterge 1: Sağlıklı bir aile için sevginin önemli olduğunu ifade eder.

Gösterge 2: Sevgi dolu bir aile için ebeveyn-çocuk ve eşler arası ilişkilerin nasıl olması gerektiğine ilişkin örnekler verir.

Gösterge 3: Sevgi sözcükleri ve davranışlarının sevgi göstergesi olarak önemli olduğunu söyler.

Gösterge 4: Aile bireylerine yönelik sevgi sözcükleri ve davranışları bulunmaya özen gösterir.

Gösterge 5: Ev ortamında aile bireyleri ile birlikte sevgiye yönelik etkinlikler yapar.

Programın İçeriği:

1. Tanıtım ve tanışma
2. Sevgi Dili
3. Saygılıyız
4. Sorumluluklarımız

5. Sabrı Gücü
6. Adalet ve Aile
7. Öz denetim ve Aile
8. Doğruluk- Dürüstlük
9. Dostluk ve Aile
10. Yardımseverlik ve Aile
11. Vatanseverlik ve Aile

Yöntem ve Teknikler: Anlatım, soru-cevap, örnek olay, vaka çalışması, rol oynama, drama gösterip yapma, zihinde canlandırma, beyin fırtınası, eğitsel oyun, büyük grup çalışması, küçük grup çalışması.

Eğitim Araç ve Materyalleri: Bilgisayar, akıllı telefon, kulaklık, kamera, powerpoint sunuları

Değerlendirme:

Anne babaların öz değerlendirmesi

Etkinlik değerlendirilmesi

Eğitim sürecinin değerlendirilmesi

1.Oturum

TANIŞMA VE TANITIM

Kazanım 1: Aile eğitiminin önemini kavrayabilme

Gösterge 1: Programın amaçlarını bilir.

Gösterge 2: Grupta uyulması gereken kuralları bilir.

Gösterge 3: Programın çalışma düzenini bilir.

Gösterge 4: Programın yararlarını bilir.

Etkinlikler:

Kendini Değer İle Tanıt

Ön test etkinliği

Materyaller:

Bilgisayar, akıllı telefon, kulaklık, kamera, powerpoint sunusu

Eğitim Ortamının Düzenlenmesi:

Salgın sürecinde olduğundan uzaktan çevrim içi yapılan eğitime katılacak anne babalar eğitimci tarafından programa kabul edilir. Katılımcıların kameralarının açılması ve kulaklarının takılması sağlanır. Eğitimci kendisini tanıtır. Eğitim konusu, içeriği, amacı ve

önemi açıklanır. Grup kurallar açıklanır ve birlikte ortak kurallar oluşturulur. Program salı ve cuma günleri saat 20:00-21:30 arasında 90 dakika ZOOM toplantıları şeklinde yapılacağı ifade edilir. Eğitim yöntemleri açıklanır. Katılımcılar kendilerini grup üyelerine tanıtır. Anne babalık becerileri ve iletişim ölçeği, aile iklimi ölçeği ve değer odaklı yaşama ölçeği linki gönderilir ve ön test çalışmasının yapılması sağlanır. Ön test bittikten sonra katılımcıların sorularının olup olmadığı sorulur, sorulara cevap verilir, ısınma ve tanışma etkinliği uygulanır.

Isınma ve Tanışma Etkinliği:

Anne babaların birbirleri ile tanışmaları için “Kendini Değerler ile Tanıt” isimli etkinlik gerçekleştirilir. Anne babalar kendini kısaca tanıtır, en çok önem verdiği değer ile kendini isimlendirir. O değere neden önem verdiğini açıklar.

Aileleri eğitim ile geliştirici bir nitelik taşıyan bu program, değerler konusunda bilgilendirici, değer sorunlarını önleyici olma özelliği taşımaktadır. Anne babaların çocuk yetiştirmek ile ilgili bilgi, beceri, tutum, davranış ve değer geliştirmesine katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Anne baba eğitiminin amacı; çocukların yetiştirilmesi, aile ilişkileri, ailede ve toplumda anne-babaya düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli bilgi, tutum ve becerilerin sistemli bir biçimde geliştirilmesidir.

Anne-baba eğitimi; çocuğa bakan kişiyi desteklemek için zengin uyarıcı ev ortamını sağlamak, anne baba-çocuk iletişimini gerçekleştirmek, çocuğun doğumundan ilkokulun başlangıcına kadar olan devrede gelişimlerine cevap vermek amacıyla düzenlenen öğrenme etkinlikleri sürecidir.

Değer odaklı aile eğitim programı huzurlu, mutlu ve sağlıklı ailelerin toplumda oluşmasına katkı sağlamak için geliştirilmiştir. Hedefinde ailenin tüm üyeleri dolayısıyla toplum vardır. 11 hafta süren bu eğitimde en çok ihtiyaç duyduğumuz değerlerimizin aile ortamında yaşanması hedeflenmektedir. MEB tarafından kabul edilen sevgi, saygı, sabır, dürüstlük, dostluk, sorumluluk, öz denetim, adalet, yardımseverlik ve vatanseverlik adı altındaki on kök değer in ailede çocuklarla birlikte uygulanması böylelikle bu değerler bağlamında ailelerin oluşması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda ebeveynlerin anne babalık becerilerini geliştireceği, ailede pozitif bir iklimin oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Programın Amaçları

1. Sağlam ve uyumlu aile birlikteliğinin geliştirilmesi ve pozitif aile ikliminin desteklenmesi,

2. Sevgi, saygı, sabır, dürüstlük gibi temel kök değerlerimizi taşıyan nesiller yetiştirilmesi,
3. Ebeveynlerin anne babalık becerilerine ve doğru iletişim becerilerine katkı sağlanması,
4. Milli manevi değerler bağlamında topluma rehberlik amaçlanmaktadır.

Grup Kuralları

1. Toplantılara zamanında aktif bir şekilde katılım sağlanmalıdır.
2. Kamera ve kulaklık temin edilmelidir. Mümkünse kamera açılmalıdır.
3. Zamanında başlayıp zamanında bitirilmelidir.
4. Özel hayatın gizliliğine özen gösterilmelidir.
5. Cep telefonlarını toplantı boyunca uzak tutulmalıdır.
6. Etkinlikler evde uygulanmalıdır.
7. Kişisel değerler ve düşüncelere saygı gösterilmelidir.
8. Katılımcılar öz değerlendirmelerini yapmalıdır.

2. Oturum

SEVGİ DİLİ

Kazanım 2: Sevginin aile için öneminin farkına varabilme

Gösterge 1: Sağlıklı bir aile için sevginin önemli olduğunu ifade eder.

Gösterge 2: Sevgi dolu bir aile için ebeveyn-çocuk ve eşler arası ilişkilerin nasıl olması gerektiğine ilişkin örnekler verir.

Gösterge 3: Sevgi sözcükleri ve davranışlarının sevgi göstergesi olarak önemli olduğunu söyler.

Gösterge 4: Aile bireylerine yönelik sevgi sözcükleri ve davranışları bulunmaya özen gösterir.

Gösterge 5: Ev ortamında aile bireyleri ile birlikte sevgiye yönelik etkinlikler yapar.

Yöntem ve Teknikler: Soru-cevap, örnek olay, zihinde canlandırma, beyin fırtınası, eğitsel oyun.

Materyaller: Bilgisayar, akıllı telefon, kulaklık, kamera, powerpoint sunusu

Eğitim Ortamının Düzenlenmesi: Tüm katılımcıların ses ve görüntülerin açık olması istenir.

Eğitim Durumu: Katılımcılara sevgi dili sunumu yapılır. Görsellerin kullanılmasına özen gösterilir.

SEVGİ NEDİR?

Sevgi, insanı bir şeye ya da bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlanmıştır. Sevgi duygusu olmadan insan yaşayamaz. Sevgi, insanları bir arada tutan en güçlü bağlardan biridir. Sevgi insanın hayatının her alanında olduğunda hayat daha güzel ve yaşanılır bir hal alır. Bu doğuştan gelen erdemi yaşam boyunca geliştirmeli ve güçlendirmeliyiz. Sevgi her yerde devadır, insanlığın yükselişidir, gönüllerin esenliğidir, gönüllerin neşesidir, dertlere dermandır, ruhların sevgisidir. Sevgi insan olmanın özüdür. Sevgi değerine sahip olmayan kişiler, ne kendi dünyalarında mutlu olabilirler ne de sağlıklı bir aile ortamı oluşturabilirler. MEB sevgi değeri ile ilgili tutum ve davranışları şöyle sıralamıştır: aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma

SEVGİ DOLU İNSANIN ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

Sevgi, sadece içimizde hissettiğimiz duygu değildir, çaba ve özen ister. Bakılmayan ateş sönmeli, ateş karıştırılmalı ve sönmeden odun atılmalıdır. Bakılmayan ateş söner, ateş karıştırılmalı ve odunlar sönmeden atılmalıdır. Sevgi de öyledir; hiç emek verilmeyen sevgi gün gelir söner gider. Sevgi özen, zaman, belki ara sıra hediyeler, sevgi sözleri, fedakarlıklar gerektirir. Sevgiyi hissetmek kadar, onu ifade etmek ve korumak gerekir. Güzel bir çiçek almak istiyorsak ve ilk günkü gibi güzel kokulu olmasını istiyorsak ona özen göstermeliyiz. Aksi takdirde, dünyanın en değerli çiçeği olsa bile kurur.

Sevgi Dolu İnsanın Özellikleri

- Bencil değildir, herkesin iyiliğini ister.
- Çevresindeki insanlara sevgisini gösterir, onarı mutlu edecek şeyler yapar.
- Hayvanları ve bitkileri incitmez, onları sever.
- Zor durumda olanlara, yoksullara, hastalara, küçüklere karşı merhametlidir.
- Karşılaştığı kişilere selam verir, misafirleri ve onları ağırlamayı sever.

İnsanlara karşı duyarlıdır, üzgün gördüğü kişileri teselli etmeye çalışır (Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek & Uzun, 2014) .

EVLİLİKTE SEVGİ

Eşlerin hem evlenirken hem evliliği sürdürürken, aile mutluluğumuzu besleyen eşlerin muhtaç olduğu en önemli kavram sevgidir. Eşlerin birbirine karşı duyduğu aşk ve sevgi, ilişkisini geliştirmeye ve korumaya bağlıdır. Sevginin yeşermesi, güçlenmesi için güzel sözler, güzel davranışlar, hediyeler, küçük jestler ve duanın önemli bir yeri vardır. Yapılan çalışmalar eşlerin birbirine karşı pozitif mesajların, romantik ilişkilerin ve birlikte zaman geçirmeni sevgi dolu birlikteliğe katkı sağladığını göstermektedir. Sevginin hakim olduğu

ilişkide eşler birbirlerinin farklılıklarını keşfederek bu farklılığı kabul ederek duygusal bağlarını güçlendirmektedir. Mutlu olan çiftler de dahi geçimsizlik, üzüntü, hatta kavga yaşanmaktadır. Ancak birbirlerini kabul ederek sorunlara çözümler bulmaktadırlar. Eşler arası gerçek sevgide hoşgörü, güven, hassasiyet ve denge vardır.

EBEVEYNLİK NOTU:

*Ebeveynler tutarlı olmalıdır, tutarsızlık zararlıdır çünkü güvensiz bir ortam yaratır ve çocukta değersizlik duygusu yaratır. Bu durumda ebeveynler mümkün olduğunca evdeki kurallar, davranışlar ve tutumlar konusunda hemfikir olmalıdır. Her zaman sözünü tutmalıdır. Bugün ne yapıyorsa yarın da elinden geldiğince iyi yapmalıdır. İşte o zaman çocuk güven ve sevgi içinde büyür.

*Korkunun yokluğu sevgiyi öğretir. Ayrıca güçlü değerlere sahip olan çocuk, diğer insanlara saygı duymayı da öğrenir. Sonuç olarak, çocukları her zaman dış referansla değil, içsel referans ve değerlerle yetiştirmeliyiz. Söylemlerin içsel değeri olmalıdır. Bu durumda çocukların pusulaları her zaman ellerinde olacaktır.

*Aileler koşulsuz sevgi sunarak, başarı duygusu kazandırarak, etik değerleri öğretmek ve seçme hakkı vererek öz güven sahibi çocuklar yetiştirebilirler.

*Ailede sorunları sevgi, diyalog ve empati ile çözmeliyiz. Böylece çocuk hata yapsa da, yapsa da ailesinin sevgisini kaybetmeyeceğini bilir.

*Aile sadece güvenli ve sevgi dolu bir ortam hazırlanmalı. Zaten çocuk doğasına uygun olarak en iyi şekilde ve kendi hızında büyüyecektir.

*Bir çocuğu gerçekten sevmek, çocuğu bu üç sorunla başa çıkacak şekilde yetiştirmek demektir. Çocuğu hem koşulsuz (kendine değer veren) sevmeli hem de ona sorumluluk ve rehberlik vermelisiniz (bağımsızlaştırma) hem de duygularını yaşamasına ve ifade etmesine (duygu yönetimi) izin vermelisiniz.

*Sevgi yolunu kullanmak, bir ailenin bir çocuğa verebileceği en iyi hediyedir.

Özgür BOLAT

ÇOCUKLARA SEVGİ DOLU OLMAK NASIL ÖĞRETİLİR?

1. Eğitimci “Aile bireylerinin birbirlerini sevdiklerini söylemesi çok önemlidir. Şimdi sizden eşler olarak birbirinize ve çocuğunuza onu sevdiğinizi söylemenizi istiyorum.” der ve katılımcıların birbirlerini sevdiğini söylemesi için bir süre bekler. Katılımcılara isterlerse görüntü ve seslerini kapatarak da bunu yapabileceklerini söyler. Daha sonra ses ve görüntülerini açmalarını ister. Genel olarak katılımcılara yüzlerindeki ifadeleri (hoşnutluk, gülümseme) nasıl olduğuyla ilgili geribildirimde bulunur. Sevdiğini ifade etmek ve sevildiğini duymanın insanları ne kadar mutlu ettiğini bir kez daha vurgular. Katılımcılardan en az bir

kadın, bir erkek ve bir çocuğa anne-baba-eş veya çocuğundan kendisini sevdiğini duyduğunda ne hissettiğini söylemesi için teşvik eder.

2. İnsanların birbirlerini olduğu gibi kabul etmelerinin, başkalarıyla kıyaslamamalarının, eleştiriden uzak olmalarının vb. önemli olduğu vurgulanır. Daha sonra aile bireylerinden birbirlerinin en yetenekli ve en iyi olduğu konuların ne olduğunu düşünerek söylemeleri/veya önlerindeki kağıda yazmaları istenir.-çocuk anne ve babası için, anne-çocuğu ve eşi için, baba-çocuğu ve eşi için onların en yetenekli/iyi/başarılı olduğu konunun/alanın ne olduğunu söylemesi/yazmasını. Daha sonra yine birer katılımcıdan bu görüşlerini paylaşmalarını ister.

3. Sevmeyi ve sevdiğini göstermeyi insanlar birbirlerinden model alarak öğrenir. Bu nedenle birbirimize sevgi gösterme söz ve davranışlarımız önemlidir. Sevgi nasıl gösterilir? Onu sevdiğini söylemek, sarılmak, öpmek, birbirine yardım etmek, vb....Pek çok insanda sevgi dili fiziksel temastır. Çocuğunda size sarılması, sıcaklığınızı hissetmesi, kalp atışlarınızı duyması hem fiziksel hem ruh sağlığını olumlu etkilemektedir.

4. Anne baba ve çocuklar sevdikleri için çaba göstermeli ve fedakarlık yapmaları gerekir. Selam verilmeli, nazik olunmalı, gülümsenmeli, hoşgörölü olunmalı, affedici olunmalı, hataları bağışlanmalı. Hataları bağışlamak gönüllerde sevgiye kapı açmaktır.

5. Sevginin düşmanları olan kin, şiddet, kaba davranma, kıskançlık, dedikodu, kibir gibi kötü hasletlerden uzak durulmalıdır. Çocuklar mümkün olduğu kadar bu durumlardan uzakta tutulmaya çalışılmalıdır.

6. Sevgi göstergelerinden biri de hediyeleşme olabilir. Bunun için aile bireylerinin birbirini çok iyi tanınması, nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığını bilmesi önemlidir. Bazı kişiler sık sık kendisine sevildiğinin söylenmesini önemli görürken bazı kişiler hediye almayı daha önemli bir sevgi göstergesi olarak değerlendirebilir. Bu durumda, o aile bireyine hediye almak çok daha fazla sevildiğini hissettirecektir.

7. Çocuğa verilecek en iyi hediye zaman olduğunu bilelim ve onunla ilgilenelim. Sevgi dili nitelikli zaman geçirmek olan bir çocuğa sevgiyi onunla iyi vakit geçirerek anlatabilirsiniz. Ona oyun ortamı sağlamayıp oyun oynamak onu mutlu edecektir.

Özetle beş farklı sevgi dili var. Bunlar: Sevdiğini söylemek, hediyeleşmek, nitelikli vakit geçirmek, hizmet davranışları (onun için yemek yapmak vb. bir iş yapmak), dokunmak/ten teması (sarılmak gibi). Katılımcılara “Acaba sizin sevgi diliniz ne olabilir?” Diye sorduktan sonra örneklerle açıklanır. Eğer bir kişinin sevgi dili hizmet davranışlarıysa, o kişiye sevdiğinizi göstermek için dokunmak veya sık sık sevdiğini söylemek pek fazla anlam ifade etmeyebilir, onun yerine bir işi yapmak çok daha fazla anlamlı olacaktır. O kişinin sevgi dili neyse ona öncelik vermek, diğer sevgi dillerini de kullanmak daha iyi olabilir. Örneğin;

sarılıp öperek sevdiğini söylemek vb.

ŞİFALI SEVGİ SÖZLERİ

Sevginin değerini değerler eğitimi ile kazanan bireyler, insanlığa ve doğaya karşı; duyarlı, sorumlu, hoşgörülü ve saygılı bireyler haline gelirler ve böylece sorunlarını diğer insanlarla çatışmadan uzlaştırıcı bir şekilde çözme eğiliminde olurlar. Böylece toplumda mutlu bir ortam yaratılarak insanlar arasındaki çatışma oranları en aza indirilebilir.

“Şimdi size iki dakika süre tanıyorum. Aklınıza gelen sevgi içerikli atasözü, deyim veya özdeyiş, duvar yazıları vb. bir cümleyi düşünmenizi istiyorum. Bugünkü çalışmalarımızı birer sevgi ifadesiyle bitirelim denir. Katılımcılara iki dakika süre tanınır. Süre sonunda her bir katılımcıdan düşünüp yazdığını söylemesi veya kameraya göstermesi istenir. Söylediği söz tekrarlanır, gösterdiği yazı okunur, katılımından dolayı teşekkür edilir. Herhangi bir şey bulamadığını söyleyen katılımcılara ipuçları verilerek aşağıda hazırlananlardan birini söylemesi sağlanır.”

ATASÖZLERİ

- Gülü seven dikenine katılır.
- Ana gibi yar Bağdat gibi diyar olmaz.
- Gönül kimi severse güzel odur.
- Sevenin kuluyum, sevmeyenin sultanı.
- Sevelim sevillelim dünya kimseye kalmaz.
- Bir selam bin hatır yapar.
- Ana gibi yar Bağdat gibi diyar olmaz.
- Deniz dalgasız olmaz, gönül sevdasız olmaz.
- Dikensiz gül olmaz.

GÜZEL SÖZLER

- İncinsen de incitme (Hacı Bektaş-ı Veli).
- Yaratılanı hoş gör, Yaratıcı'dan ötürün (Yunus Emre).
- Yaşamı sevmenin en iyi yolu birçok şeyi sevmektir (Van Gogh).
- Ne olursan ol yine gel (Mevlana).
- Sizin hayırlı olanınız aile efradına hayırlı olanınızdır (Hadis-i Şerif).
- Aile, kralların bile giremediği bir kaledir (Ralph Wolde Emerson).
- Oğul! Ananı, Atanı say! Bereket büyüklerle beraberdir (Osman Gazi).

Katılım sağlayamayan aileler için bunun gibi bir söz söylenip ne demek istediğini bir cümle ile açıklaması teşvik edilir.

DEYİMLER

- Canı gibi sevmek
- Sevdasına düşmek
- Gözü gibi sevmek
- Sevgi beslemek
- Hoş görmek
- Geniş gönüllü
- Gönül akmak
- Muhabbet beslemek
- Gönülden çıkarmamak

Etkinlik 1: FOTOĞRAFTA SEVGİ

Materyal: Powerpoint Sunusu

Uygulama: Sevgi ifadeleri içeren fotoğraflar incelenir ve yorumlanır. Sevgiye dair anne babaların konuşması sağlanır. Sevgi diline vurgu yapılır.

Değerlendirme: Fotoğraftakilerin hangi duyguları çağrıştırdıkları sorulur.

Ailelere mesaj yoluyla gönderilerek aşağıdaki etkinlik önerilir.

Sevgili Anne-Baba; Sevgi değeriyle ilgili olarak evde aşağıdaki etkinliği tüm aile bireylerinin katılımıyla yapabilirsiniz.

Etkinlik Adı	SEVDİĞİNİ SÖYLE
Etkinlik Türü	Oyun
Yaş Grubu	36-75 ay (Okul öncesi ve ilkokul 1)
Değer	Sevgi
Materyaller	Yumak ya da küçük top
Kazanım ve Göstergeler	Bilişsel Gelişim KAZANIM1: Nesne, durum ve olaya dikkatini verir. Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne, durum ve olaya dikkatini verir. Dil gelişimi KAZANIM2: Sesini uygun kullanır. Göstergeleri: Konuşurken nefesini doğru kullanır. Konuşurken ses tonunu ayarlar. KAZANIM3: Düz cümle kurar. Motor gelişimi KAZANIM3: Nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapar. Göstergeleri: Atılan topu elleri ile tutar.

Öğrenme Öğretme Süreci	*Anne baba ve kardeşler evin ortasında ayakta daire oluşturur. *Anne önce yumağı alır ve herhangi birinin adını söyleyip ona atar. *Yumağı alan çocuk seni seviyorum çünkü... der. *Yumak evdeki herkesi dolaşır ve istenirse birkaç tur oynanır. *Oyundan sonra evde ki bireyler sevgi değeri hakkında bilgilendirilir. *Sevgi bütün güzelliklerin, bütün iyiliklerin kaynağı nedenidir. Yardımlaşma, şefkat, dostluk vb onca güzel şey sevgi sayesinde meydana gelir. *Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran, kalpleri birbirine bağlayan bir duygudur. *Allah insanların hayatlarında sevgiyi ön plana çıkartmalarını, birbirlerini karşılıksız sevmelerini ve iyilikte yarışmalarını ister. *Çiçeği, hayvanları, insanları kainatta yaratılan her şeyi sevmeliyiz Ve sevgimi göstermekten asla çekinmemeliyiz. Bir çok kötülük sevgisizlikten kaynaklanır. *Konu hakkında konuşulur, düşünce ve duyguları öğrenilir. *Çocuklar anne ve babalarına sarılır ve herkes birbirine çok sevdiğini söyler. *Ve aile büyükleri sevgilerini gösterme konusunda özenli olurlar sonuçta en iyi nasihat iyi örnek olmaktır.
Değerlendirme	*Oyunda sevginizin nedenini söylerken neler hissettiniz? *Sevgisizliğin birçok kötülüğe neden olduğunu biliyor muydunuz? *Yumağı tutmak ya da atmak eğlenceli miydi? *İsminiz söylenip yumak size atılınca neler hissettiniz?
Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	*Büyük bir odada oynanabilir. *Sevgi cümlelerine vurgu yapılmalıdır. *Evde sevgi ortamı oluşturulmalıdır *Sevgi ile ilgili güzel sözleri sıklıkla söyleyin. *Sevgi videoları izlenebilir.

Günün Mesajı

Anne Babalara aşağıdaki mesajlar gönderilir.

Ev Ödevi

Ebeveynlerden ev ödevi yapmaları istenir. Hem kendi hem eşi için ‘Sevdiğim Şeyler’ ve ‘Sevmediğim Şeyler’ adlı liste hazırlamaları istenir. Sonra eşlerin listeleri değişimleri ve bu sevdiği ya da sevmediği şeyler üzerine beklentilerini ifade etmeleri istenir.

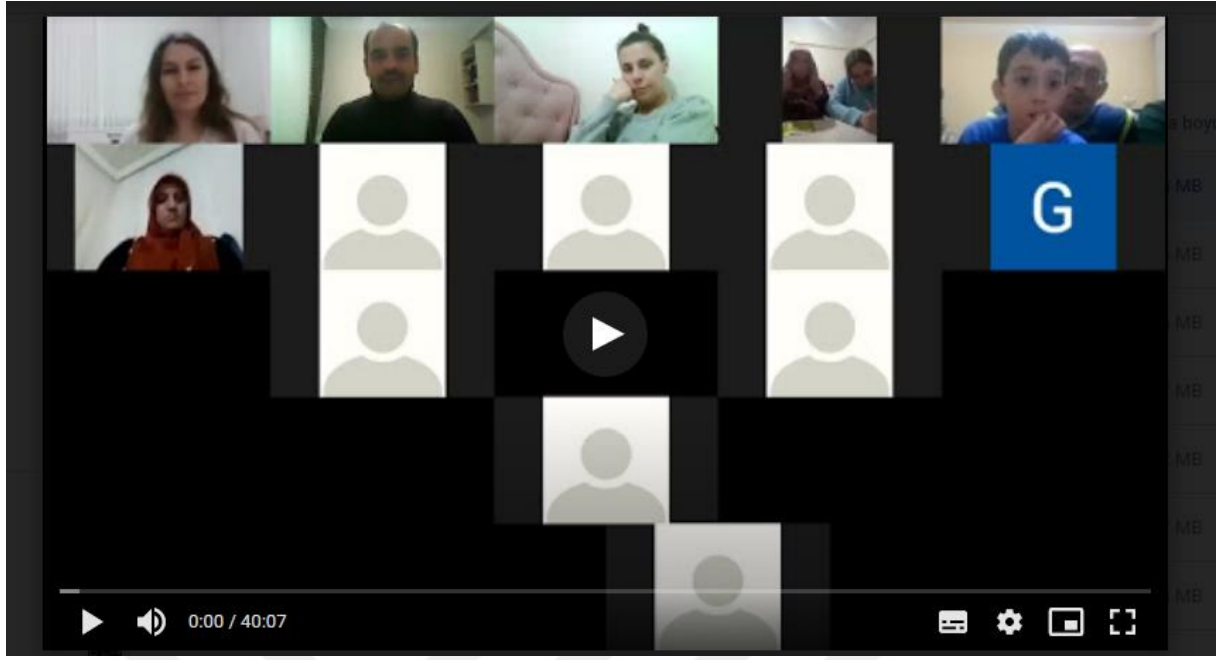
Oturumun Değerlendirilmesi

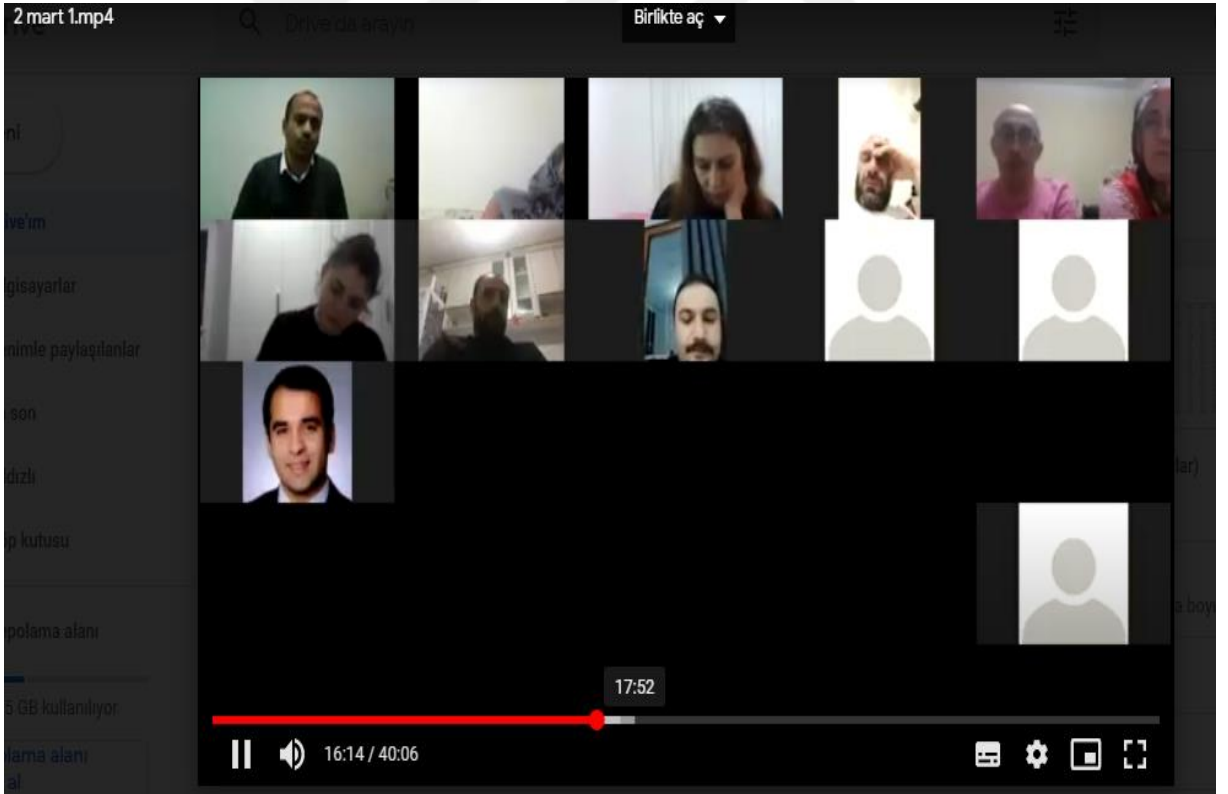
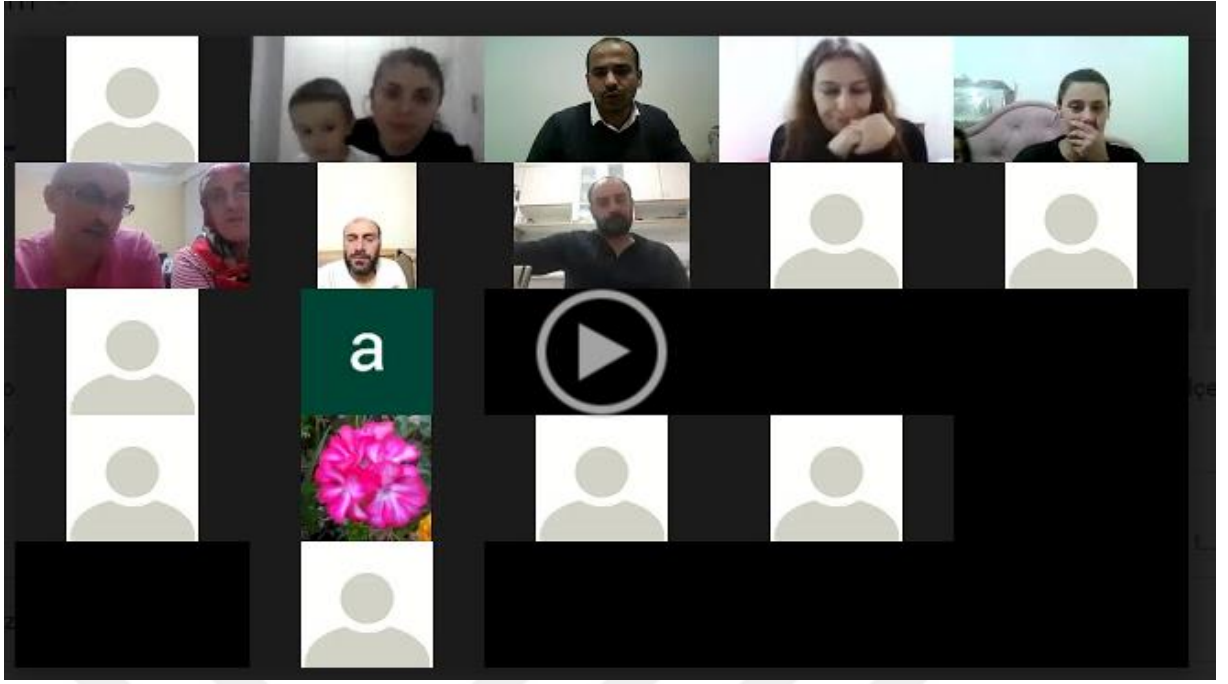
Eğitim süreci planlanan şekilde işlemiştir. Ebeveynlere oturum esnasında ne hissettikleri ve önerileri sorulmuştur. Sevgi dilini ifade etmeleri istenmiştir. Sevgi, sevgi dolu insan özellikleri ve sevgi dolu çocuk yetiştirmede dikkat edilecekler özetle ifade edilmiştir. Her katılımcıya evde sevgi dilini kullanmak için neler yapabileceklerini ve hangi sevgi dilini kullandıklarını ifade etmeleri istenmiştir. Bazı ebeveynler cevaplamak istememiştir. Hatta bir anne oturumdan ayrılmıştır. Sevgi sözcüklerinin önemine değinilmiş ve düşünceler paylaşılmıştır. Etkinlikte katılan çocukların düşünceleri alınmıştır. Bir anne sevgiye dair bir anısını paylaşmıştır. Gelecek oturumdaki saygı konusuna yönelik düşünceleri sağlanmıştır. Ev ödevinin önemi açıklanmıştır.

Aile Katılım Etkinliği Örneği	
Etkinliğin Adı	Sorumluluklarımı Öğreniyorum
Etkinliğin Amacı	Ebeveynler yardımıyla çocuğun sorumluluk becerisini geliştirmek
Etkinliğin Türü	Küçük Grup Etkinliği
Yaş Grubu	60-72
Etkinliğin Ebeveyn Kazanımları	-Günlük işlerin çocuk için öğrenme yaşantısına nasıl dönüştüğünü fark eder. -Çocuğuyla kolay iletişim kurduğunu fark eder. -Çocuğun algılarının fazlaca açık olduğunu, anlatılanları hemen anladığını fark eder.
Etkinliğin Çocuk Kazanımları	Bilişsel Gelişim: Kazanım 1. Nesne/durum/olaya dikkatini verir. Kazanım 3. Algıladıklarını hatırlar. Dil Gelişimi: Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. Kazanım 7. Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar. Kazanım 10. Görsel materyalleri okur. Sosyal ve Duygusal Gelişim: Kazanım 7. Bir işi veya görevi başarmak için kendini güdüler.
Araç-Gereç	Resimli kartlar

Sözcük-Kavram-Değer	Almak, vermek, getirmek, bağlamak, toplamak- Sorumluluk
Etkinliğin Aşamaları	- Anne, baba ve çocuk bir masaya oturur. - Anne elinde bulunan kartları masanın üzerine koyar ve çocuk ve babadan birer tane kart seçmelerini ister. - Çocuk ve baba kart seçtikten sonra seçtikleri kartın üzerinde bulunan resmin ne anladıklarını anlatırlar. - Resmin üstünde olan günlük yaşantımızda yapmak zorunda olduğumuz işleri yapıyor musunuz? Diye sorar. - Aldığı cevaplara göre anne, baba ve çocuğa bu kartlarda gördüğünüz tüm görevler bizim günlük hayatımızda yapmak zorunda olduğumuz davranışları içerir der. - Anne eğer biz bu görevlerimizi yerimize getirirsek daha düzenli bir hayatımızın olacağını söyler. - Baba bu görevlerden kaçını yaptığını söyler. Çocuk kaçını yaptığını söyler. - Anne bu cevaplardan sonra bu görevler bizim yaşam kalitemizi ortaya çıkaracağından her gün düzenli yaparak aslında üstümüze düşen sorumluluğu yerine getirmiş oluyoruz der.
Etkinliğin Uygulanması	- Anne, baba ve çocuk ellerinde bulunan resimli kartlardan birer tane seçerek bu sorumluluğu yapmaya başlarlar. - Çocuğun elinde yediği tabağı masadan mutfağa götürme kartı vardır. Buna göre çocuk ailecek yemek yedikten sonra kartta ki sorumluluğunu yerine getirir. - Anne ve baba da aynı şekilde elinde bulunan karttaki sorumluluğu yerine getirir. Böylece anne, baba ve çocuk sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar - Çocuk bir zaman sonra bu sorumlulukları alışkanlık haline getirerek her zaman yerine getirir.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Çocuklara aşağıdaki sorular sorularak kazanımlara ulaşma dereceleri tespit edilir. - Sorumluluk nedir? - Sorumlulukları yerine getirirken zorlandınız mı? - Sorumluluklar sizce sadece aile içi midir?
Aile Katılımının Değerlendirilmesi	Aileler aşağıdaki sorular sorularak aile eğitim çalışmasının amaçlarına ulaşma derecesi belirlenir ve katılım değerlendirme anketi uygulanır. - Etkinlik boyunca zorlandınız mı? - Çocuğunuzla etkinlik yaparken neler hissettiniz? - Çocuğunuzla yeni bir şeyler keşfetmek size neler hissettirdi?

Ek 12: Oturumlardan Fotoğraflar

ÖZ GEÇMİŞ

AD SOYAD

: Adem ARSLAN

ÖĞRENİM BİLGİSİ

Lisans

Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi/Temel Eğitim Bölümü/Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı (2005-2009)

Yüksek Lisans

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Temel Eğitim/Sınıf Eğitimi

Tez Adı: İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi (2016)

Doktora

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü/Sınıf Eğitimi

Tez Adı: Okul Öncesi ve İlkokullarda Uygulanan Değer Odaklı Aile Eğitimin Programının Anne Babalık Becerilerine, Aile İklimine ve Değer Odaklı Yaşama Etkisi

AKADEMİK GÖREV

2012-2021 Öğretim Görevlisi Gümüşhane Üniversitesi/Gümüşhane Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu/Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü

İDARİ GÖREV

MYO/Yüksekokul Müdür Yardımcısı: Gümüşhane Üniversitesi/Gümüşhane Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (2015-2017)

ÜNİVERSİTE DIŞI DENEYİM

2009-2012 MEB (Kamu) Öğretmen- Amasya

2012-2013 MEB (Kamu) Yönetici- Amasya

VERDİĞİ DERSLER

Ön lisans

Aile Eğitimi

Sınıf Yönetimi

Özel Eğitim

Eğitimde Araç Gereç Geliştirme

Özel Eğitim Uygulama

Okul Öncesi Uygulama

Çocukla İletişim
Davranış Bilimleri

Lisans

Özel Eğitim
Sınıf Yönetimi

ESERLERİ

Yayınlar

1.ARSLAN ADEM (2021). Determining educational needs of families for a value oriented family education program. African Educational Research Journal, 9(1), 205-217., Doi: 10.30918 /AERJ.91.21.013 (Yayın No : 6988036)

2.ARSLAN ADEM, KESİCİOĞLU OĞUZ SERDAR (2018). İlkokul 1.sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 9(23), 318-331.

3.ARSLAN ADEM, ULAŞ ABDULHAK HALİM, COŞKUN MEHMET KADİR (2020). Özel Eğitimde Aile Eğitimi Üzerine Bir Derleme Çalışması. EKEV AKADEMİ DERGİSİ, 24(84), 21-37. (Ulusal) (Hakemli) (MAKALE Derleme Makale) (Yayın No: 6851188)

4. ARSLAN, A , ULAŞ, A . (2021). Değer Odaklı Aile Eğitim Programına Yönelik Ebeveynlerin Çocuklarının Kazanmalarını İstedikleri Kök Değerlerin Belirlenmesi. Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 5(1),63-78.DOI: 10.38015/sbyy.857482.

Bildiriler

1.ARSLAN ADEM, YILAR ÖMER, ASLAN OSMAN (2019). Değer Odaklı Aile Eğitim Programı Geliştirilmesinde Aile Eğitim İhtiyaçlarının Aile Görüşlerine Göre Belirlenmesi. 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:5473626)

2.YILAR ÖMER, KARAMAN HAMDİ, ASLAN OSMAN, ARSLAN ADEM (2019). İlköğretim Öğrencilerinin Bireysel Gelişimlerini Desteklemesi Ve Öğrencilere Milli Geleneklerin Aktarılması Açısından Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü: Tokat İli Örneği. 2. UTEK (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:5421070)

3.ARSLAN ADEM, ULAŞ ABDULHAK HALİM, ZENGİN ERDAL (2019). Pedagojik Formasyonu Tamamlayan İlahiyat Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenliğe

Hazır Olma Durumlarının İncelenmesi. 2. Uluslararası Öğrenme, Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:5247609)

4.ARSLAN ADEM, ULAŞ ABDULHAK HALİM (2019). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Özel Eğitim Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. 2. Uluslararası Öğrenme, Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:5247674)

5.UĞRAŞ MUSTAFA, ZENGİN ERDAL, ARSLAN ADEM (2019). Öğretmen Adaylarını Yirmi birinci Yüzyıl Becerilerinin Belirlenmesi. 2. Sosyal Bilimler ve İnavasyon Kongresi (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:5028521)

6.ŞALCI OSMAN, ARSLAN ADEM (2018). Otizmli Çocuğu Olan Ailelerin Yaşadığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. 4.Uluslararası Çocuk Gelişim Kongresi (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4553215)

7.ARSLAN ADEM, ŞALCI OSMAN, SARUHAN UĞUR (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım düzeylerinin incelenmesi. 4. çocuk gelişim kongresi (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4365612)

8.ŞALCI OSMAN, ARSLAN ADEM (2018). 1. sınıf öğrencilerinin izlediği çizgi filmlerin örtük program açısından incelenmesi. 1. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4212270)

9.ARSLAN ADEM, KESİCİOĞLU OĞUZ SERDAR (2018). İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi. 1. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4212263)

10.ŞALCI OSMAN, ARSLAN ADEM (2017). Okul öncesi Dönemde Fen ve Doğa Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Etkinliklerin Uygulama Şekilleri. 5. Uluslararası Okul Öncesi Kongresi (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3618131)

11.ÖZCAN HANDAN, ARSLAN ADEM, KIZILKAYA BEJİ NEZİHE (2016). Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri İle Doğum Şekli Ve Anne Sütüyle Beslenme Durumlarının Karşılaştırılması. 1. ULUSLARARASI KADIN ÇOCUK SAĞLIĞI VE EĞİTİMİ KONGRESİ (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:933279)

12.ŞAHİN CEMİL, ARSLAN ADEM (2014). Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Geliştirilmesinde Vizyoner liderlik Rolünün Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İncelenmesi. 9. EĞİTİM YÖNETİMİ KONGRESİ (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:2583593)

SERTİFİKA

Aile Danışmanlığı Sertifika Programı- Aile Danışmanı Yetiştirmek- Eğitim-

28.09.2020 -04.12.2020 (Ulusal)

ETKİNLİKLERİ

1.Ulusal, SERGİLER/Grup Sergiler/, 25.12.2017-26.12.2017, Okul öncesi Eğitim Materyal Sergisi, Kongre Merkezi Gümüşhane, (No: 205989)

2.Ulusal, SERGİLER/Grup Sergiler/, 22.04.2019-22.04.2019, Okul Öncesi Eğitim Materyal Sergisi, Sağlık Hizmetleri MYO Gümüşhane, (No: 260861)

3.Ulusal, SERGİLER/Karma sergiler/, 02.01.2018-02.01.2018, Okul Öncesi Eğitim Materyal Sergisi, Gümüşhane Üniversitesi Kampüsü, (No: 260857)

VERDİĞİ SEMİNERLER

- 1.Çocuk ile İletişim
- 2.Çocukta Uyum Bozuklukları
3. Çocuk ve Teknoloji
4. Doğa Sevgisi
5. Aile ve Değerler
6. Çocuk ve Biz
- 7.Çocuğun Dünyası
- 8.Ailemiz
9. Değerler ve Biz
10. Özel Eğitimde Aile
- 11.Çocukta Öz güven...vb.(30'dan fazla)